

Nr 188.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående omorganisation av veterinärinrättningen i Skara m. m.; given Stockholms slott den 3 mars 1944.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredraganden hemställt.

GUSTAF.

Fritiof Domö.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 mars 1944.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför föredraganden, statsrådet Domö.

I årets statsverksproposition (nionde huvudtiteln, punkt 62) har Kungl. Maj:t på min föredragning föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Veterinärinrättningen i Skara för budgetåret 1944/45 beräkna ett anslag av 10,500 kronor.

Enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 3 oktober 1942 tillkallade jag den 16 samma månad såsom sakkunniga att i enlighet med angivna riktlinjer verkställa utredning och avgiva förslag rörande veterinärinrättningens i Skara framtida användning och i samband därmed stående frågor godsägaren G. A. von Hofsten, Kilagården, tillika ordförande, rektorn vid veterinärhögskolan,

professorn C. E. G. Forssell, professorn K. J. Eriksson och sekreteraren hos Skaraborgs läns hushållningssällskap P. E. Enderstein.

De sakkunniga, vilka antogo benämningen veterinärinrättningssakkunniga, avgåvo den 20 oktober 1942 *betänkande med förslag rörande veterinärinrättningens i Skara framtida användning m. m.* (stat. off. utr. 1942: 43). Enligt förslaget skulle till veterinärinrättningen förläggas dels en vetenskaplig forsknings- och försöksinstitution och dels en klinik för husdjurssjukvård. Över betänkandet avgåvos efter remiss yttranden av statskontoret, justitiekanslersämbetet, medicinalstyrelsen, byggnadsstyrelsen, lantbruksstyrelsen, riksräkenskapsverket, chefen för armén, allmänna lönenämnden, styrelsen för lantbrukshögskolan, styrelsen för veterinärhögskolan, styrelsen för veterinärinrättningen i Skara, länsstyrelserna och hushållningssällskapens förvaltningsutskott i Jönköpings, Hallands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs samt Skaraborgs län, lantbruksakademien, stadsfullmäktige i Skara, styrelsen för institutet för husdjursförädling, Svenska veterinärläkarföreningen, Sydvästra Sveriges veterinärförening, Skaraborgs läns veterinärförening, Sveriges smides- & mekaniska verkstadsidkares riksförbund ävensom Skandinaviska kreatursförsäkringsbolaget. Medicinalstyrelsen överlämnade utlåtanden från statens veterinärbakteriologiska anstalts nämnd, Svenska läsveterinärföreningen och Svenska distriktsveterinärföreningen. Chefen för armén återopade utlåtande från arméförvaltningens intendenturdepartement. Vid styrelsens för lantbrukshögskolan yttrande fogades utlåtande från högskolans försöksnämnd. Styrelsen för veterinärhögskolan överlämnade utlåtande från högskolans lärarkollegium. Länsstyrelserna i Jönköpings, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs samt Skaraborgs län överlämnade utlåtanden från vederbörande länsveterinärer.

Sedermera inkom från *Skandinaviska kreatursförsäkringsbolaget* en den 3 mars 1943 dagtecknad skrivelse, enligt vilken bolaget, under förutsättning att veterinärinrättningssakkunnigas förslag komme att i huvudsakliga delar genomföras, förband sig att till statsverket överlämna dels för anläggandet av den försöksavdelning, som de sakkunniga föreslagit, 233,600 kronor, dels för driften vid avdelningen under de två första verksamhetsåren 48,675 kronor årligen, varjämte bolaget meddelade, att beloppet om 233,600 kronor komme att av bolaget utbetalas successivt efter överenskommelse samt de årliga beloppen i förskott vid vardera verksamhetsårets början.

Med skrivelse den 30 oktober 1943 överlämnade *medicinalstyrelsen* en av chefen för styrelsens veterinärbyrå, medicinalrådet Axel Alegren upprättad, den 22 i samma månad dagtecknad promemoria angående behovet av forskningsanstalt med försöksgård för utforskande och bekämpande av ofrukt-samhet och bristsjukdomar hos husdjur, i vars synpunkter medicinalstyrelsen uttalade sitt instämmande. I promemorian framhölls, bland annat, det önskvärda i att en kompletterande utredning verkställdes angående veterinärinrättningens i Skara omorganisation, helst under medverkan av särskilda sakkunniga. Utredningen borde avse dels inrättningens omorganisation till en anstalt för forskning i första hand beträffande sterilitet men även i den

omfattning, som nämnda sakkunniga kunde anse lämplig, beträffande de egentliga bristsjukdomarna, dels inrättandet av en klinikavdelning i Skara.

Jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 3 december 1943 tillkallade jag sistnämnda dag expeditionschefen i jordbruksdepartementet G. A. Bouveng att verkställa överarbetning av veterinärinrättningssakkunnigas betänkande, varjämte jag förordnade professorerna vid veterinärhögskolan K. J. Eriksson och N. P. Lagerlöf, professorn vid lantbrukshögskolan A. K. O. Svanberg och statskonsulenten B. H. Ryde att såsom sakkunniga biträda vid överarbetningen.

Med skrivelse den 10 februari 1944 har utredningsmannen överlämnat en *promemoria angående verkställd överarbetning av veterinärinrättningssakkunnigas betänkande*. I skrivelsen har utredningsmannen anmält, att mellan honom och de sakkunniga uppnåtts fullständig enighet i alla prövade frågor.

Över promemorian ha efter remiss utlåtanden avgivits av statskontoret, medicinalstyrelsen, vattenfallsstyrelsen, byggnadsstyrelsen, lantbruksstyrelsen, riksräkenskapsverket, allmänna lönenämnden, styrelsen för lantbrukshögskolan, styrelsen för veterinärhögskolan, styrelsen för veterinärinrättningen i Skara, institutet för husdjursförädling och Skandinaviska kreatursförsäkringsbolaget.

Historik m. m.

Veterinärinrättningen i Skara, vilken är den äldsta veterinärvetenskapliga undervisningsanstalten i riket, grundades år 1774 av lektorn, sedermera professorn Peter Hernqvist. Genom Kungl. brev den 8 maj 1775 uppläts hemmanet Brogården invid Skara till lasarett för sjuka kreatur. Sedermera lämnade Kungl. Maj:t anslag dels av engångskaraktär till byggnadshjälp för uppförande av sjukstallar, apotek, anatomisal, smedja m. m. dels ock årligen till löner åt en föreståndare och en adjunkt samt till inköp av medicin och instrument.

Vid Hernqvists död år 1808 erhöll inrättningen på grund av fyra särskilda testamentariska förordnanden större delen av Hernqvists efterlämnade egendom, bland annat dennes fastigheter, bestående av Horshaga kvarn, $\frac{3}{8}$ mantal i rusthållet Forsen, åtskilliga tomter, stads- och domkyrkojordar samt skogslotter. Av fastigheterna hade Hernqvist anslagit Horshaga kvarn såsom löneförbättring åt föreståndaren, viss del av rusthållet Forsen med torp och kvarn jämte en tomt i Skara åt adjunkten samt ytterligare särskilda fastigheter åt vid inrättningen anställd smed och apoteksföreståndare. Ett jordområde om c:a 25 tunnland hade avsatts till underhåll med fri kost under lästerminerna åt sju behövande bland inrättningens elever. Sedermera ha jämväl andra, smärre donationer tillfallit veterinärinrättningen.

Närmare redogörelse rörande veterinärinrättningens tillkomst och utveckling återfinnes i veterinärinrättningssakkunnigas betänkande sid. 5—10.

Hernqvists testamentariska dispositioner till förmån för veterinärinrättningen i Skara äro återgivna i betänkandet å sid. 59—65.

Veterinärinrättningssakkunniga ha i sitt betänkande lämnat en redogörelse för de *nuvarande förhållandena vid veterinärinrättningen*. Av denna redogörelse må här återgivas följande.

Verksamheten vid veterinärinrättningen förlöper numera i huvudsak efter två linjer, nämligen undervisning i hovbeslag samt djursjukvård. Den praktiska undervisning i behandling av enklare åkommor hos husdjuren, varom gällande stadga talar, torde numera endast förekomma i samband med behandlingen av sjuka djur, och i mycket begränsad utsträckning. Särskilda kurser för sådan undervisning ha icke varit anordnade.

För meddelande av undervisningen i hovbeslag anordnas årligen en kurs, som såvitt angår utbildningen av civila hovslagare i överensstämmelse med stadgans anvisning pågår under cirka fyra månader, i regel under tiden november—mars med avbrott för julferier. Utbildning av militära hovslagare, för vilka kursen enligt stadgan beräknas till sex månader, förekommer icke numera. Rörande omfattningen av denna verksamhetsgren hänvisas till nedanstående uppställning över antalet hovslagarelever och antalet utförda hovbeslag under senaste 10-årsperiod.

År	Antal hovslagar- elever	Antal utförda beslag	År	Antal hovslagar- elever	Antal utförda beslag
1932.....	12	7,035	1937.....	7	6,934
1933.....	12	7,180	1938.....	6	6,059
1934.....	12	7,057	1939.....	7	5,601
1935.....	10	7,129	1940.....	6	5,617
1936.....	12	7,332	1941.....	8 ¹	5,875

Antalet elever i hovbeslagskursen får stadgeenligt icke överstiga tolv, såvitt angår den civila utbildningen. Detta antal har, såsom synes av förestående tablå, som regel hållits intill år 1937.

Den påtagliga nedgången under senare år av antalet utförda hovbeslag säges åtminstone delvis bero på att de vid veterinärinrättningen utbildade hovslagarna undan för undan slagit sig ned såsom hovslagare i den Skara omgivande bygden och där börjat praktik.

Planer för den undervisning, som meddelas vid veterinärinrättningen, fastställas årligen av medicinalstyrelsen.

Vad angår djursjukvården vid veterinärinrättningen belyses dess omfattning under de senaste tio åren av följande statistiska uppgifter.

År	Antal behandlade sjukdoms- fall	Därav å sjukstall	Antal operatio- ner	Antal foder- dygn
1932.....	2,940	63	235	622
1933.....	2,798	81	242	1,010
1934.....	2,572	63	246	1,073
1935.....	2,620	68	241	701
1936.....	2,323	73	200	824
1937.....	1,199	52	165	900
1938.....	1,135	34	136	523
1939.....	1,597	44	181	800
1940.....	1,039	44	110	869
1941.....	1,218	30	103	345

¹ Härav ha 3 måst avbryta utbildningen på grund av militärtjänstgöring.

Lönestaten för veterinärinrättningen beträffande budgetåret 1941/42 har följande utseende.

	Föreståndare	Instruktionssmed	Hovslagare	Fodermarsk	Stalldräng
Lön	3,900: —	2,100: —	1,560: —	1,370: —	1,150: —
Två ålderstillägg	1,000: —	600: —	—	—	—
Tjänstgöringspenningar	1,900: —	900: —	—	—	—
Tillfällig löneförbättring	800: —	—	390: —	342: 48	287: 50
Dyrtidstillägg	2,976: —	1,536: —	958: 09	720: —	612: —
Tantiem	—	263: 58	99: 64	—	—
Kompensation för familjepension	—	—	87: —	87: —	78: —
Summa kronor	10,576: —	5,399: 58	3,094: 73	2,519: 48	2,127: 50

Till förut angivna avlöningsförmåner komma kristillägg enligt härför gällande bestämmelser.

Samtliga ifrågavarande befattningshavare åtnjuta fri bostad inom inrättningen. Föreståndaren och instruktionssmeden ha att härför vidkännas avdrag å lönen med 500 kronor respektive 300 kronor. Sistnämnda båda befattningshavare äro därjämte skyldiga att själva sörja för underhållet av de av dem bebodda lägenheterna.

Å samtliga löner avgå pensionsavgifter.

Veterinärinrättningens inkomster och utgifter för budgetåret 1941/42 framgå av följande uppställning.

Inkomster:

Statsanslag (inkl. kristilllägg)	14,934: 63
Arrendemedel	4,548: 93
Intressemedel	1,792: 24
Klinikavgifter	4,309: 30
Inkomster av smedjan ..	600: —
Hysesmedel	800: —
Övriga inkomster	16,762: 62

Summa kronor 43,747: 72

Utgifter:

Avlöningar	26,432: 06
Bränsle, lyse, vatten	373: 29
Övriga expenser	637: 29
Underhåll av byggn.	2,622: 24
Underhåll av skogar o. vägar	116: 20
Inventarier	49: 82
Renhållning	456: 23
Foder	218: 12
Brandstodsavgifter	292: 72
Skatter och onera	1,466: 65
Utgifter i övrigt	9,131: 82

Summa kronor 41,796: 44

Veterinärinrättningens utgifter bestridas i första hand av avkastningen av till inrättningen upplåtna fastigheter och kapital samt inkomsterna från kliniken och smedjan. Under senare tid har statsanslaget årligen utgjort, t. o. m. budgetåret 1939/40 8,500 kronor, för budgetåret 1940/41 11,500 kronor, för budgetåret 1941/42 13,500 kronor samt för budgetåret 1942/43 14,700 kronor.

Jämlikt medgivande av 1914 års riksdag har Kungl. Maj:t den 10 september 1914 lämnat veterinärinrättningen ett lån å 28,000 kronor för uppförande av arrendatorsbostad, foderlada m. m. och stallbyggnad å Brogården. Beloppet kvarstår alltså oreglerat såsom en inrättningens skuld till statsverket. Ränta å skuldbeloppet har ej utgått.

Veterinärinrättningssakkunniga ha — med erinran att tillstånd till försäljning lämnats beträffande vissa under veterinärinrättningens disposition stående fastigheter — lämnat följande redogörelse för *veterinärinrättningens sammanlagda tillgångar* per den 1 juli 1942.

Fastigheter, vilka ej beröras av föreliggande försäljnings- tillstånd, taxeringsvärde	kronor 261,100: —
Fastigheter, försålda, köpeskillingarna inestå hos stats- kontoret	» 23,600: —
Fastigheter, ännu ej försålda, beträffande vilka försälj- ningstillstånd erhållits	» 18,000: —
Prof. Hernqvists donationsfond	» 30,821: 69
E. U. Ugglas donationsfond	» 500: —
A. Hellstadius donationsfond	» 166: 66
N. Thunbergs donationsfond	» 349: 66
C. Löwenskiölds donationsfond	» 2,500: —
Fonderade medel i övrigt	» 19,448: 95

Summa kronor 356,486: 96.

De fastigheter, som stå under veterinärinrättningens förvaltning, äro delvis belägna i Skara stad. Rörande den rättsliga grunden för veterinärinrättningens innehav råder i åtskilliga hänseenden oklarhet. På begäran av veterinärinrättningssakkunniga har kammarkollegiet företagit en utredning i ämnet. Resultaten härav innefattas i kollegiets yttrande den 25 april 1942 till de sakkunniga med därvid fogade sex särskilda promemorior. Härjämte ha de sakkunniga från t. f. borgmästaren i Skara erhållit vissa kompletterande uppgifter. Kammarkollegiets och t. f. borgmästarens utredningar äro återgivna i betänkandet å sid. 66—86. Med ledning av den sålunda gjorda utredningen och kända omständigheter i övrigt ha de sakkunniga lämnat följande redogörelse för de av veterinärinrättningen innehavda fastigheternas ursprung och natur.

1. *Institutionen*. Institutionstomten, d. v. s. den mark, varå byggnaderna (föreståndarbostad, sjukstall, klinikbyggnad, smedja och arkiv) äro belägna, utgör en del av hemmanet Brogården, som utbrutits och numera taxeras särskilt för sig. Taxeringsvärdet å denna tomt, som alltså är statsegendom, är 108,400 kronor.

2. *Hemmanet Brogården*¹. Denna fastighet, som utgjorde lektorsprebende-hemman i Skara, uppläts enligt Kungl. Maj:ts beslut den 8 maj 1775 för ett djurlasarett vid veterinärinrättningen. Den 12 juli 1810 beslöt Kungl. Maj:t, i avvaktan på slutligt avgörande av vissa rörande veterinärinrättningen uppkomna frågor, att inrättningen skulle förbliva i Skara och Brogården såsom dittills vara förenad därmed. I och med fastställandet av inrättningens första reglemente år 1813 synes Brogårdens bibehållande vid inrättningen få betraktas såsom definitivt. Nu gällande taxeringsvärde å hemmanet Brogården är 88,400 kronor.

3. *Tomt 107 b av Metes 2*. Denna fastighet tillföll veterinärinrättningen genom enskild donation av överdirektören A. Norling år 1845. Nuvarande taxeringsvärde är 7,000 kronor.

4. *Tomt 371, transformator-tomt*. Denna tomt är utbruten från hemmanet Brogården och uppläts under nyttjanderätt till utrymme för en transformator-

¹ Jfr prop. 1943: 109.

station genom Kungl. Maj:ts beslut den 18 oktober 1907 och den 13 december 1920. Nuvarande taxeringsvärde är 7,800 kronor.

5. *Hederstorpet (stadsäga 472)*. Denna fastighet tillhörde ursprungligen överdirektören A. Norling och inköptes med stöd av Kungl. Maj:ts beslut den 3 maj 1822 av statsmedel för veterinärrättningens räkning. På sistone har försäljning av denna fastighet till Skaraborgs läns hushållningssällskap blivit ifrågasatt¹. Fastigheten är för närvarande taxerad till 13,000 kronor.

6. *Ängaberget (stadsäga 528)*. Denna fastighet, som torde ha tillhört Norling, förvärvades av kronan med stöd av Kungl. Maj:ts beslut den 3 maj 1822. Fastigheten har under 1942 försålts för en köpeskilling av 16,500 kronor med stöd av Kungl. Maj:ts förordnande den 17 oktober 1941.

7. *Baden (stadsäga 579)*. Denna fastighet har samma ursprung som under p. 6 omförmälda lägenheten Ängaberget. Den förvärvades av kronan för veterinärrättningens räkning år 1822. Även lägenheten Baden har försålts under 1942 med stöd av Kungl. Maj:ts förordnande den 17 oktober 1941 för en köpeskilling av 4,100 kronor.

8. *Balsum (stadsäga 592)*. Denna fastighet torde motsvara ett antal lotter, som vid en 2 december 1799 fastställd förrättning för delning av Skara stads södra skog tillades vissa tomter i staden. Balsum torde till större delen vara att hänföra till de skogslotter, som enligt Hernqvists testamente donerats till veterinärrättningen med bestämmelse, att lotterna skulle styckevis försälgas under öppen auktion och försäljningsmedlen tillfalla inrättningens kassa. I Balsum torde dessutom ingå ett utskifte till lägenheten Fribergsäng (jfr nedan). Kungl. Maj:ts förordnande om försäljning av vissa fastigheter den 17 oktober 1941 omfattar även Balsum men försäljningen har ännu ej kommit till stånd. Nuvarande taxeringsvärde är 6,200 kronor.

9. *Fribergsäng (stadsäga 597)*. Denna fastighet tillhör den grupp, som för veterinärrättningens räkning inköptes 1822 efter överdirektören Norling. Den har under 1942 försålts för en köpeskilling av 3,000 kronor jämlikt Kungl. Maj:ts förordnande den 17 oktober 1941.

10. *Lerlidsgårdet (stadsäga 435)*. Denna fastighet ingår i den Hernqvistska donationen. Dess nuvarande taxeringsvärde är 1,200 kronor.

11. *Lilla Bergsgårdet (stadsäga 449)* ingår likaledes i den Hernqvistska donationen. Nuvarande taxeringsvärde är 800 kronor.

12. *Hemmanet Forsen*. Hernqvist testamenterade sin andel i detta hemman, tre åttendedelar, vartill jämväl synes ha hört torpet Lilla Forsen. Fastigheten hör till dem som komma att försälgas jämlikt Kungl. Maj:ts förordnande den 17 oktober 1941. Nuvarande taxeringsvärde är 11,800 kronor.

13. Ytterligare redovisas såsom veterinärrättningens egendom *skogsmark* under Brogården, Ängaberget, Baden, Balsum och Fribergsäng. Häri ingår alltså mark av såväl statlig som donationskaraktär. Taxeringsvärdet å här berörda egendom utgör för närvarande 34,500 kronor.

Beträffande de förenämnda fastigheter, vilka sålts eller komma att försälgas på grund av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 17 oktober 1941, nämligen Ängaberget, Fribergsäng, Baden och Balsum samt Forsen, har Kungl. Maj:t tillika föreskrivit, att köpeskillingarna för fastigheterna såvitt angår Balsum och Forsen (donationsjord) skola tillföras veterinärrättningens donationskapital samt, såvitt angår Ängaberget, Fribergsäng och Baden, skola i avbäddan på Kungl. Maj:ts beslut angående den slutliga dispositionen av samma medel inbetalas till statskontoret och av statskontoret redovisas å särskild diversemedelstitel såsom inestående å statsverkets räkning. Vidare har Kungl. Maj:t medgivit, att veterinärrättningen får för inrättningens drift disponera den årliga avkastningen av de för fastigheterna Balsum och Forsen fonderade försäljningsmedlen.

¹ Jfr prop. 1943: 109.

Veterinärinrättningens fastigheter innehålla följande inägojord:	
Brogården med Grindstorpet	c:a 51 hektar
Hederstorpet	c:a 10 hektar
Sammanlagt c:a 61 hektar.	

Under senare tid ha framkommit skilda *förslag till omläggning av veterinärinrättningens verksamhet*. Sålunda framhöll riksdagens år 1930 samlade revisorer vikten av att utredning snarast möjligt verkställdes rörande inrättningens upphörande såsom statlig institution.

Vid år 1933 beslutad omreglering av veterinärväsendet förutsattes emellertid, att inrättningen skulle bibehållas, varvid föreståndaren ansågs böra åläggas att tjänstgöra såsom distriktsveterinär i ett nybildat Skara veterinärinrättnings distrikt, som skulle ersätta det till indragning föreslagna Axvalls veterinärdistrikt. Anordningen ansågs dock icke lämpligen kunna genomföras förrän såväl föreståndartjänsten vid inrättningen som berörda distriktsveterinärtjänst bleve vakanta. Den nya anordningen har ännu icke genomförts och befattningen som distriktsveterinär i Skara veterinärinrättnings (Axvalls) distrikt uppehålls sedan år 1937 av vikarie.

I skrivelse den 2 juli 1941 har medicinalstyrelsen förordat, att veterinärinrättningen i Skara bibehålls såsom statlig institution med hänsyn dels till fördelen av att i trakten fortfarande funnes tillgång till en förstklassig husdjurssjukvård, dels till angelägenheten av att möjligheterna till hovslagareutbildning icke förminskades och dels till önskvärdheten att erhålla en anstalt för veterinärvetenskaplig försöksverksamhet.

Närmare redogörelse för de framkomna förslagen till omläggning av veterinärinrättningens verksamhet återfinnes i betänkandet sid. 18—23.

Veterinärinrättningssakkunnigas förslag.

Förslagets huvudsakliga innebörd. Veterinärinrättningen i Skara skall framdeles ha till uppgift, *dels* att utgöra en för Skaraborgs och kringliggande län central sjukvårdsanstalt för husdjur, *dels* att meddela fullständig undervisning i hovbeslag samt i hov- och klövvård, *dels* ock att bedriva på systematiska försök grundade vetenskapliga undersökningar rörande husdjurssjukdomar och dessas samband med miljöbetingade förhållanden. Härjämte bör, i den mån så prövas möjligt och lämpligt, vid inrättningen anordnas kortare demonstrationskurser i djurvård för allmänheten. I sin verksamhet bör veterinärinrättningen stå i livlig förbindelse med andra för djursjukvården eller veterinärvetenskaplig forskning och undervisning verk samma anstalter och institutioner.

Veterinärinrättningen, som är avsedd skola stå under ledning av en styrelse om fem personer, skall bestå av två avdelningar, klinikavdelningen och försöksavdelningen. Klinikavdelningen, vilken bör förestås av inrättningens chef i lönegrad A 30, benämnd professor, skall omfatta den till kliniken an-

slutna djursjukvården samt den till smedjan knutna undervisningen i hovbeslag m. m. Försöksavdelningen, vilken bör förestås av en försöksledare i lönegrad A 28 som föreståndare, skall omfatta den forskningsverksamhet, som bedrivs med utnyttjande av inrättningens försöksjordbruk. Forskningsverksamheten skall företrädesvis ha till syfte att utforska husdjursjukdomarna med hänsyn till deras beroende av jordbrukets skötsel och fodrets sammansättning.

För förslaget genomförande erforderliga kostnader av engångsnatur — om- och nybyggnadsarbeten, inredning och utrustning m. m. — beräknas uppgå till 518,300 kronor, varav 284,700 kronor belöpa å klinikavdelningen och 233,600 kronor å försöksavdelningen.

De årliga kostnaderna beräknas uppgå till i runt tal 109,100 kronor, varav 60,427 kronor belöpa å klinikavdelningen och 48,675 kronor å försöksavdelningen. Härifrån avgå veterinärinrättningens egna inkomster av olika slag, uppskattade till sammanlagt 16,500 kronor, vilket belopp avräknas å omkostnadsstaten.

Följande statsanslag anses bliva erforderliga.

Engångsanslag.

Byggnadsarbeten, reservationsanslag	kronor 388,900
Instrumentutrustning m. m., reservationsanslag	» 61,700
Anskaffning av levande och döda jordbruksinventarier, reservationsanslag	» 67,700

Årliga anslag.

Avlöningar, förslagsanslag	kronor 55,600
Omkostnader, förslagsanslag	» 27,000
Materiel m. m., reservationsanslag	» 10,000

I samband med nyorganisationen bör statsverkets fordran hos veterinärinrättningen å 28,000 kronor avskrivas.

Den beslutade sammanslagningen av befattningarna som föreståndare för veterinärinrättningen och distriktsveterinär i Skara veterinärinrättnings (Axvalls) distrikt bör upphävas.

Av veterinärinrättningens nuvarande personal torde flertalet kunna överföras till den nya staten. Endast föreståndaren och instruktionssmeden äro för närvarande uppförda å ordinarie stat. Huruvida föreståndaren skall övertaga någon av befattningarna såsom klinikföreståndare eller försöksledare, skall bliva beroende på det sakkunnigeförfarande, som förutsättes skola föregå dessa befattningars tillsättande. I den mån de ordinarie befattningshavarna icke överföras till den nya staten, skola de uppföras på särskild in- dragningsstat.

I *särskilt yttrande* har professorn Eriksson framhållit, att försöksledaren borde placeras i lönegrad A 30.

Motiveringen till förslaget. Vid utformandet av förslaget ha veterinärinrättningssakkunniga förklarat sig ha tagit största hänsyn till nödvändigheten att i rådande läge söka begränsa statsverkets kostnader. Detta innebure, att det framlagda förslaget utgjorde det minimum, som erfordrades för planernas genomförande och för att veterinärinrättningen i framtiden skulle bli till den nytta och giva det ekonomiska utbyte, vartill åtgärderna syftade. Därest de framlagda förslagen och därmed sammanhängande anslagsberäkningar i väsentliga avseenden komme att nedskäras, bleve sannolikt följden den att verksamheten vid inrättningen icke kunde få den omfattning och den auktoritet hos allmänheten, som de sakkunnigas uppläggning av frågorna syftade till. Läget vore alltså enligt de sakkunnigas mening det, att veterinärinrättningens omorganisation, om den skulle bli av värde, måste göras grundlig. Såsom alternativ häremot stode endast veterinärinrättningens fullständiga nedläggande. Dess bibehållande i nuvarande skick syntes icke motiverat ur sakliga synpunkter.

Moderniseringen av djurkliniken kommer, enligt vad veterinärinrättningssakkunniga anfört, att bli av utomordentligt stor betydelse för tryggheten av de stora värden, som husdjursbeståndet inom Västgötalänen och kringliggande bygder representerar. Till belysande av antalet av de hästar och nötkreatur, som finnas inom de län från vilka material skulle kunna införas till kliniken i Skara, ha de sakkunniga åberopat följande tabell.

Antal hästar och nötkreatur enligt husdjursräkningen 3 juni 1941.

L ä n	Hästar 3 år och däröver st.	Unghästar och föl st.	Summa hästar st.	Oxar, tjurar, kor, ungnöt st.	Kalvar st.	Summa nötkreatur st.
Skaraborgs.....	37,238	14,468	51,706	186,076	30,543	216,619
Älvsborgs	29,444	9,223	38,667	152,365	27,691	180,056
Göteborgs och Bohus....	16,606	4,606	21,212	66,589	14,891	81,480
Hallands	20,490	6,256	26,746	90,673	20,057	110,730
Jönköpings.....	21,521	4,708	26,229	124,126	21,947	146,073
Summa	125,299	39,261	164,560	619,829	115,129	734,958

I anslutning till tabellen ha de sakkunniga anfört följande.

Som synes av tabellen är antalet hästar över tre år icke mindre än 125,000 och unghästar 39,000, eller sammanlagt 164,000. Värdet av denna stock under normala förhållanden, lågt räknat, rör sig om cirka 100,000,000 kronor. Antalet nötkreatur, inberäknat kalvar, är icke mindre än cirka 735,000, vilken stock normalt torde betinga ett värde av minst 200,000,000 kronor. Det är självklart, att inom ett så stort djurbestånd det måste förekomma en stor mängd sjukdomsfall, som kräva en sådan vård, att den icke med hopp om framgång kan lämnas hos vederbörande djurägare. Vidare måste förekomma fall, vilka visserligen kunna behandlas hos djurägaren, men för vilka sjukdomstiden blir onödigt lång genom att hemmavården blir bristfällig. Denna förlängning av sjukdomstiden vållar djurägaren, särskilt då det gäller hästar, förluster även i så måtto att djuren ej kunna utnyttjas för arbete. Härtill

komma förlusterna genom den arbetstid, som åtgår för djurens vård. Detta gäller särskilt sådana sjukdomar, som kräva kirurgisk behandling.

Såsom nämnts förekommer ett mycket stort antal fall, där man nu tvingas till att slakta djuren eller desamma bliva i minskad grad brukbara, men vilka skulle kunna gå till hälsa eller djuren få en ringare grad av invaliditet, därest det funnes möjlighet att lämna dem behandling på en modernt utrustad klinik. Som exempel härpå behöver endast framhållas det stora antalet hovlidanden, bl. a. hovkräfta, vidare mank- och nackfistlar, svårartade sårskador, lidanden med varbildningar i leder och senskidor, allt sjukdomar, i följd av vilka patienten nu ofta går förlorad men som vid operativ behandling på en klinik utan svårighet skulle kunna få en lycklig utgång. Man kan av veterinärhögskolans statistik få en ungefärlig uppfattning om värdet av stationär klinikbehandling för hästar och nötkreatur. Denna statistik visar att cirka 60 procent av de å kirurgiska stationärkliniken intagna hästarna under åren 1939—42 blivit friska, cirka 17 procent förbättrade och resten oförbättrade, dödade eller avlidit. För nötkreaturens vidkommande ha cirka 50 procent blivit återställda. Skandinaviska kreatursförsäkringsbolagets statistik över skadefrekvensen bland försäkrade hästar i de Skara omgivande länen visar, att under åren 1937—41 blevo per år icke mindre än omkring 1,200 hästar utslagna på grund av sjukdomar av kirurgisk natur. Även om icke mer än 10 procent av dessa skulle lämpa sig för och kunnat räddas genom klinikvård skulle dock detta ha betytt en mycket stor ekonomisk vinst.

I betraktande av nyss anförda statistik låter det säga sig att det antal djur, som vid Skara-kliniken kunde mottagas för vård, bleve tämligen ringa i förhållande till sjukdoms- och skadefrekvensen i sin helhet och i förhållande till hela det ifrågakommande djurbeståndet. Det får emellertid förutsättas att för stationär behandling vid kliniken i första hand ifrågakomma de djur, som ur avels- och allmän produktionssynpunkt äro värdefullast. Å andra sidan behöver någon tvekan icke råda därom att Skara-klinikens vårdplatser bliva till fullo utnyttjade. Veterinärhögskolans kirurgiska klinik har 30 stallplatser och dessa äro i regel upptagna under årets flesta dagar. Det kan då ej lida tvivel om att Skara-kliniken med 16 vårdplatser och såsom centrum för en avsevärt kreatursrikare bygd än den, som de Stockholm omgivande länen representera, skall till fullo frekventeras i den utsträckning, som dess resurser medgiva.

Vad hundarna beträffar så representera dessa stora värden, även om de icke ha någon större betydelse ur allmän nationalekonomisk synpunkt. För kliniken i Skara skulle de ha avsevärd betydelse därigenom, att de skulle kunna tillföra kliniken stora inkomster. I de län, som omgiva Skara, finnes ett stort antal mycket värdefulla jakthundar och även sällskapshundar, och det är intet tvivel om att kliniken i Skara skulle få en mycket stor uppgift att fylla genom behandling av sjuka eller skadade hundar. Som framgår av statistiken över de vid veterinärhögskolans kirurgiska klinik under åren 1939—42 intagna 2,574 hundarna ha nämligen icke mindre än 2,128 blivit återställda eller omkring 80 procent. Antalet operativa ingrepp under samma tid på hundar är icke mindre än 3,334. Även om frekvensen vid kliniken i Skara skulle komma att uppgå till blott 25 procent av antalet hundar vid veterinärhögskolan, skulle det dock innebära ej obetydliga inkomster för kliniken, samtidigt som denna skulle fylla en mycket stor uppgift genom vården av många värdefulla djur.

Veterinärvetenskaplig försöks- och forskningsverksamhet rörande brist-sjukdomar hos husdjuren. Veterinärinrättningsakkunniga framhålla, att in-

rättningsens forskningsuppgifter icke bliva mindre betydelsefulla än dess djursjukvårdande med hänsyn till att bristsjukdomarna hos våra husdjur ha en vidsträckt utbredning samt förorsaka landet och jordbruksnäringen årliga förluster av mycket stora dimensioner. De sakkunniga ha härom yttrat.

Till bristsjukdomarna kunna hänföras:

1. Ungdjurs- eller uppfödningssjukdomar, som yttra sig i störningar i den normala tillväxten och ofta förlöpa med rachitiska skelett- och ledförändringar, som hämma djurens utveckling och nedsätta deras framtida användbarhet, produktionsförmåga och motståndskraft mot yttre påkänningar av olika slag. Hit kunna även hänföras muskelsjukdomar (myositer) och kramp-tillstånd (tetani) hos ungdjur av bristsjukdomskaraktär.

2. Skelett- och muskelsjukdomar hos vuxna djur, såsom benskörhet (osteomalaci), mjölkhälta, vissa former av muskeldegenerationer och förlamningar.

3. Ämnesomsättnings- och laktationssjukdomar hos nötkreatur såsom skravelsjuka, acetonämi, puerperal hämoglobinuri och förlossningslamhet.

4. Vissa former av rubbningar i könsfunktionerna med omlöpningar, sterilitet, abort och kvarbliven efterbörd som följd.

I den officiella sjukdomsstatistiken äro flertalet av dessa sjukdomar icke specificerade och det bjuder därför svårigheter att erhålla en samlad bild av bristsjukdomarnas frekvens och av dem förorsakade förluster. Som exempel kan emellertid anföras benmjukheten (rachitis) hos ungdjur samt ofruktsamheten, vilka i »Sveriges officiella statistik, hälso- och sjukvård, det civila veterinärväsendet» redovisas under särskilda rubriker. En sammanställning av veterinärbehandlade fall av dessa sjukdomar inom hela landet under 5-årsperioden 1936—1940 visar följande:

År	Antal veterinärbehandlade fall	
	Rachitis	Ofruktsamhet
1936	25,998	76,326
1937	23,022	74,271
1938	22,347	75,025
1939	20,377	78,046
1940	20,380	65,252
Medeltal per år	22,415	73,784

Det är givetvis vanskligt att uppskatta storleken av de förluster, som enbart dessa sjukdomar förorsaka. Om man räknar med att varje fall av rachitis hos ungdjur (fölar, kalvar och grisar) på grund av dödsfall, nödtvungna nedslaktningar, bestående framtida skador och behandlingskostnader medför en genomsnittlig värdeminskning på 50 kronor kommer man till en årlig förlustsiffra på över en miljon kronor.

Ofruktsamheten förorsakar mångfaldigt större förluster. Även om man här måste taga i betraktande, att endast en del av de könsrubbningar, som hänföras till ofruktsamhet, bero på brister i fodrets sammansättning, torde man dock med säkerhet kunna uppskatta de årliga förlusterna i ofruktsamhet hos nyssnämnda djurslag av bristsjukdomskaraktär i miljonvärden.

En annan sjukdom med betydande utbredning inom hela landet är acetonämien hos nötkreatur. Omkring 10,000—15,000 fall av acetonämi torde årligen komma under veterinärbehandling, och om förlusterna i form av nedsatt mjölkavkastning som följd av sjukdomen beräknas till i genomsnitt

100 kronor per sjukdomsfall, kommer man även för denna sjukdom till årliga förluster, som uppgå till miljonvärden.

I det föregående ha endast sådana sjukdomsfall räknats, som komma under veterinärbehandling. Det verkliga antalet sjukdomsfall är säkerligen mångdubbelt större, ehuru de icke veterinärbehandlade fallen i stort sett torde kunna antagas vara av lindrigare karaktär. När det gäller bristsjukdomar har man att räkna med latentia former, som icke manifesteras sig i tydligt uttalad sjukdom men det oaktat nedsätta djurens produktion i större eller mindre grad. Härtill kommer, att latentia bristsjukdomar med all sannolikhet utgöra predisponerande orsaker till en mångfald andra sjukdomar hos våra husdjur av både infektiös och icke infektiös natur.

Det torde knappast innebära någon överdrift om man påstår, att bristsjukdomarna hos våra husdjur sammanlagt förorsaka direkta och indirekta förluster, som kunna uppskattas till 100-talet miljoner kronor årligen.

Den vetenskapliga forskning, som under de senare åren bedrivits på bristsjukdomarnas område, har kastat nytt ljus över deras väsen och även i en del fall anvisat medel för botande av redan utbrutna sjukdomar. Målet för bristsjukdomarnas bekämpande bör emellertid vara att undanröja orsakerna till deras uppkomst, och för detta ändamål erfordras ett omfattande forskningsarbete för att söka klarlägga sambandet mellan å ena sidan sjukdomarna, å andra sidan fodrets sammansättning med avseende på biologiskt verk samma substanser, vilka i sin tur sammanhånga med jordens gödsling och bearbetning. Uppenbart är nämligen, att jordens näringstillstånd i väsentlig grad inverkar på vegetationens sammansättning, dess innehåll av näringsbeståndsdelar, mineralämnen och vitaminer, vilka i huvudsak äro avgörande för fodrets värde ur djurnäringssynpunkt.

Forskningsarbetet vid den planerade försöksinstitutionen skulle sålunda i stora drag gå ut på att genom varierande gödsling och bearbetning av jorden vid det till försöksavdelningen knutna jordbruket framställa foder av växlande men noga kontrollerad sammansättning, vars effekt sedan skulle prövas på avdelningens djurmateriel, i huvudsak nötkreatur och svin. Försöksdjuren, som skulle omfatta såväl vuxna nötkreatur som framför allt kalvar och grisar, vilka kontinuerligt produceras inom den egna besättningen, måste stå under fortlöpande klinisk veterinärkontroll, däri inbegripet blod- och urinalyser samt röntgenologiska skelettstudier. För planläggning och genomförande av försöken, för biologisk kontroll av fodermedlens vitamininnehåll och för patologianatomiska undersökningar förutsättes, att försöksledaren står i intim kontakt och samarbete med veterinärhögskolan. För markkartering och upprättande av gödslingsplaner bör försöksledaren samarbeta med lantbrukshögskolans anstalt för jordbruksförsök, och för kemiska jord- och fodermedelsanalyser bör samarbete upprätthållas med lantbrukskemiska kontrollstationen i Skara.

Sakkunniga äro av den bestämda uppfattningen att ett forskningsarbete på hithörande område, sådant det i stora drag skisserats, skulle bliva av mycket stor betydelse för hela vår husdjursskötsel.

Genom det av staten understödda förädlingsarbetet inom våra husdjursraser ha djurens produktionsanlag undan för undan förbättrats, men betingelserna för att dessa produktionsanlag till fullo skola kunna utnyttjas genom det svenska jordbrukets egen produktion av en fullvärdig djurnäring äro icke överallt tillförläppliga. Inom stora områden av landet är den egna produktionen av fodermedel i kvalitativt avseende så bristfällig, att produktionskraftiga och mera fordrande djur endast med svårighet kunna hållas och då ofta med dåligt ekonomiskt utbyte. Detta gäller i främsta rummet de mindre jordbruken, som i vårt land äro de ojämförligt talrikaste. Förbättring av

miljöbetingelserna, så att de bättre svara mot djurens produktionsanlag, framstår som en viktig angelägenhet. Särskilt med hänsyn till de väldiga förluster, som bristsjukdomarna förorsaka, och som i det föregående antytts, måste det anses vara ett betydelsefullt statsintresse att genom förebyggande åtgärder kunna undanröja orsakerna till sjukdomarnas uppträdande. Så länge jordbrukets driftkostnader måste belastas med väldiga omkostnader för förluster och minskade djurvärden som följd av bristsjukdomar, är det icke möjligt att åstadkomma den rationalisering och det förbilligande av jordbruksdriften, som ytterst bör vara målet för jordbruksnäringens framtida utveckling. Först därigenom skulle den sänkning av levnadsomkostnaderna för landets befolkning, som är beroende av jordbrukets driftkostnader, kunna komma till stånd. Till sådana mål syftar den föreslagna försöks- och forskningsverksamheten och det kan gott sägas att resultaten ligga inom räckhåll. De kostnader, som den planerade försöksverksamheten kommer att medföra, torde i belysningen av det sagda kunna betraktas såsom skäligen blygsamma. Enbart en ringa förbättring av produktionsbetingelserna för våra nötkreatur skulle mångdubbelt täcka dessa kostnader.

Tydligt är att den planerade forskningsverksamheten kommer att ställa stora krav på försöksledaren. Han måste vara veterinär kliniker och diagnostiker samt behärska modern laboratorie- och försöksteknik med därtill hörande biologiska och statistiska analysmetoder, varjämte han bör besitta initiativkraft och självständig arbetsförmåga. Resultatet av försöksverksamheten kommer i väsentlig grad att bli beroende av försöksledarens vetenskapliga och personliga kvalifikationer för ifrågavarande forskningsarbete. Det är därför angeläget, att befattningen som försöksledare blir förenad med sådana avlöningsförmåner, att kvalificerad sökande kan erhållas.

Veterinärinrättningens lokala betydelse m. m. En reorganisation av veterinärinrättningen på sätt veterinärinrättningssakkunniga föreslagit skulle enligt de sakkunnigas uppfattning även få en särskild lokal betydelse, som ej borde underskattas. Härom ha de sakkunniga yttrat.

Man kan peka på möjligheterna att utnyttja veterinärinrättningens resurser i den undervisning, som bedrives vid lantmannaskolan i Skaraborgs län. Det är en lockande tanke att i Skaraborgs län söka skapa en husdjursbetonad lantmannaskola av verklig rangklass, till gagn icke blott för denna bygd utan för hela landet. Lantmannaskolans elever skulle tack vare samarbetet med veterinärinrättningen kunna bibringas tämligen grundlig kännedom om de senaste rönen beträffande husdjurens lämpligaste och mest ekonomiska utfodring och om allmän djurvård samt djursjukvård. De utexaminerade eleverna finge föra ut de vunna erfarenheterna i bygderna och omsätta dem i praktiken. De skulle härigenom säkerligen i sin mån kunna bidra till förbättrade förhållanden i fråga om djurvården och i varje fall väcka intresset för hit hörande ting hos den jordbrukande befolkningen.

Slutligen bör vid övervägandet av här behandlade spörsmål även beaktas de skäl av kulturhistorisk och pietetsmässig art, som tala för de planerade åtgärdernas genomförande, ehuru dylika skäl givetvis icke kunna tillmätas en avgörande betydelse, särskilt icke i nuvarande statsfinansiella läge.

Veterinärinrättningens rättsliga ställning. Veterinärinrättningssakkunniga ha erinrat, att driften vid veterinärinrättningen uppehålls av, fränsett inkomsterna av själva rörelsen, alltså kliniken och smedjan, dels avkastningen av veterinärinrättningens fasta och lösa egendom, dels ock statligt anslag. I den av veterinärinrättningen disponerade egendomen

inginge å ena sidan staten tillhörig fast egendom, som på ett tidigt stadium upplåtits till inrättningen, och å andra sidan såväl fast egendom som kontanta medel, vilka genom enskilda donationer tillförts inrättningen, ehuru det numera torde vara ogörligt att med säkerhet fixera gränsen mellan de olika slagen av tillgångar.

Beträffande inrättningens rättsliga ställning ha de sakkunniga vidare yttrat följande.

Möjligheter förefinnas att uppfatta inrättningen såsom en enskild stiftelse, som för uppehållande av sin rörelse erhållit statsmakternas bistånd i form av anslagna jordegendomar och anvisade årliga anslag. Tänkbart är även att såsom ett andra alternativ uppfatta veterinärinrättningen såsom företrädesvis en offentligrättslig institution. I samma mån som staten under tidernas lopp alltmer ekonomiskt intresserat sig för veterinärinrättningens verksamhet och efter hand kommit att framstå såsom garant för denna, får tydligen det senare alternativet en allt större tyngd.

Den första upprinnelsen till en veterinär undervisningsanstalt i Skara var ett enskilt initiativ. Professor Hernqvist synes ursprungligen helt privat inom ramen för sin verksamhet som lektor vid läroverket ha bedrivit undervisning i veterinärvetenskapen. Efter någon tid synes statsmakternas uppmärksamhet ha fästs vid betydelsen av denna undervisning, och det intresse för saken, som sålunda väcktes, tog sig uttryck genom att Hernqvist tillerkändes en »pension», med vilken förbands skyldighet att meddela undervisning i viss utsträckning, vidare genom upplåtande av hemmanet Brogården i syfte att ordna lokalfrågan m. m. samt genom anvisande av vissa anslag. Det får anses vara genom statliga åtgärder av detta slag som undervisningsanstalten egentligen konstituerades. Detta faktum motsäges icke av den omständigheten, att de knappa anslagen från staten icke gävo tillräckliga resurser för en ens efter tidens förhållanden ändamålsenlig undervisningsverksamhet. Den omständigheten, att Hernqvist personligen vidkändes ekonomiska upppoffringar för att öka dessa resurser, behöver ej heller rubba grundvalen för en uppfattning, enligt vilken Skara-inrättningen vid sin tillkomst utgjorde en institution av offentligrättslig karaktär. Att nu anförda synpunkter icke få uppfattas såsom syftande till att förringa värdet av det initiativ, som ovedersägligen är Hernqvists, eller av de personliga och ekonomiska offer, Hernqvist redan i livstiden bragte för att fullfölja och främja verket, är uppenbart.

Det återstår då att undersöka i vad mån anstaltens karaktär av offentlig institution undergick någon förändring i samband med Hernqvists frånfälle och genom den nya ekonomiska grundval för den fortsatta undervisningsverksamhet, som genom Hernqvists testamenten skapades. Ett närmare studium av Hernqvists huvudtestamente av den 19 mars 1807 ger ledning härvidlag, även om det med fog kan sägas att testamentets rätta tydning ur anförda synpunkter icke är fullt klar. Tvekan kan således råda därom huruvida Hernqvist åsyftat att skapa en självständig stiftelse av privaträttslig natur eller om meningen varit att den donerade egendomen helt enkelt skulle bli staten tillhörig, att av statsmakterna disponeras för de i testamentet angivna ändamålen och under iakttagande i övrigt av föreskrifterna i testamentena. Ordalagen i huvudtestamentet — från de övriga testamentariska förordnandena kan här bortses — lägga icke hinder i vägen för en tolkning i enlighet med det senare alternativet. Åtskilliga andra omständigheter tala jämväl till förmån för sistnämnda tolkning. En delegation, som den 12 juli 1812 tillsattes med uppgift att befordra Hernqvists testamentariska förordnanden till verkställighet och att överhuvud taget avgiva förslag rörande inrättningens fram-

tida organisation, konstaterade i betänkande av den 3 december samma år, att de Hernqvistska donationsmedlen icke enbart för sig eller ens tillsammans med hemmanet Brogården utgjorde en tillfredsställande ekonomisk grundval för att inrättningen skulle kunna »skaffa det allmänna den båtнад, som ändamålet fordrar», utan att härutöver anslag av allmänna medel bleve erforderligt. Kungl. Maj:t utfärdade den 31 mars 1813 reglemente för veterinärinrättningen och fastställde samtidigt Hernqvists testamente »på det sätt det blifvit till verkställighet befordrat genom det föreslagna Reglementet . . .». Samtidigt förordnade Kungl. Maj:t till förste lärare och lektor Sven Adolph Norling, som erhöll fullmakt å denna beställning. Genom dessa åtgärder synas statsmakterna ha velat övertaga ansvaret för inrättningens fortsatta bestånd med utnyttjande av donationsmedlen enligt testators härom lämnade föreskrifter.

Endast de veterinärinrättningen omedelbart tillagda fastigheterna äro i Hernqvists huvudtestamente förknippade med särskilda föreskrifter angående användningen. De kontanta medel, som på grund av testamente tillfördes inrättningen — efter realisation av viss egendom i boet efter Hernqvist — skulle »Artis Veterinarie Cassan tillägnas» utan andra villkor än dem som få anses innefattade i testamentets allmänna syfte, nämligen att främja det fortsatta beståndet av en veterinär undervisningsanstalt i Skara.

De sakkunniga anse för sin del, att den nuvarande veterinärinrättningen kan betraktas såsom en statlig institution, vars verksamhet emellertid delvis upprätthålles genom avkastningen av privata donationsmedel och som därför måste anpassas efter de med dessa donationer förenade villkoren. Förutsättningar för att man efter den planerade omorganisationen av inrättningen skall kunna räkna med fortsatt utnyttjande av de tillgångar, som tillfallit inrättningen på grund av testamenten, är allt genom densamma det allmänna syftet med testamentena icke trädes för nära. I den mån speciella testamentsföreskrifter på grund av nutidens ändrade förhållanden finnas mindre ändamålsenliga och till följd härav icke vidare böra beaktas, torde Kungl. Maj:t kunna bestämma härom.

Fråga uppkommer alltså därom, huruvida de allmänna riktlinjer för veterinärinrättningens omdaning, som de sakkunniga uppdragit, innebära ett sådant avsteg från det program för verksamheten, som får antagas ha föresvävat Hernqvist, att hinder därigenom skulle uppkomma för att donationsmedlen i fortsättningen skulle kunna tillgodogöras. När den egentliga veterinärundervisningen vid inrättningen genom statsmakternas åtgöranden på 1880-talet bortföll, blev motsvarande fråga aktuell. Varken justitiekanslern eller medicinalstyrelsen, vilka hade att yttra sig i ämnet, funno den då företagna omläggningen utgöra hinder för donationens fortsatta begagnande. Så mycket mindre kan detta anses vara händelsen nu, då någon ytterligare begränsning av verksamheten icke ifrågasättes, utan fastmera en väsentlig utvidgning av densamma förordas. Förslaget innebär ju, att den nuvarande verksamheten, avseende djursjukvård och undervisning i hovbeslag och djurvård, bibehålles och moderniseras, samt att en helt ny verksamhetsgren, vetenskaplig forskning, tänkes bliva knuten till inrättningen, en verksamhetsgren som väntas få stor betydelse för veterinärvården i riket och därmed måste antagas ligga helt i linje med de Hernqvistska intentionerna.

De sakkunniga komma till det resultatet att de Hernqvistska donationsmedlen även efter den planerade omorganisationen kunna utnyttjas för veterinärinrättningen. Dessa medel, nu redovisade under olika rubriker, torde kunna sammanföras i en enda donationsfond, till vilken jämväl böra hänföras de övriga mindre, på testamentariska dispositioner av enskilda grundade fonder, som upptagas i inrättningens räkenskaper. Avkastningen av nu äsöftade

fondmedel bör ingå i veterinärinrättningens rörelse och tagas i anspråk för dess löpande utgifter.

Till hugfästande av minnet av den person, på vars initiativ inrättningen tillkommit, torde de åsyftade fonderade medlen böra redovisas under rubriken »P. Hernqvists donationsfond», varjämte i stadgarna torde böra intagas en uppgift om inrättningens grundare.

Det nu anförda innebär, att de i Hernqvists testamenten givna, till olika slag av egendom knutna ändamålsbestämmelserna bortfalla. Dessa ändamålsbestämmelser äro i regel avsedda att garantera vissa förmåner åt befattningshavare och elever vid inrättningen. Vad befattningshavarna beträffar blir dessas ställning genom föreliggande förslag statligt reglerad, och den personliga och ekonomiska trygghet för dessa, som Hernqvist åsyftat, tillfredsställande uppnådd. Jämväl i övrigt torde de av de sakkunniga föreslagna nya stadgarna för inrättningen innefatta garantier för att de intressen, Hernqvist velat skydda eller främja, tillbörligen beaktas. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att förordna om fortsatt tillämpning av Hernqvists testamentariska förordnanden på ett sådant sätt, som står i överensstämmelse med det nu framlagda förslaget till omorganisation av veterinärinrättningen.

Detaljförslag. I fråga om de olika förslagens närmare innebörd innehåller betänkandet i huvudsak följande.

Kliniken. De brister, som för närvarande vidlåda djursjukvården vid kliniken, äro företrädesvis att hänföra till de bristfälliga resurserna såväl med avseende på anordningarna inom kliniklokalen som på den instrumentella utrustningen. En utveckling av djursjukvården vid veterinärinrättningen betingas därför i första hand av en omdaning av själva klinikbyggnaden (nuvarande sjukstallet) och en avsevärd komplettering av instrumentuppsättning och laboratorieutrustning, så att kliniken i alla avseenden kommer att fylla moderna anspråk på ändamålsenlighet och fullständighet. En ytterligare och icke mindre betydelsefull förutsättning för att veterinärinrättningen, såvitt angår den praktiska djursjukvården, skall intaga den ledande ställning inom sydvästra delen av landet, som tillämnas densamma, är att till kliniken knytes en på området utmärkt kvalificerad kraft, vars personliga auktoritet även kan bli en borgen för ett gott resultat.

En särskild fråga av betydelse vid bedömandet av kliniken utvecklingsmöjligheter är huruvida sjukvården vid kliniken bör vara avgiftsfri eller icke. Rådfrågning och sjukbehandling vid kliniken har icke varit avgiftsbelagd före den 1 juli 1936. Efter denna tid har gällande veterinärtaxa tillämpats, något som uppenbarligen menligt inverkat på besöksfrekvensen. De sakkunniga anse sig icke böra i detta sammanhang taga definitiv ståndpunkt till detta spörsmål. Mest rationellt torde vara att styrelsen för veterinärinrättningen i ett nytt reglemente tilläggas befogenhet att härulinnan träffa avgörande. De sakkunniga vilja endast understryka, att möjligheten att lämna avgiftsfri sjukvård skulle vara ägnad att avsevärt öka värdet av inrättningens verksamhet såsom centrum för djursjukvården inom vidsträckta områden. Hinder bör ej möta att i nu berörda avseende en differentiering sker mellan å ena sidan vården av jordbrukets husdjur och å andra sidan den hundklinik, som de sakkunniga avse skola inrättas i Skara. Erfarenheterna från veterinärhögskolan visa att en hundklinik sannolikt skulle kunna lämna ett ekonomiskt överskott, vilket kunde kompensera det underskott, som en avgiftsfri behandling vid kliniken i övrigt skulle medföra. Det synes under alla förhållanden dock icke böra ifrågakomma att vederbörande djurägare befrias från skyldigheten att ersätta de direkta kostnader för sjukvården,

som föranledas av förbrukningen av instrument, bandageartiklar o. dyl. En eventuell avgiftsfrihet bör således avse endast behandling eller rådfrågning och endast den stationära kliniken. Vid polikliniken däremot torde en mindre avgift kunna upptagas.

Undervisningen i hovbeslag och hovvård. Inom landet finnas för närvarande tre utbildningsanstalter för hovslagare, nämligen vid veterinärhögskolan, vid lantbruksskolan i Alnarp och vid veterinärinrättningen i Skara. Antalet utbildade hovslagare har under senare år genomsnittligt uppgått, vid veterinärhögskolan till 22 per år, vid Alnarpsinstitutet till 7 å 8 per år och vid Skarainrättningen till likaledes 7 å 8 per år. Årligen utbildas inom landet alltså knappt 40 hovslagare. Om man betänker att hästbeståndet i landet uppgår till cirka 620,000, måste denna rekrytering av hovslagarkåren anses otillräcklig. Alla skäl tala sålunda för att undervisningen i hovbeslag och hovvård vid veterinärinrättningen bibehållas och om möjligt utvidgas. För närvarande anordnas vid veterinärinrättningen årligen endast en kurs för utbildning av civila hovslagare, omfattande ungefär fyra månader. Elevantalet vid denna kurs är enligt stadgarna maximerat till tolv. Elevantalet har emellertid visat sig genomsnittligt understiga denna siffra. Det torde i själva verket förhålla sig så att möjligheterna till en större elevfrekvens vid undervisningen i hovbeslag väsentligen bero av den auktoritet, statsmakterna vilja förläna den utbildning som vid nyss berörda institutioner meddelas. I sådant sammanhang må nämnas, att de kortare demonstrationskurser i hovvård, som av staten hittills vid två tillfällen anordnats, bl. a. inom Skaraborgs län, av många hästägare uppfattats såsom tillräcklig utbildning på området, med påföljd att den grundligare utbildningen till verklig yrkesman i vida kretsar ter sig överflödig.

Såsom ett spörsmål, vars lösning emellertid torde få ställas på framtiden, kan framföras tanken att med hänsyn till den ekonomiska betydelse för hästbeståndet i landet, som en god hovvård äger, för utövning av hovslageriyrket kräva särskild statlig auktorisation eller legitimation. Om sådan auktorisation förbehölles endast dem, vilka genomgått den mera grundliga utbildning i yrket, som lämnas vid vissa kvalificerade undervisningsanstalter, skulle sannolikt elevfrekvensen ökas. Det kan här bortses från den konjunkturbetonade inverkan på elevtillströmningen, som förhållandena på arbetsmarknaden i allmänhet vid olika tider medför.

Det bör ej möta hinder att — till avhjälpande av rådande brist på fullständigt utbildade hovslagare — vid veterinärinrättningen i Skara årligen anordnas två kurser i ämnet. De sakkunniga sakna anledning att förorda en ovillkorlig föreskrift härom för veterinärinrättningens vidkommande. Det bör ankomma på inrättningens styrelse att i denna fråga träffa avgörande, därvid böra beaktas alla de i det föregående anförda, på frågan inverkan synpunkterna, nämligen elevtillströmningen, de utbildade yrkesmännens auktorisation och möjligheterna över huvud taget för dessa att vinna utkomst i yrket.

Praktisk undervisning i behandlingen av enklare åkommor hos husdjuren. För närvarande bedrives denna undervisning i enlighet med föreskrifter, som utfärdas av medicinalstyrelsen. De av medicinalstyrelsen godkända planerna för undervisningen ha i regel innehållit, att undervisningen lämnas en eller högst två timmar varje söckendag under tiden den 15 januari till och med den 31 maj samt den 1 september till och med den 20 december. Den sida av inrättningens arbetsuppgifter, som här berörts, torde väl hittills ej tillmätts större betydelse. Stadgans bestämmelser i ämnet ha ansetts uppfyllda genom att inrättningens föreståndare i anslutning till behandlingen av sjukanmälda

djur lämnat djurägaren de anvisningar och upplysningar rörande sjukdomens uppkomst och natur samt djurets fortsatta behandling, vartill omständigheterna givit anledning. En på sådant sätt meddelad undervisning må äga sin betydelse för den enskilde djurägaren, men värdet därav ur allmänna synpunkter torde vara ringa.

Någon systematisk, för allmänhetens upplysning lämpad elementär undervisning i djurvård har sålunda ej förekommit vid inrättningen. En sådan undervisning skulle dock enligt de sakkunnigas mening ha en viss uppgift att fylla. Kännedomen om de vanligaste husdjurssjukdomarna och om allmän djurvård överhuvud taget är hos den jordbrukande befolkningen i allmänhet förvånansvärt ringa. En systematiskt anordnad upplysningsverksamhet eller undervisning i hithörande ting skulle säkerligen vara ägnad att främja djurvården i stall och ladugårdar. De sakkunniga tänka sig därför att en av veterinärinrättningens framtida uppgifter borde vara att genom anordnande av korta, för allmänheten avsedda kurser i djurvård sprida ökad kännedom om elementära anspråk på hygien och ändamålsenlighet i fråga om husdjurens skötsel. Undervisningen vid dylika kurser skulle omfatta de vanligaste djursjukdomarnas förebyggande och behandling, vidare husdjurshygien och utfodring samt slutligen och icke minst viktigt förebyggande åtgärder till förhindrande av smittospridning. De här åsyftade undervisningskurserna böra ej omfatta mer än ett fåtal dagar, i varje omgång cirka 2—4 dagar. Möjligt är att det kan visa sig ändamålsenligt att fördela de angivna undervisningsämnena på olika i serie anordnade kurser. Veterinärinrättningen torde erbjuda tillräckliga lokala resurser för kurser av här åsyftat slag. Under tider, då hovslagarkurser icke pågå, torde elevbostäderna kunna utnyttjas såsom bostäder även åt deltagare i djurvårdskurserna. Det torde få ankomma på inrättningens styrelse att bedöma förutsättningarna vid olika tillfällen för ifrågavarande undervisning och med utgångspunkt härifrån träffa de närmare föranstaltningarna för denna verksamhet.

Försöksverksamheten. Den veterinära forskning, som nu bedrives i vårt land, huvudsakligen vid veterinärhögskolan och statens veterinärbakteriologiska anstalt, arbetar med levande och dött djurmateriel, som insändes för klinisk behandling, för obduktion eller för sjukdomsdiagnos genom laboratorieundersökningar. Mindre försöksdjur, såsom råttor, marsvin och kaniner, användas för ympningar och för undersökning av fodermedel och preparat med avseende på deras innehåll av vitaminer och andra biologiskt verkamma beståndsdelar. Den veterinära forskningen har även i viss utsträckning omfattat djurmateriel hos enskilda djurägare ute i landet, men någon egentlig veterinär försöksverksamhet med de större husdjuren som försöksobjekt, motsvarande den försöksverksamhet som på jordbrukets och husdjursskötselns område bedrives av lantbrukshögskolans försöksanstalter och institutet för husdjursförädling, har icke kunnat bedrivas, då den veterinära forskningen saknar en dylik försöksinstitution.

En veterinär försöksinstitution av detta slag måste givetvis arbeta i intim kontakt med ett jordbruk, då försöksverksamheten i främsta rummet skulle inriktas på att utforska sambandet mellan jorden och husdjurssjukdomarna. Försöksinstitutionen måste ha möjligheten att genom olika behandling av jorden framställa foder av varierande beskaffenhet för att studera dettas inverkan på den levande djurorganismen. Ett tillräckligt stort djurmateriel, som möjliggör uppdelning i olika försöksgrupper, måste även stå till förfogande. En åtminstone medelstor besättning av vuxna nötkreatur och svin för fortlöpande produktion av ungdjur, som i huvudsak torde komma att utgöra det egentliga försöksmaterialet, måste för ändamålet vara disponibelt.

Försöksverksamheten skulle i korthet komma att bestå i speciella gödslingsförsök å åkerjorden och betesmarken, utfodringsförsök med djurmaterialet samt kliniska och laboratorieundersökningar å försöksdjuren (blod-, urinanalyser m. m.). Den fördel, som belägenheten i veterinärrättningens omedelbara grannskap av lantbrukskemiska kontrollstationen i Skara erbjuder, bör kunna utnyttjas för ett fruktbringande samarbete, speciellt så vitt angår jord- och fodermedelsanalyser.

Administrationn. Veterinärrättningen bör hädanefter liksom hittills stå under ledning av en i särskild ordning tillsatt styrelse. De nya arbetsområden, som verksamheten i fortsättningen avses skola innesluta, torde påkalla vissa ändrade grunder för styrelsens tillsättande. Enligt nu gällande stadga består styrelsen av fem ledamöter, varav en, tillika ordförande, utses av Kungl. Maj:t, två av länsstyrelsen i Skaraborgs län och två av länets hushållningssällskap. Ordförande i styrelsen bör givetvis även framgent utses av Kungl. Maj:t. Rörande styrelsens sammansättning i övrigt vilja sakkunniga föreslå, att länsstyrelsens och hushållningssällskapets representation begränsas till för vardera institutionen en ledamot, av vilka länsstyrelsens representant särskilt skulle få till uppgift att tillvarata de intressen, som sammanhänga med den statliga medelsförvaltningen vid inrättningen, och den av sällskapet utsedde ledamoten särskilt får tänkas representera ortsintressena, med vilka ju veterinärrättningen även i framtiden torde få stark anknytning. Hushållningssällskapets representant bör utses av sällskapets förvaltningsutskott.

Ytterligare bör i styrelsen plats beredas för veterinärrättningens föreståndare och chef.

Den femte styrelseledamoten föreslås skola utses av veterinärhögskolans styrelse efter lärarekollegiets hörande. Meningen är att veterinärrättningen i sin kommande verksamhet skall tämligen intimt samarbeta med veterinärhögskolan, särskilt vad beträffar försöks- och forskningsverksamheten. Detta samarbete tänkes förmedlat genom veterinärhögskolans representant i styrelsen. Därjämte torde man få förutsätta, att såväl inrättningens föreståndare som försöksledaren, vilkas tillsättande tänkes skola föregås av ett sakkunnigförfarande, skola låta sig angeläget vara, att främja ett sådant samarbete till båtнад för båda institutionerna, och att sålunda de önskemål beträffande verksamhetens uppläggning och bedrivande, som ur vetenskapliga och andra synpunkter från högskolans sida kunna vara att framföra, i tillbörlig mån beaktas.

Givet är att den blivande forskningsverksamheten vid veterinärrättningen kan komma att få stark anknytning till arbetet vid andra institutioner inom landet med närliggande arbetsuppgifter, exempelvis lantbrukshögskolan, institutet för husdjursförädling och statens veterinärbakteriologiska anstalt. Någon anledning att utöka antalet styrelseledamöter med företrädare även för institutioner av detta slag ha de sakkunniga dock icke ansett föreligga.

Personalorganisationen. För var och en av veterinärrättningens båda avdelningar bör finnas en föreståndare, envar med befogenhet att handhava sin avdelnings angelägenheter. De båda avdelningsföreståndarna böra sålunda vara föredragande inför styrelsen, envar beträffande ärenden som falla inom hans område. De sakkunniga vilja starkt understryka vikten av att de båda verksamhetsgrenarna på sådant sätt noggrant hållas isär. Genom att åt de båda avdelningscheferna inrymmas självständiga befogenheter, när det gäller själva arbetsuppgiften ur saklig synpunkt, ökas utan tvivel förutsättningarna för ett gott arbetsresultat.

Praktiska skäl kräva emellertid, att veterinärinrättningen såsom sådan företrädes av en chef. Härvidlag ligger den möjligheten närmast till hands att endera av avdelningsföreståndarna beklädes med chefsställningen. I valet mellan de båda föreståndarna måste avgörande vikt fästas vid den omständigheten, att klinikchefen blir den av ifrågavarande befattningshavare, som i alldeles övervägande grad får förmedla kontakten med allmänheten. För att den blivande verksamheten vid kliniken skall kunna bli av den centrala betydelse för djursjukvården inom de kreatursrika trakter, för vilka Skara utgör centrum, således inom hela västra delen av Götaland, måste dess omedelbara ledning omhänderhavas av en person med utmärkta kvalifikationer såväl vad angår den veterinärvetenskapliga skolningen i allmänhet som beträffande färdighet i den praktiska djursjukvården. I mångt och mycket blir det allmänhetens förtroende till klinikföreståndarens person som blir avgörande för möjligheterna att höja besöksfrekvensen vid kliniken och att överhuvud taget förläna denna önskvärd auktoritet. En sådan auktoritet bör även i yttre måtto manifesteras, exempelvis genom att klinikföreståndaren förlänas professors titel. Säkerligen skulle titeln professor för inrättningens chef vara av stor psykologisk betydelse för allmänhetens inställning till inrättningens uppgifter och verksamhet.

Såsom av det följande framgår förutsätter ett genomförande av de nu framlagda förslagen till veterinärinrättningens omorganisation, att statsverket vidkännes relativt stora kostnader, dels av engångskaraktär för institutionernas istandsättande m. m., dels ock årligen för driftens upprätthållande. Det är uppenbarligen angeläget att skapa så goda garantier som möjligt för att inrättningen i sin nya gestalt verkligen kommer till avsedd nytta och därmed berättigar de kostnader, som nedläggas på inrättningens omdaning. Frågan om klinikchefens personliga kvalifikationer och förutsättningar att åt verksamheten vid kliniken förläna nödig auktoritet måste anses vara av den största betydelse just för en dylik garanti. De sakkunniga tveka därför icke att för klinikföreståndaren förordna en tjänsteställning, motsvarande den, som tillkommer professor vid högskolorna.

De sakkunniga föreslå vidare på här antydda grunder att klinikföreståndaren tillika skall vara veterinärinrättningens chef. I denna sin egenskap åvilar klinikföreståndaren ansvaret för den centrala ekonomiska förvaltningen vid inrättningen jämte allt vad därmed sammanhänger.

De båda avdelningsföreståndarna böra tillsättas genom sakkunnigförfarande.

I övrigt torde följande personal krävas för arbetets behöriga gång vid inrättningen, nämligen:

a) vid klinikavdelningen: en instruktionssmed, en hovslagare, en fodermarsk och en stalldräng;

b) vid försöksavdelningen: en förvaltare vid jordbruket (jordbruksassistent), ett laboratoriebiträde, en ladugårdsförman och en djurskötare.

Härutöver erfordras extra arbetskraft vid jordbruket ävensom hovslagare vid smedjan.

Endast de båda avdelningsföreståndarna böra enligt sakkunnigas mening uppföras å ordinarie stat, medan den fasta personalen i övrigt torde få hänföras till extra ordinarie stat.

De sakkunniga ha ingående övervägt frågan om befattningshavarnas placering i lönegrad och ha därvid kommit till det resultat som framgår av följande förslag till tjänsteförteckning för veterinärinrättningen:

1. Å ordinarie stat:

1 klinikföreståndare och chef	A 30
1 försöksledare	A 28

2. Å extra ordinarie stat:

a) vid kliniken

1 instruktionssmed	Eo 11
1 hovslagare	Eo 8
1 fodermarsk	Eo 8
1 stalldräng	Eo 5

b) vid försöksavdelningen

1 jordbruksassistent	Eo 17
1 laboratoriebiträde	Eo 9
1 ladugårdsförman	Eo 8
1 djurskötare, tillika vaktmästare	Eo 7

Till den föreslagna tjänsteförteckningen bör fogas den anmärkningen att, vad försöksledaren beträffar, en placering i lönegrad A 30 bättre skulle motsvaras av de anspråk, som böra ställas på innehavaren av denna befattning, men att de sakkunniga av statsfinansiella skäl icke ansett sig kunna gå längre än till placering i lönegrad A 28. Laboratoriebiträdet vid försöksavdelningen måste förutsättas äga en viss facklig utbildning, enär denne bör vara i stånd att självständigt utföra kemiska arbeten, analyser o. dyl. Vad djurskötaren vid samma avdelning angår motiveras hans löneplacering med den dubbla uppgift, som hans samtida egenskap av vaktmästare innebär. Ifrågavarande befattningshavare bör vara tillräckligt kvalificerad för att på egen hand kunna ombesörja blodprovtagning och vägningar av djur och fodergivor m. m.

Instruktionssmeden bör även i fortsättningen vara bibehållen vid honom nu tillkommande rätt att uppbära 10 procents andel av den å rörelsen i smedjan under året uppkomna nettovinsten.

Frågan i vad mån tjänstebostad kan anvisas befattningshavarna torde få lösas av den blivande styrelsen för inrättningen.

Möjligt är att de kamerala göromålen vid inrättningen ävensom sekreterargöromålen kräva anlitan av särskilt anställd arvodespersonal. De båda avdelningsföreståndarna synas i största utsträckning böra vara befriade från alltför tidskrävande befattning med administrativa göromål. Huruvida och i vilken utsträckning här åsyftade arbetsuppgifter kunna anförtros någon av de övriga blivande befattningshavarna vid inrättningen undandrar sig i mångt och mycket ett förhandsbedömande. Det är dock tänkbart att jordbruksassistenten skulle kunna övertaga vissa med den allmänna bokföringen vid inrättningen sammanhängande uppgifter. Under alla förhållanden synes ett mindre årligt belopp, förslagsvis 3,000 kronor, böra beräknas för anställande av erforderlig arbetskraft beträffande nu berörda göromål. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av veterinärinrättningens styrelse meddela erforderliga föreskrifter med avseende å den arvodespersonal, som enligt vad här anförts kan behöva anställas.

Kostnads- och anslagsberäkningar. Veterinärinrättningssakkunniga ha lämnat följande sammanställning av engångskostnaderna.

1. Byggnadsarbeten.

a) Ombyggnad av föreståndarbostaden	kronor	50,300
b) Ombyggnad av sjukstallet	»	163,000
c) Reparation av klinikbyggnaden	»	33,000
d) Reparation av smedjan	»	16,000
e) Ändring av arkivbyggnaden	»	2,400
f) Ombyggnad av arrendatorbostaden	»	16,200
g) Ombyggnad av försöksladugården	»	84,000
h) Uppförande av arbetarbostäder	»	24,000
Summa kronor		388,900.

2. Instrumentutrustning och inredning.

a) Instrumentutrustning vid kliniken	kronor	15,000
b) Apparatur och vetenskaplig utrustning vid försöksavdelningen	»	31,700
c) Inredning av försöksavdelningens laboratorium..	»	15,000
Summa kronor		61,700.

3. Försöksjordbruket.

a) 1 tjur av S. R. B-ras	kronor	3,000
b) 20 st. kor av S. R. B-ras	»	16,000
c) 5 st. hästar	»	7,500
d) 2 st. avelssuggor	»	1,200
e) Maskiner och redskap	»	30,000
Summa kronor		57,700.

4. Diverse engångsutgifter.

a) för klinikavdelningen	kronor	5,000
b) för försöksavdelningen	»	5,000
Summa kronor		10,000.

Sammanlagda beloppet av engångskostnaderna beräknas alltså till 518,300 kronor.

Förut angivna engångskostnader fördela sig å de olika avdelningarna på följande sätt:

1. Klinikavdelningen.

a) Byggnadsarbeten (föreståndarbostaden, sjukstallet, smedjan, klinikbyggnaden, arkivbyggnaden)	kronor	264,700
b) Instrumentutrustning	»	15,000
c) Diverse engångsutgifter	»	5,000
Summa kronor		284,700.

2. Försöksavdelningen.

a) Byggnadsarbeten (försöksladugården, arrendatorbostaden, arbetarbostäder)	kronor	124,200
b) Apparatur och vetenskaplig utrustning	»	31,700
c) Laboratorieinredning	»	15,000
d) Försöksjordbruket (kreatur, maskiner m. m.) ..	»	57,700
e) Diverse engångsutgifter	»	5,000.
Summa kronor		233,600.

Beträffande de föreslagna byggnadsarbetena ha veterinärinrättningssakkunniga lämnat en närmare redogörelse i betänkandet å sid. 35—43. Av denna redogörelse må här återgivas följande.

Den nuvarande föreståndarbostaden omändras till bostäder åt veterinärinrättningens chef och försöksledaren om respektive sex och fem rum jämte kök, hallar och jungfrukammare.

Sjukstallet skall innehålla två operationssalar, en större och en mindre, stallrum för 16 nötkreatur eller hästar, hundklinik med stallplatser för 8 djur jämte rastgårdar, expeditions- och väntrum, lokaler för den veterinärvetenskapliga försöksverksamheten med laboratorium och två arbetsrum ävensom utrymmen för förvaring av bandage och instrument, koknings- och steriliseringsrum, omklädningsrum, duschrum och w. c. m. m.

Klinikbyggnaden disponeras för expeditions- och sessionsrum, ett gästrum samt bostäder åt instruktionssmeden, fodermarsk och stalldräng om respektive 3, 3 och 2 rum jämte kök.

Smedjans bottenplan, som helt upptages av verkstads-, förråds- och arbetslokaler, bibehålles oförändrat. Det övre planet avses för undervisningssal samt elevrum (6 sovrum och 1 dagrum).

Arkivbyggnaden inredes för veterinärinrättningens bibliotek, arkivalier och apoteksinteriörer med tillhörande inventarier, varvid värmeinstallation åvägabringas genom kulvert.

Arrendatorbostaden vid Brogården omändras för bostad åt jordbruksassistenten i övre planet om tre rum jämte hall och kök. Nedre planet skall bestå av en hall jämte ett kontorsrum samt hostad för ladugårdsförmannen om tre rum och kök.

Ladugårdsbyggnaden skall inrymma plats för 20 mjölkkor och 5 ungdjur. Vidare skola finnas 1 tjurbox, 2 ungdjursboxar och 6 kalvkättar. En svinavdelning inredes med boxar för 2 modersuggor samt 3 gödsvinsboxar jämte kokrum. I häststallet skola finnas 5 spiltor och 1 fölbox. Ytterligare skola byggas särskilda undersöknings- och försöksrum med mörkrum och röntgenutrustning. Befintlig logbyggnad och sädesmagasin tarva inga större förändringar.

•Två lantarbetarbostäder om vardera 2 rum och kök skola nyuppföras.

Beträffande inventarieanskaffningen återfinnes en närmare redogörelse i betänkandet å sid. 44—45.

Veterinärinrättningens samlingar utgöras av dels ett värdefullt bibliotek, omfattande företrädesvis veterinärvetenskaplig litteratur, dels ock en museal apoteksinteriör med tillhörande inventarier av betydande kulturhistoriskt värde. Veterinärinrättningssakkunniga ha rörande samlingarnas förvarande erhållit yttrande av veterinärinrättningens styrelse, som därvid samrått med styrelsen för Västergötlands fornminnesförening. I betänkandet har beträffande denna fråga anförts följande.

Fornminnesföreningens styrelse har för sin del beslutat anhålla om att den gamla apoteksinteriören, för så vitt den komme att flyttas från sin nuvarande plats, måtte överlåtas såsom gåva till Västergötlands museum för att därstädes uppställas och visas för allmänheten. Skulle interiören önskas deponerad i museet, ville museet förbinda sig att vårda interiörens föremål under depositionstiden, på villkor att museets direkta kostnader för flyttning och nedpackning bestredes av veterinärinrättningen. Såsom deposition torde interiören dock icke kunna utställas i museet till följd av med monteringen

förenade kostnader. — Vidare har fornminnesföreningens styrelse uttalat det önskemålet, att bokbeståndet uti veterinärrättningens bibliotek såsom hörande till en av Skaras äldre kulturinstitutioner av pietetshänsyn icke flyttades från staden.

Veterinärrättningens styrelse har för egen del förklarat, att styrelsen väl funne det önskvärt, att apoteket och dess märkligare föremål allt fortfarande hölles samman såsom en enhet och bevarades i huvudsak såsom det nu vore samlat, men att styrelsen å andra sidan funne det vara viktigt, att detta apotek erhöles sakkunnig museal vård och säkert skydd mot fara för eld och dylikt. Ur dessa synpunkter ville styrelsen tillstyrka, att apoteket finge såsom deposition överlämnas till Västergötlands fornminnesförenings museum i Skara på vissa närmare angivna villkor och med rätt för veterinärrättningen eller dess rättsinnehavare att, när så önskas, återfå depositionen. — Vad biblioteket beträffade förklarade sig styrelsen anse, att det borde kvarbliva vid veterinärrättningen, dock att vissa värdefullare böcker eventuellt kunde deponeras i stifts- och landsbiblioteket i Skara.

De sakkunniga förena sig så till vida med de avgivna yttrandena som de anse, att ifrågavarande samlingar böra kvarbliva i orten, där de sammanbragts. Veterinärrättningens arkivbyggnad torde efter jämförelsevis enkla ändringsarbeten kunna väl tjäna ändamålet som förvaringslokal för samlingarna i fråga. Byggnaden, som är brandsäker, är tillräckligt stor för att såväl apoteket som biblioteket skulle kunna inrymmas däri. Vid sådant förhållande synes tanken på samlingarnas överförande till annan institution i orten böra falla. De sakkunniga föreslå alltså att apoteket och biblioteket efter omorganisationen inrymmas i arkivbyggnaden, där samlingarna bliva lätt tillgängliga för allmänheten och där apoteksinteriören skulle kunna givas en tilltalande uppställning. Kostnaderna för apoteksföremålens flyttning och uppställning på den nya platsen torde kunna bestridas av de medel, som i den sammanfattande kostnads- och anslagsberäkningen uppförts under rubriken »Diverse engångsutgifter».

Veterinärrättningssakkunniga ha vid beräkning av de årliga kostnaderna vid veterinärrättningen endast tagit hänsyn till avlöningar och andra omkostnader, som icke direkt föranledas av rörelsen. Kostnaderna fördela sig sålunda.

1. Avlöningar

a) Ordinarie tjänstemän	kronor 20,310
b) Extra-ordinarie personal	» 25,392
c) Arvoden, bestämda av Kungl. Maj:t	» 3,000
d) Rörligt tillägg	» 6,900
Summa kronor 55,602.	

2. Omkostnader i övrigt.

a) Expenser (inkl. bränsle, lyse, vatten)	kronor 38,000
b) Reseersättningar	» 500
c) Publikationstryck	» 1,000
d) Jord- och fodermedelsanalyser	» 2,000
e) Diverse utgifter	» 2,000
Summa kronor 43,500.	

3. Materielens förnyelse Summa kronor 10,000.

Enligt förestående beräkningar, vilka såvitt angår »Omkostnader i övrigt» äro approximativa, bliva de årliga kostnaderna för veterinärinrättningen i runt tal 109,100 kronor. Av dessa kostnader få följande belopp anses belöpa på de särskilda avdelningarna, nämligen

1. Klinikavdelningen.

a) Avlöningar: Ordinarie tjänstemän	kronor	10,650	
Eo personal »	11,877	
Arvoden »	3,000	
Rörligt tillägg »	3,400	kronor 28,927
b) Omkostnader: Expenser kronor	25,000	
Publikationstryck	»	500	
Diverse utgifter	.. »	1,000	kronor 26,500
c) Materielens förnyelse »	5,000	
Summa			kronor 60,427.

2. Försöksavdelningen.

a) Avlöningar: Ordinarie tjänstemän	kronor	9,660	
Eo personal »	13,515	
Rörligt tillägg »	3,500	kronor 26,675
b) Omkostnader: Expenser kronor	13,000	
Reseersättningar	.. »	500	
Publikationstryck	»	500	
Jord- och fodermedelsanalyser	»	2,000	
Diverse utgifter	.. »	1,000	kronor 17,000
c) Materielens förnyelse »	5,000	
Summa			kronor 48,675.

Beträffande veterinärinrättningens inkomster ha veterinärinrättningssakkunniga lämnat följande redogörelse.

a) *Nettoinkomster å rörelsen vid kliniken.* Det torde icke vara möjligt att ens tillnärmelsevis på förhand göra några säkra beräkningar rörande överskottet å klinikverksamheten. Avgörande faktorer bliva härvidlag bl. a. besöksfrekvensen, sjukvårdsavgifter m. m. Tillsvidare, och för att få en utgångspunkt för anslagsberäkningen, torde man kunna räkna med ett årligt överskott vid kliniken av 7,500 kronor.

b) *Nettoinkomster å rörelsen vid smedjan.* Detta netto torde med utgångspunkt från nuvarande förhållanden kunna beräknas till årligen 3,000 kronor.

c) *Nettoinkomster å rörelsen vid försöksavdelningen.* Driften vid försöksjordbruket får antagas kunna lämna något årligt överskott, även om den nödvändiga hänsynen till försöksverksamheten måste medföra, att vid jordbruksdriften rationella ekonomiska principer icke i allo kunna tillämpas. Dock torde försöksjordbruket kunna väntas lämna en årlig avkastning av 2,000 kronor.

d) *Avkastningen av fonder.* De fonderade medlen uppgå sammanlagt f. n. till cirka 53,800 kronor, vilket belopp kan väntas bliva ökat efter skedda och planerade försäljningar av viss fast egendom. Med tillämpning av en försiktig förräntningsprocent torde inkomsterna under denna titel kunna uppskattas till 2,000 kronor.

e) *Nettoavkastningen av veterinärrinrättningen tillhörig skog* torde kunna beräknas till årligen i runt tal 2,000 kronor.

Det årliga överskottet vid veterinärrinrättningen i dess nya gestalt torde alltså sammanlagt kunna uppskattas till 16,500 kronor. Detta belopp torde vid anslagsberäkningen få avräknas å det belopp, som erfordras för omkostnadernas bestridande.

Yttrandena.

Veterinärrinrättningssakkunnigas förslag har i de flesta av de avgivna yttrandena i huvudsak tillstyrkts eller lämnats utan erinran. I många yttranden har förslaget vunnit gillande och i en del yttranden, där tveksamhet yppats eller kritik framförts beträffande vissa detaljer av förslaget, har detta i princip tillstyrkts. Helt avvisande mot förslaget äro allenast statskontoret, riksräkenskapsverket, allmänna lönenämnden och länsstyrelsen i Hallands län.

Av innehållet i de olika yttrandena må här återgivas följande.

Lantbruksakademien har beträffande den föreslagna klinikavdelningen inledningsvis anfört följande.

Det har sedan länge varit ett önskemål att inom åtminstone de kreatursrikare veterinärdistrikten skulle inrättas sjukstallar med anordningar, som möjliggöra en rationell poliklinisk och stationärt klinisk behandling av svårare sjukdomsfall. Detta önskemål har endast i mindre utsträckning hittills kunnat tillfredsställas, av vilken anledning en hel del sjukdomsfall hos mycket värdefulla djur icke kunnat givas den omsorgsfulla dagliga behandling, som varit önskvärd, och härigenom ha avsevärda förluster kunnat åsamkas djurägarna och landet. Att detta förhållande uppmärksamrats framgår bland annat därav, att i ganska stor omfattning sjuka djur från skilda delar av riket dels efter anmaning av vederbörande veterinär, dels genom försäkringsbolags försorg transporterats till veterinärhögskolan för behandling. Och att detta trots höga transportkostnader varit i och för sig lönande, visas av det förhållandet, att denna trafik under senare år allt mera tilltagit.

Akademien har yttrat, att man därför även kunde med säkerhet förutse, att en väl utrustad djurklinik i Skara under ledning av en verkligt dugande chef skulle komma att få ett betydande klientel dels genom att vederbörande djurägare vände sig direkt till densamma, dels genom inremittering av svårare fall från distriktsveterinärerna inom en stor omnejd. Akademien har påpekat, att Skara vore belägen i en trakt av riket med mycket stor och högkvalificerad husdjursavel, och har framhållit, att de kortare transporterna dit än till veterinärhögskolan säkert skulle stimulera till sådant insändande. Enligt akademiens uppfattning borde alltså en väl utrustad djurklinik vid veterinärrinrättningen i Skara kunna bli till synnerligen stort gagn.

Lantbruksakademien har vidare i fråga om den forskningsverksamhet, som enligt veterinärrinrättningssakkunnigas förslag skulle bedrivas vid den nyorganiserade försöksavdelningen, yttrat följande.

Ehuru väl vetenskapligt forskningsarbete bedrives vid veterinärhögskolans samtliga avdelningar och likaså vid statens veterinärbakteriologiska anstalt samt i viss utsträckning även vid hushållningssällskapens veterinära laboratorier, föreligger obestriddligen ett behov av ytterligare forskningsverksamhet

på området. Det kliniska material, som tillföres veterinärhögskolan kan visserligen i ganska stor utsträckning utnyttjas för vetenskapliga undersökningar, men det är av ganska ensidig art och icke lämpat eller tillräckligt för forskningar rörande en del aktuella sjukdomsgrupper av stor betydelse. Statens veterinärbakteriologiska anstalt får in stora mängder undersökningsmaterial från hela landet, men anstaltens verksamhet är i huvudsak inskränkt till de smittsamma husdjursjukdomarnas områden och vad därmed står i direkt samband, och detsamma gäller med ännu skarpare begränsning hushållningssällskapens laboratorier.

Akademien har därför funnit det högeligen önskvärt, att ytterligare veterinär forskning komme till stånd inom en kreatursrik del av riket, där möjligheter finnes att erhålla ett andra sjukdomar och näringsrubbningar omfattande undersökningsmaterial, och där även särskilda förutsättningar kunde skapas för en givande experimentverksamhet. Det syntes akademien, att veterinärinrättningen i Skara på grund av sin belägenhet och det förhållandet, att den vore förenad med eget jordbruk, vore väl lämpad för ifrågavarande ändamål.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län har funnit, att veterinärinrättningen i sin nya gestalt på ett helt annat sätt än hittills komme att bliva till gagn ej blott för västgötabygden och angränsande län utan för landet i dess helhet. De kostnader för statsverket, som torde bliva förenade med den föreslagna omorganisationen, borde icke verka avskräckande med hänsyn till de betydande värden, som skulle räddas åt landet, därest den vid inrättningen planerade forskningsverksamheten verkligen bleve framgångsrik.

Arméförvaltningens intendenturdepartement har erinrat om att, fränsett arméns sjukstallar, fasta anstalter för djursjukvård endast undantagsvis finnes i riket, samt framhållit, att tillgång till dylika anstalter skapade helt andra möjligheter än eljest till en rationell djursjukvård. Under krigsförhållanden hade därjämte försvarsväsendet stort behov av dylika anstalter för vård av sjuka djur, varför upprättandet av en modern djurklinik i Skara i hög grad främjande försvarsmaktens intressen. Vidkommande försöksverksamheten har intendenturdepartementet yttrat, att en sådan verksamhet, vilken för närvarande icke i vårt land kunde bedrivas i önskvärd utsträckning, säkerligen skulle kunna giva många värdefulla uppslag för undanröjande av uppfödnings- och bristsjukdomarnas orsaker. Intendenturdepartementet hölle före, att de stora omkostnader för förluster och minskade djurvärden som följd av nämnda sjukdomar, varmed jordbrukets driftkostnader nu måste belastas, skulle kunna avsevärt nedbringas och en ökad animal livsmedelsproduktion bliva följd, vilket ur allmän försörjningssynpunkt icke minst under krigsförhållanden skulle vara av ovärderlig betydelse.

Medicinalstyrelsen har yttrat.

Ehuru medicinalstyrelsen väl inser det värdefulla såväl för hela landet som för orten där inrättningen är belägen att den av de sakkunniga föreslagna omorganisationen redan nu kunde träda i verksamhet, anser styrelsen dock, med hänsyn till de särskilt under nuvarande statsfinansiella läge avsevärda kostnader, som de sakkunniga ansett nödiga för förslaget genomförande och

vilka vida överträffa dem som medicinalstyrelsen föreställt sig såsom oundgängliga, sig icke kunna tillstyrka att de sakkunnigas förslag nu genomföres i hela sin omfattning.

Däremot får styrelsen förorda, att Kungl. Maj:t ville medgiva försöksavdelningens omedelbara inrättande. Styrelsen har härvid tagit hänsyn dels till de stora förluster, som sterilitet och bristsjukdomar förorsaka landets djuruppfödare, och dels till den avsevärda tid som kommer att åtgå innan praktiskt tillämpliga resultat av försöksarbetets verksamhet kunna förväntas.

Det kunde måhända synts lämpligare att förlägga försöksavdelningen till ett typiskt bristsjukdomsområde såsom Kopparbergs län, men med den uppläggning av försöksverksamheten som de sakkunniga här föreslagit torde ifrågavarande forskningsverksamhet i viss omfattning, kombinerad med undersökningar inom bristsjukdomsområden, även kunna bedrivas vid veterinärinrättningen i Skara.

Veterinärhögskolans lärarkollegium har anfört, att förslaget om inrättande av en försöksavdelning innebure något för svensk veterinärvetenskap alldeles nytt, nämligen ett tillfälle att bedriva grundliga, systematiska och målmedvetna undersökningar inom ett område, som i alldeles särskild grad torde ha framtiden för sig, nämligen praktiska åtgärder för förebyggandet av miljöbetingade husdjurssjukdomar. För en dylik verksamhet fordrades oundgängligen vad veterinärvetenskapen hittills saknat, nämligen ett försöksjordbruk, vid vilket de faktorer i fodrets sammansättning och jordbrukets skötsel, som gynnade eller vore direkt ansvariga för uppkomsten och spridningen av sjukdomar hos husdjuren, kunde studeras ur veterinärvetenskaplig synpunkt. Landvinningar på detta område kunde givetvis bliva av den allra största nationalekonomiska betydelse, men kollegiet erinrar om, att det emellertid låge i sakens natur, att dylika försök krävde relativt lång tid, vadan man icke borde förvänta alltför vittgående resultat under de närmaste åren. Under hänvisning till att veterinärinrättningssakkunniga av de sjukdomar, som närmast skulle komma att studeras ur sagda synpunkter, speciellt omnämnt bristsjukdomarna, såsom ungdjurssjukdomar, vissa sterilitetssjukdomar, ämnesomsättnings- och laktationssjukdomar etc., ansåge kollegiet det vara av betydelse, att undersökningar rörande bristsjukdomarnas etiologi förlades till en fast försöksgård och att jorden på denna gård behandlades på olika sätt i skilda parceller, varigenom erhöles en pålitlig ensartad grundfaktor, jordbeskaffenhet, som avsiktligt kunde varieras på lämpligt sätt.

Svenska länsveterinärföreningen har anfört.

Särskilt måste vid överbägandet om statens övertagande av inrättningen i första hand understrykas den stora nationalekonomiska betydelse för jordbruket, boskapsskötseln och därmed även och synnerligast i nuvarande kristid för folkförsörjningen, som tillkomsten av en försöksgård för veterinärmedicinsk forskning rörande husdjurens hälsovård, företrädesvis bristsjukdomar, uppfödningssjukdomar m. m., skulle komma att medföra. Av synnerligen stor betydelse skulle det helt säkert bliva, att tillfälle vid inrättningen bereddes att använda även de större husdjuren som försöksdjur. Den föreslagna kapitalinvesteringen för inrättningens omorganisation enligt belänskandets plan och det erforderliga årliga statsanslaget för inrättningens drift torde enligt föreningens mening komma att väl belåta sig genom inbesparing

av högst betydande värden för vår lanthushållning. I jämförelse med humanmedicinen och lantbruksvetenskapen har veterinärmedicinen hittills också varit synnerligen vanlottad med avseende på sådana anstalter för vetenskaplig-praktisk forskning.

Även såsom husdjursklinik och undervisningsanstalt för hovslagare och djurägare synes det föreningen uppenbart, att inrättningen genom den föreslagna omorganisationen skulle komma att få stor ekonomisk betydelse i första hand för västra Sveriges djurägare men även för landet i dess helhet genom en därstädes bedriven utvidgad utbildning av hovslagare.

Av stor betydelse i folkupplysningssyfte får det även anses vara, att de föreslagna stallarna och ladugårdarna vid inrättningen komma att utformas under hänsynstagande till nutida kunskap om kraven på husdjurshygien till verkliga mönsterbostäder för husdjuren och därigenom giva impulser till bättre ladugårdar.

Det av de sakkunniga föreslagna intima samarbetet emellan veterinärinrättningen, veterinärhögskolan och lantbrukshögskolan samt hushållningssällskapet synes föreningen bliva en god borgen för ett bästa möjliga resultat av inrättningens verksamhet.

Inrättningens över 100-åriga traditioner såsom anstalt med statligt godkännande och ekonomiskt stöd för utbildning av veterinärer synes föreningen vara motiv för statsverket att jämväl framdeles, med tagen hänsyn till donators önskan, omhändertaga inrättningen med tillgängliga fonder m. m. och fullfölja dess ursprungliga uppgift, utveckling av den veterinärmedicinska vetenskapen och dennas nyttiggörande för landets boskapsskötsel.

Av de förut nämnda myndigheter, vilka avstyrkt förslaget, har *riksräkenskapsverket* yttrat, att goda skäl visserligen syntes tala för att en sådan veterinärvetenskaplig forskningsverksamhet, som veterinärinrättningssakkunniga föreslagit skola förläggas till Skara, komme till stånd, men ämbetsverket hölle före, att denna verksamhet kunde för mindre kostnader förläggas till Alnarpsinstitutet eller lantbrukshögskolan och där bedrivas med lika gott resultat. Riksräkenskapsverket, som föreställde sig att den tilltänkta omorganisationen av veterinärinrättningen med hänsyn till de avsevärda kostnader, som vore förenade med de framlagda planernas realiserande, icke kunde genomföras under de statsfinansiella förhållanden, som förväntades bliva rådande under nu överskådlig tid, har framhållit, att den djursjukvård, som meddelades vid veterinärinrättningen i Skara, lika väl i denna trakt som i andra delar av riket skulle, för den händelse inrättningen nedlades, kunna lämnas av vederbörande distriktsveterinär. I övrigt har ämbetsverket yttrat.

Privata donationer böra efter de fasta tillgångarnas realiserande kunna överföras till en fond för främjande av veterinärverksamhetens utveckling i landet och för veterinärvetenskaplig forskningsverksamhet. Vid en utveckling av inrättningen skulle rätteligen en utredning verkställas i syfte att klarlägga, vilka fastigheter som tillhöra statsverket och vilka fastigheter som donerats till inrättningen eller inköpts av donerade medel. Då det emellertid är ovisst, om en utredning rörande fastighetsinnehavets karaktär kan leda till ett slutgiltigt resultat, torde dock, om veterinärinrättningen helt nedlades, samtliga fastigheter böra försälas och försäljningssumman tillika med de belopp, som inlutit för redan försålda, till veterinärinrättningen anslagna fastigheter, läggas till donationen, med avdrag av de belopp, som erfordras för att reglera inrättningens skuld till statsverket.

Jämväl *statskontoret* har funnit, att åtskilligt kunde anföras till stöd för igångsättandet av en veterinärvetenskaplig forsknings- och försöksverksamhet av den art veterinärinrättningssakkunniga föreslagit, men har uttalat, att man i nuvarande hårt ansträngda statsfinansiella läge dock torde böra undvika att utan tvingande skäl ikläda staten ökade utgifter för nya ändamål. Statskontoret har vidare anförut.

Det torde få anses uppenbart, att med den organisation inrättningen för närvarande har — den framstår numera som en historisk relik — sakliga skäl för dess bibehållande icke föreligga. Statskontoret finner det ägnat att ingiva starka betänkligheter att på grundvalen av den nuvarande organisationen bygga upp en statlig institution av den omfattning, varom här är fråga, och vars verksamhet därtill enligt de sakkunnigas uppfattning skulle få anpassas efter de med vissa privata donationer förenade villkoren. Av den förebragta utredningen framgår att inrättningen efter 1886 års omorganisation icke haft något berättigande som veterinärutbildningsanstalt, för vilket ändamål den dock tillkommit. Under senare tid har tillströmningen av elever till de vid inrättningen anordnade kurserna i hovbeslag visat en avtagande tendens. Vid sådant förhållande och då möjligheter torde förefinnas att vid veterinärhögskolan och Alnarpsinstitutet utan utvidgning av kursverksamheten i sagda ämne mottaga det fåtal elever, som plägat erhålla undervisning i Skara, lär en rationalisering av berörda undervisning få anses ofrånkomlig.

Den sjukvårdande verksamhet, som bedrivits vid inrättningen, torde ursprungligen ha tillkommit främst för tillgodoseende av inrättningens behov av undervisningsmaterial. Då sådant behov numera icke föreligger, lär varje anledning saknas för statsmakterna att inom ifrågavarande del av landet sörja för veterinärvården på annat sätt än inom landet i övrigt genom distriktsveterinärorganisationen.

Vad beträffar de privata donationerna, uppgående till cirka 65,000 kronor, torde dessa förslagsvis kunna bilda en till veterinärhögskolan anknuten fond för veterinärverksamhetens utveckling och veterinärvetenskaplig forskning. I samband med inrättningens nedläggande bör statsverket erhålla täckning för ett lån å 28,000 kronor, som år 1914 beviljats inrättningen. Hur med staten tillhöriga fastigheter bör förfaras, torde böra bli föremål för närmare övervägande.

Spörsmålet om den föreslagna försöksverksamheten torde böra närmare övervägas i samband med utredningen rörande de veterinärbakteriologiska laboratoriernas framtida ställning och uppgifter.

Principförslag om nedläggande av veterinärinrättningen i Skara, för vars bibehållande bärande skäl icke förebragts, synes böra föreläggas 1943 års riksdag.

Allmänna lönenämnden har yttrat, att det enligt dess mening syntes kunna starkt ifrågasättas, huruvida överhuvud taget den tilltänkta omorganisationen av veterinärinrättningen borde komma till stånd. Därest en utvidgning av inrättningen i allt fall ansåges böra ske, syntes det lönenämnden, att inrättningen borde anknytas till veterinärhögskolan ungefär på samma sätt som vissa försöksgårdar på jordbruksområdet vore inordnade under lantbruks-högskolan.

Länsstyrelsen i Hallands län har anförut, att länsstyrelsen i likhet med hus-hållningssällskapets förvaltningsutskott väl funne inrättningen genom den föreslagna nydaningen komma att fylla i och för sig mycket nyttiga uppgifter,

men ansåge det kunna ifrågasättas, om icke dessa uppgifter skulle med mindre kostnad för statsverket kunna tillgodoses vid andra bestående institutioner såsom veterinärhögskolan, veterinärbakteriologiska anstalten, institutet för husdjursförädling och lantbruksskolan i Alnarp. Enligt länsstyrelsens mening torde inrättningen icke, med undantag möjligen för de planerade hovslagar-kurserna, komma att få någon större betydelse för Hallands län, och länsstyrelsen har uttalat, att, därest det skulle visa sig att inrättningen endast finge en till de närmast omgivande jordbruksbygderna begränsad betydelse, företaget måste anses i väsentlig mån förfelat.

I en del yttranden ha gensagor riktats mot veterinärinrättningssakkunnigas uttalanden, att veterinärinrättningens bibehållande i nuvarande skick icke syntes motiverat ur sakliga synpunkter, vadan såsom alternativ till förslaget om inrättningens grundliga omorganisation endast stode dess fullständiga nedläggande. Sålunda har *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* framhållit, att, därest veterinärinrättningssakkunnigas förslag nu ej skulle kunna av statsfinansiella skäl genomföras, det borde övervägas antingen uppskov med omorganisationen eller ett partiellt genomförande av förslaget. Ett nedläggande av inrättningen borde om möjligt undvikas. Liknande synpunkter ha framförts av *Svenska länsveterinärföreningen*, som anser, att man kunde taga i övervägande antingen uppskov tills vidare med omorganisationen eller bibehållandet av klinik- och undervisningsverksamheten vid nuvarande status men omedelbart genomförande av forskningsanstalten enligt veterinärinrättningsakkunnigas förslag. *Sydvästra Sveriges veterinärförening* har yttrat, att ett slopande av veterinärinrättningen skulle innebära, att praktisk veterinär verksamhet berövades en av sina bästa tillgångar — i vår tid visserligen illa utnyttjad — för att i kontakt med allmoge och jordbruksförhållanden bearbeta praktiska problem inom veterinärmedicinen.

I frågan huruvida den av veterinärinrättningssakkunniga föreslagna försöksverksamheten borde knytas till en fristående institution samt i frågan om Skara-traktens lämplighet såsom *förläggningssort* för en sådan institution har i en del yttranden yppats tveksamhet.

Sålunda har *lantbruksstyrelsen*, under framhållande av att behovet av en veterinär försöksverksamhet liknande den, som på jordbrukets och husdjurskötselns områden bedreves av lantbrukshögskolans försöksanstalter och institutet för husdjursförädling, vore särskilt framträdande, anfört följande.

Emellertid hade det varit önskligt att de sakkunniga mera ingående hade övervägt frågan huru samarbetet mellan den veterinärmedicinska forskningen och lantbrukets försöksanstalter skulle organiseras. Den avsedda försöksverksamheten torde kunna bedrivas med större framgång och måhända även med mindre kostnader för statsverket av lantbrukshögskolans försöksanstalter själva — dock med veterinärmedicinsk medverkan — i stället för av veterinärinrättningen i Skara. Nämnade anstalter ha nämligen redan förvärvat en icke oväsentlig erfarenhet på området. Då den veterinära forsknings- och försöksverksamheten icke är beroende av förläggningssorten, torde emellertid

anförda synpunkter icke böra vara avgörande för inrättningens framtida verksamhet, särskilt som denna är bunden vid vissa donationsvillkor, donationsjordar och redan befintliga byggnader. En förflyttning av inrättningen från Skara är därför icke tänkbar.

Styrelsen för lantbrukshögskolan har yttrat.

Det föreligger obestriddigen behov av ytterligare forskningsverksamhet på de av de sakkunniga angivna områden. Högskolestyrelsen finner det emellertid tveksamt, om denna forskningsverksamhet bör förläggas till en fristående institution. I längden är det uppenbarligen lättare att hålla forskningen uppe på en hög nivå, om tillfälle gives till ständigt och direkt utbyte och samarbete med andra institutioner på närliggande områden. Därigenom kunna impulser och klargörande iakttagelser mottagas och givas, på samma gång som man kan undvika dubbelarbete inom forskningen. Det synes också ovisst, huruvida just Skaratrakten är lämplig för försök angående bristsjukdomar, då, såvitt styrelsen har sig bekant, de grundläggande fysikaliska och kemiska orsakerna icke torde föreligga inom denna del av landet. Styrelsen kan också av egen erfarenhet intyga, hur svårt det av ekonomiska skäl kan vara att anordna grupp-försök med större djur i tillräcklig omfattning. På grund av dessa omständigheter synes det styrelsen mycket ovisst, om det är klokt att genom uppbyggnad och drift av en särskild inrättning i Skara splittra de ekonomiska tillgångarna och de personliga krafterna. I någon mån kunna visserligen olägenheterna undanröjas genom intimt samarbete med veterinärhögskolan och lantbrukshögskolans institutioner för avels- och raslära samt husdjurens utfodring och skötsel ävensom med husdjursförsöksanstalten. Styrelsen vill dock ifrågasätta, om det icke vore lämpligare att anknyta verksamheten till veterinärhögskolan. Den ekonomiska betydelsen av ökad försöksverksamhet beträffande husdjurens sjukdomar bör starkt understrykas.

Statens veterinärbakteriologiska anstalts nämnd har framhållit önskvärdheten av att, innan statsmakterna toge ställning till förslaget om inrättande av en försöksinstitution för veterinärvetenskaplig forskning, det övervägdes, huruvida Skara vore den i alla hänseenden lämpligaste orten för förläggande av en försöksinstitution av här avsedd art. En ledamot av nämnden, *professorn A. Hjäre*, som motsatt sig förslaget att till veterinärinrättningen knyta den föreslagna försöksinstitutionen, har yttrat.

Redan nu bedrivs vid veterinärhögskolan, statens veterinärbakteriologiska anstalt och lantbrukshögskolan forskningar rörande bristsjukdomar hos husdjuren, vilka även givit lovande resultat. Vid ett planerat utbyggande av forskningsverksamheten rörande bristsjukdomarna borde vederbörlig hänsyn tagas till detta förhållande, innan man med stora kostnader inrättar nya institutioner för likartad forskningsverksamhet. För att lösa de mångskiftande problem, som sammanhånga med bristsjukdomarna, erfordras naturligtvis icke enbart laboratorieundersökningar utan även vissa fältarbeten. Dessa senare böra omfatta dels skilda undersökningar i den miljö, där respektive former av bristsjukdomar uppträda, dels rena experimentella undersökningar, bland annat i den form de sakkunniga tänkt sig genom utarmning av jorden med därav följande försämrad vegetation och utfodringsförsök i anslutning härtill. Den förstnämnda formen av fältarbeten kan uppenbart icke anföras såsom skäl för ett förläggande till Skara av en institution för utforskning av bristsjukdomar. Den andra formen av fältarbeten, som i huvudsak innefattar lantbrukstekniska och lantbrukskemiska spörs-

mål, borde lämpligast förläggas till lantbrukshögskolan, som till sitt förfo-
gande har såväl försöksgårdar och modernt utrustade institutioner som på
hithörande område fackutbildad personal.

I en till veterinärhögskolans lärarkollegiums utlåtande fogad reservation har
professorn B. Carlström i huvudsak anfört följande.

Då Skara icke torde kunna anses som en lämplig plats för en anstalt för ut-
forskande av bristsjukdomar, och resultatet av arbetet därför med största san-
nolikhet ej skulle komma att motsvara de stora kostnader, som verksamheten
där enligt de sakkunnigas beräkningar skulle åsamka statsverket, kan försla-
get ej tillstyrkas såsom det nu föreligger. Om forskningsverksamheten där-
emot i första hand skulle komma att gälla sterilitet och även uppfödningss-
jukdomar, torde intet väsentligt vara att erinra däremot, då Skaratrakten
lämpar sig härför, på grund av att den är »ett av landets främsta och vid-
sträcktaste jordbruksområden med en betydande husdjursstock» och en om-
fattande djuruppfödning.

Skaratrakten torde ej vara något bristsjukdomsområde. De sakkunniga ha
ej heller gjort någon utredning om denna sak. Detta torde stå i samband med
att de sakkunniga ej fästa något avseende vid detta förhållande. Forsknings-
arbetet vid den planerade försöksinstitutionen skall i stora drag gå ut på att
genom varierande gödsling och bearbetning av jorden vid det till försöksavdel-
ningen knutna jordbruket framställa foder av växlande men noga kontrollerad
sammansättning, och effekten av detta foder skall sedan prövas på avdel-
ningens djurmateriel, i huvudsak nötkreatur och svin. Denna forskningsverk-
samhet skulle sålunda bli helt oberoende av markens beskaffenhet. De brist-
sjukdomar, som uppkomma vid utfodring med hemmaproducerat foder, äro
emellertid i stor utsträckning bundna till trakter, där jorden har en alldeles
säregen beskaffenhet. Markens förmåga att tillgodogöra sig olika gödnings-
ämnen är ofta beroende av jordarten. Man kan säkerligen på den av de sak-
kunniga föreslagna vägen nå fram till vissa resultat, men härför behöves ett
mycket stort antal djur och alltså även stor jordbruksareal. Och säkerligen
kommer det också att dröja länge innan jorden så utarmats på de avsevärda
gödningsämnena, att bristen kommer att manifesteras i form av sjukdomar,
som bevisligen stå i samband med jordens behandling. Det blir långvariga
och dyrbara undersökningar.

Det måste vara riktigare att förlägga undersökningarna till sådana trakter,
som äro kända för att lämna en gröda, som framkallar bristsjukdomar, och
söka utreda orsakerna härtill och utforska huru dessa marker skola behandlas
för att de skola ge en fullgod gröda. Genom att arrendera gårdar av olika jord-
beskaffenhet i bristsjukdomstrakter, kunna sålunda olika typer av bristsjuk-
domar under olika förhållanden undersökas. På detta sätt skapas också förut-
sättningar att få rikligt med djurmateriel för studier av bristsjukdomarna un-
der olika utfodringsförhållanden i bristsjukdomstrakter. Man får därigenom
också möjlighet att snabbare och med mindre omkostnader komma till gott
resultat.

En veterinär-medicinsk forskningsanstalt, som skall ha till uppgift att ut-
reda bristsjukdomarna hos husdjuren, bör ligga i ett vetenskapligt centrum,
vilket har stor betydelse för det vetenskapliga utbytet med forskare på närbe-
släktade forskningsområden, för litteraturstudier m. m. Däremot bör forsk-
ningsanstalten ej vara allt för mycket beroende av att undersökningsmateria-
let måste undersökas på andra institutioner, som ej kunna ha det verkliga
intresset för problem, som ligga utanför deras egen speciella verksamhet. Rik-
liga erfarenheter finnas, som bekräfta denna inställning. Härav följer också,

att personalen och utrustningen måste vara så tillfredsställande, att det mesta arbetet kan göras inom institutionen.

Denna centrala forskningsanstalt bör ha till att börja med en, vid behov senare kanske flera försöksgårdar till sin disposition, belägna inom bristsjukdomsområden.

Å andra sidan har *Svenska veterinärläkareföreningen* i frågan om Skaratraktens lämplighet yttrat.

Enligt föreningens uppfattning skulle Skarainrättningen med dess jordbruk lämpa sig synnerligen väl för en forskningsverksamhet beträffande bristsjukdomar, icke minst med tanke på den omfattande avel av olika husdjurslag, som bedrivs i Skaraborgs och angränsande län, varigenom goda möjligheter erbjuda sig att studera ungdjursjukdomar och dessas samband med brister i uppfödning och utfodring. Man skulle visserligen kunna invända, att Skaratrakten ej kan räknas som något typiskt bristsjukdomsområde, men ingenting hindrar, att man i ett försöksjordbruk varhelst det än är beläget på konstlad väg genom utarmning av jorden kan åstadkomma betingelser för foderproduktionen, som lämpa sig för experimentella undersökningar över bristsjukdomar.

Veterinärinrättningssakkunnigas förslag att i organisatoriskt avseende uppdelas verksamheten vid den omdanade veterinärinrättningen å två från varandra helt skilda avdelningar har upptagits till granskning i en del utlåtanden och föranlett olika uttalanden.

Sålunda har *veterinärhögskolans lärarkollegium* anfört.

Kollegiet finner det nödvändigt, att klinikavdelningen och försöksavdelningen hållas åtskilda och ställas under ledning av var och en sin självständiga förståndare. Man kan nämligen omöjligen av en kliniker respektive kirurg begära, att han även skall kunna leda forskningsverksamhet av den från klinisk djursjukvård så väsentligt olika art som förutsättes skola bedrivas vid försöksavdelningen. Inom sitt eget gebit kan och bör naturligen klinikchefen göra vetenskapliga rön på grundval av det säkerligen värdefulla klinikmaterial, som kommer under hans behandling.

En motsatt ståndpunkt har intagits av *institutet för husdjursförädling*, som i samband härmed jämväl ingår på vissa förutsättningar för verksamhetens bedrivande vid veterinärinrättningen. Institutet har yttrat.

Den för veterinärinrättningen planlagda utrustningen synes icke vara tillräcklig för framgångsrikt bedrivande av verksamheten därstädes. Vidare är den personal som avsetts såsom biträde åt försöksledaren icke tillräcklig att bereda föreståndaren möjlighet att utföra ett forskningsarbete av den omfattning som de sakkunniga förutsatt. Detsamma gäller den till försöksjordbruket knutna personalen. En alltför stor knapphet gör sig även gällande i fråga om försöksdjurens antal. Även det jordbruk som står till veterinärinrättningens förfogande torde vara otillräckligt för det avsedda ändamålet. Därest sagda brister icke kunna avhjälpas, torde det därför enligt institutets mening bli nödvändigt att i vissa avseenden modifiera den av de sakkunniga föreslagna organisationen.

I anslutning härtill vill institutet föreslå att inrättningen icke uppdelas på två skilda avdelningar utan att forskningsverksamheten i sin helhet knytes till kliniken. Verksamheten bör alltså i första hand vara inriktad på en forskning som är baserad på det från kliniken inkommande materialet. Vid en sådan

begränsning av arbetsuppgiften torde det befintliga jordbruket bliva tillräckligt stort för anstaltens behov. En viss utökning av personalen torde dock även i föreliggande fall bliva ofrånkomlig. Förutom klinikchefen, som bör ha professors kompetens och namn och placeras i lönegrad A 30, bör det sålunda anställas en vetenskapligt skolad laborator i lönegrad A 28 (försöksledaren enligt de sakkunnigas förslag), en assistentveterinär i lönegrad Eo 21 och en kemiskt utbildad förste assistent i lönegrad Eo 21.

Liknande synpunkter och förslag ha framförts av *lantbruksakademien*, som förmodat, att det material, som inkomme till kliniken, bleve av den beskaffenhet, att det i icke så ringa grad lämpade sig för en mera ingående vetenskaplig bearbetning. Akademien har vidare yttrat.

Med den av veterinärrättnings-sakkunniga föreslagna anordningen bliva, synes det akademien, de två avdelningscheferna alltför isolerade och i avsaknad av verkligt kvalificerad hjälp i arbetet. Att giva en helt självständig forskningsanstalt en personal allenast bestående av en avdelningschef och ett lågt avlönat tekniskt biträde är enligt akademiens mening liktydigt med att från början ställa denna anstalt på svältkost. Den av akademien föreslagna anordningen synes giva betydligt större möjligheter till erhållande av resultat av även det vetenskapliga arbetet.

Jämväl *lantbrukshögskolans försöksnämnd* har förordat veterinärrättningsens organiserande på en avdelning samt har framhållit, att även chefen borde äga kvalifikationer för framgångsrik vetenskaplig forskning på verksamhetsområdet, varjämte god kännedom om den praktiska djursjukvården borde vara för handen hos båda de ifrågavarande befattningshavarna.

Hushållningssällskapens i Älvsborgs län förvaltningsutskott har ansett, att de snävt tilltagna staterna kunde från början äventyra resultaten av inrättningens verksamhet.

I detta sammanhang torde böra omnämnas, att i några yttranden ifrågasatts lämpligheten av att, såsom veterinärrättnings-sakkunniga föreslagit, försöksledaren obligatoriskt skulle vara i besittning av veterinärutbildning. Detta är fallet med yttrandena av *lantbruksstyrelsen*, *institutet för husdjursförädling* och *lantbrukshögskolans försöksnämnd*, vilken sistnämnda uttalat, att då befattningen såsom försöksledare skulle tillsättas genom sakkunnigförfarande det ej kunde anses lämpligt att uppställa bestämda examensfordringar. *Styrelsen för lantbrukshögskolan* har därjämte helt allmänt framhållit, att vid försöksavdelningen den agronomiska sakkunskapen syntes böra bättre representeras än vad förslaget innefattar.

Den föreslagna ökade undervisningen i hovbeslag och hovvård tillstyrkes av *Svenska distriktsveterinärföreningen*. Titeln legitimerad hovslagare finner föreningen lämplig, då införandet av en sådan titel kunde giva anledning till ökat intresse för hovslageriyrket och flera sökande till kurserna. *Styrelsen för veterinärrättningen i Skara* har framhållit vikten av att tillströmningen till kurserna bleve kontinuerlig. Då de personer, som genomginge denna cirka fyra månader långa utbildning, ofta vore mindre bemedlade, skulle det vara av stor betydelse, om statsstipendier, i likhet med de vid den lägre lantbruksundervisningen utgående, funnes att tillgå. Enligt

förvaltningsutskottet i Jönköpings län borde årligen anordnas mer än en kurs i hovbeslag. Vidare borde alla åtgärder vidtagas för att öka tillströmningen av elever.

Arméförvaltningens intendenturdepartement har yttrat.

Ett riktigt utfört hovbeslag och en rationell hovvård är av största betydelse för en hästs användbarhet. Den stora djurägande allmänheten har tyvärr på många håll icke tillräcklig förståelse härför. Detta har vid många tillfällen kunnat konstateras exempelvis vid ackordhästares ankomst till truppförbanden och icke minst i samband med uttagning av hästar för krigsmaktens behov, då i övrigt lämpliga hästar måst kasseras på grund av genom försummat hovbeslag missbildade hovar. Fortsatt och utvidgad utbildning av hovslagare vid veterinärinrättningen i Skara för att tillgodose behovet av kunniga hovslagare inom landet måste därför hälsas med tillfredsställelse även ur försvarsmaktens synpunkt.

Sveriges smides- & mekaniska verkstadsidkares riksförbund har anført.

För att vidmakthålla en duglig hovslagarekår får det anses nödvändigt att hovslagarskolan i Skara fortsätter sin verksamhet som statlig institution. Allt talar för att den även utvidgar denna verksamhet. Med skärpa framhålls att de korttidskurser, som anordnas av enskilda sammanslutningar med bidrag från hushållningssällskapen, utgöra en otillräcklig utbildning och äro absolut förkastliga. Dessa kurser borde kontrolleras av statlig myndighet.

Beträffande veterinärinrättningens administration har *lantbruksakademien* ifrågasatt, huruvida icke genom annan sammansättning av veterinärinrättningens styrelse än den av de sakkunniga föreslagna en närmare anknytning av inrättningen till veterinärhögskolan kunde åstadkommas, vilket skulle vara till största fördel för båda dessa institutioner. *Medicinalstyrelsen* anser, att frågor beträffande den vetenskapliga forskningens omfattning och verksamhetsområde borde handläggas och ledas av en av veterinärhögskolans styrelse utsedd professor vid högskolan. *Svenska distriktsveterinärföreningen* föreslår, att i styrelsen beredd plats för en av medicinalstyrelsen utsedd representant, förslagsvis chefen för dess veterinärbyrå.

I fråga om personalorganisationen har *allmänna lönenämnden* — med utgångspunkt från att veterinärinrättningen knytes till veterinärhögskolan ungefär på samma sätt som vissa försöksgårdar på jordbruksområdet äro inordnade under lantbrukshögskolan — beträffande de olika lönegradsplaceringarna anført följande.

Lönenämnden kan för sin del icke tillstyrka, att klinikföreståndaren och försöksledaren placeras i högre lönegrad än den 26. Då enligt förslaget klinikföreståndaren skulle ha att såsom chef företräda inrättningen, torde det emellertid vara motiverat, att compensation härför beredes honom i form av ett särskilt arvode, förslagsvis å högst 600 kronor. Fodermarsken torde icke böra placeras i högre lönegrad än den 7. Det synes tveksamt, huruvida hovslagaren bör placeras i lönegraden Eo 8. Det må anmärkas, att vid veterinärhögskolan hovslagare hänförs till lönegraden Eo 6. Instruktionsmeden nu tillkommande andel i nettovinsten å rörelsen vid smedjan bör för framtiden upphöra. Genom övergångsbestämmelse bör givetvis tillses, att instruktionsmeden vid överflyttning på den nya lönestaten icke erhåller minsk-

ning i nu utgående löneinkomst, tantiem däri inräknat. Nämnden kan ej tillstyrka att förvaltaren placeras i högre lönegrad än den 16. Ladugårdsförmannen bör inplaceras i 7 lönegraden. I övrigt synas de av de sakkunniga föreslagna lönegradsplaceringarna kunna godtagas. Utförandet av sekreteraregöromål och kameralt arbete synes möjligen utan ersättning kunna anförtros åt inrättningens egen personal.

I särskilda yttranden ha *dels* en ledamot i lönenämnden föreslagit, att befattningen som instruktionssmed måtte uppföras å ordinarie stat i lönegrad A 14, *dels* ock en annan ledamot i nämnden funnit de av de sakkunniga föreslagna lönerna för klinikföreståndaren och försöksledaren lämpligt avvägda.

Även *statskontoret* har anmärkt, att lönegradsplaceringarna i huvudsak icke avpassats efter löneförhållandena å likartade befattningar på andra håll inom statsförvaltningen. Föreståndaren och försöksledaren borde hänföras till högst lönegrad A 27 respektive A 26 samt jordbruksförvaltaren till lönegrad Eo 14, medan för hovslagare, fodermarsk, laboratoriebiträde, ladugårdsförmän och djurskötare borde gälla samma löneställning som för motsvarande befattningshavare vid veterinärhögskolan.

I flera yttranden har framhållits, att försöksledaren i löneavseende icke syntes böra bliva sämre ställd än klinikföreståndaren.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län samt *institutet för husdjursförädling* ha ifrågasatt, huruvida icke försöksledaren i stället för klinikföreståndaren borde vara veterinärinrättningens chef. Enligt *medicinalstyrelsen* och *Svenska distriktsveterinärföreningen* borde den av de båda avdelningsföreståndarna som besutte de bästa förutsättningarna att fungera som chef för inrättningen erhålla detta uppdrag.

Styrelsen för veterinärinrättningen i Skara har yttrat.

Vid genomförandet av den föreslagna omorganisationen böra nuvarande tjänsteinnehavares berättigade intressen beaktas. Instruktionssmeden bör inplaceras i lönegrad A 14, i vilket fall nu utgående tantiem kan bortfalla.

Det synes nödvändigt att under alla förhållanden en hela inrättningens personal omfattande lönereglering kommer till stånd redan den 1 juli 1943, varvid instruktionssmeden och betjäningen böra inordnas i det civila avlöningsreglementet. Vad beträffar föreståndaren, vilken tidigare varit likställd med läroverkslektorerna, bör dennes lön från den 1 juli 1943 regleras i enlighet med läroverkslektorernas senaste lönereglering, därest icke omorganisation träder i kraft vid nämnda tidpunkt.

Veterinärhögskolans lärarkollegium anser, att försöksledaren borde placeras i lönegrad A 30.

Den ekonomiska förvaltningen vid kliniken borde enligt *länsveterinären i Skaraborgs län* åvila en särskild kamrer, t. ex. en styrelseledamot, bosatt i Skara eller närmaste omgivning.

Rörande veterinärinrättningens rättsliga ställning har *justitiekanslersämbetet* anfört.

Det torde vara uppenbart att hinder icke möter att med fondering av behållna tillgångar, som härleda sig från Hernqvists donationer, förordna om

avkastningens användande för en av utvecklingen betingad nyorganiserad inrättning med rent statlig karaktär. Då statsverket övertager befattningshavarnas avlönande föreligger ej hinder att låta avkastningen av för berörda ändamål donerade fastigheter eller av egendom, som genom byte eller försäljning av sådan fastighet tillfallit inrättningen, användas för inrättningens löpande utgifter. Huvudtestamentet innehåller bestämmelser enligt vilka sammanlagt åtta elever skulle förse med »måtteligt uppehälle av mat och dryck». Enligt inhämtad upplysning utgår ej numera åt elever sådan förmån som nu nämnts. Undersökning om anledningen härtil och om tidpunkten när tillämpning av bestämmelserna härutinnan upphört synes ej ha skett. Därest en dylik undersökning ej skulle erfordra allt för omständliga forskningar, borde sådan möjligen företagas.

Justitiekanslersämbetet kan icke på förevarande material tillstyrka att de övriga mindre, på testamenteriska donationer av enskilda grundade fonder, som upptagas i inrättningens räkenskaper, sammanslås med Hernqvistska donationsfonden. Upplysning har nämligen icke lämnats om de föreskrifter, som rörande ändamålet eller eljest givits med avseende å berörda av andra än Hernqvist gjorda donationer.

Styrelsen för veterinärinrättningen i Skara har ansett det riktigt, att minnet av inrättningens grundare och störste donator bevarades och att hans donationer sammanfördes under benämningen Hernqvists donationsfond, men kunde däremot icke finna det lämpligt att även de övriga donationerna hänfördes dit, utan borde de även framdeles angivas var för sig. Avkastningen av donationerna borde liksom hittills disponeras för de i vart fall avsedda ändamålen.

Ej heller *länsstyrelsen i Skaraborgs län* anser det lämpligt eller ens riktigt, att de olika donationsfonderna sammanfördes till en enda.

Beträffande *byggnadsförslagen* har *byggnadsstyrelsen* anfört.

De sammanlagda kostnaderna för de ifrågasatta nybyggnads- och reparationsarbetena beräknas av de sakkunniga till 388,900 kronor, vilket torde vara lågt beräknat. Utöver i förslaget upptagna detaljer torde nämligen tillkomma komplettering av yttre ledningar och kabelnät m. m. För ett närmare bedömande av de verkliga kostnaderna erfordras emellertid beskrivning eller uppgifter rörande konstruktioner och material, som icke företetts, ävensom besiktning på platsen.

De för föreståndaren och försöksledaren avsedda tjänstebostäderna — om 7 rum och kök samt 6 rum och kök, innehållande 290 respektive 230 kvadratmeter — måste anses onödigt stora och kostsamma, och byggnadsstyrelsen ifrågasätter därför om icke den nuvarande föreståndarebostaden skulle kunna delvis utnyttjas på ett annat och effektivare sätt.

Utredningsmannens förslag.

Inledningsvis anför utredningsmannen, att han och de sakkunniga vid sitt ställningstagande till frågan om veterinärinrättningens i Skara framtida användning i första rummet observerat det allmänt vitsordade behovet av förbättrade möjligheter att för kirurgiska åkommor bereda särskilt de större husdjuren anstaltsvård. Väl hade på en del distriktsveterinärers sta-

tionsorter upprättats sjukstallar, bland andra de av Föreningen Blå Stjärnan inrättade, vilka säkerligen vore till gagn. Men dels vore de mycket små — oftast för ett eller två djur — och dels kunde de icke, i avsaknad av tillräcklig utrustning m. m., lämna erforderlig specialvård. Härför finnes för närvarande blott en anstalt, veterinärhögskolans kirurgiska klinik. Att verksamheten vid denna vore av mycket stort värde för husdjusskötseln vore ställt utom allt tvivel, men densamma vidlåde en olägenhet, den vore icke belägen i en del av riket, som utmärkte sig för vare sig rikedom på större husdjur eller, med vissa undantag, särskilt värdefulla sådana, och dess avstånd från rikets mera betydande husdjurstrakter vore stort. Det syntes uppenbart, att en dylik centralisering av den kirurgiska specialvården icke kunde anses motsvara tidens krav. När veterinärinrättningen i Skara på sin tid inrättades torde avsikten bland annat ha varit att bereda traktens djurägare tillfälle att för sina djur komma i åtnjutande av den tidens bästa veterinära vård. Att inrättningen med sina nuvarande resurser icke fyllde motsvarande uppgift i nutiden bestyrktes av erfarenheten. Utredningsmannen och de sakkunniga hade emellertid kommit till den uppfattningen, att veterinärinrättningen efter en omorganisation, företagen i huvudsaklig överensstämmelse med de av veterinärinrättningssakkunniga föreslagna riktlinjerna, skulle få arbetsuppgifter och fylla behov på veterinärmedicinens och den veterinärvetenskapliga forskningens områden, vilka hade betydelse icke allenast för de husdjursrika trakterna i sydvästra Sverige utan även för rikets husdjursskötsel i dess helhet.

Utredningsmannen, som den 21 och 22 januari 1944 verkställt besiktning av veterinärinrättningen i Skara, har vidare anförut.

Den av veterinärinrättningen nu disponerade jorden lämpar sig mycket väl för det föreslagna ändamålet. Den är fritt belägen å en sida av staden, åt vilken denna för närvarande icke visar tendens att utveckla sig. I omedelbart grannskap ligga lokalerna för lantbrukskemiska kontrollstationen, hushållningssällskapets tuberkuloslaboratorium och Sveriges utsädesförenings filial, varjämte hemmanet Brogårdens ägor sträcka sig mot ägorna till den blivande lantmannaskolans i Skara skoljordbruk. Institutionsbyggnaderna äro av ålderdomlig typ, till det yttre göra de ett i betraktande av de ringa underhållsbidragen närmast överraskande gott intryck och vad det inre beträffar kan åtminstone icke sägas, att de verka direkt förfallna. På hemmanet Brogården äro såväl arrendatorsbostad som ladugårdsbyggnad med tillhörande loge och lador i gott stånd. Arbetarbostäder saknas emellertid helt. Jorden förefaller vara väl hävdad.

Kliniken och hovbeslagsskolan.

Till närmare utredning om storleken av den kreatursstock, från vilken djur i främsta rummet syntes komma att vårdas å klinikavdelningen, samt angående den antagliga frekvensen vid kliniken åberopar utredningsmannen en i veterinärinrättningssakkunnigas betänkande intagen sammanställning över antalet hästar och nötkreatur i vissa län enligt husdjursräkningen

den 3 juni 1941. Utredningsmannen anför, att av sammanställningen framginge dels att de fem län, vilka samma sakkunniga ansågo skola få omedelbar nytta av en till Skara förlagd veterinärklinik, nämligen Jönköpings, Hallands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs samt Skaraborgs län, representerade en avsevärd del (vidkommande hästar 26,9 procent och i fråga om nötkreatur 26,7 procent) av rikets husdjursstock, dels att bland berörda fem län Skaraborgs län intoge en dominerande ställning, framför allt beträffande hästarna. Dessa överstege där med omkring 30 procent hästantalet i det närmast hästrikaste av de fem länen eller Älvsborgs län. Det vore emellertid icke blott hästarnas antal, som i förevarande sammanhang finge tillmätas betydelse. Hänsyn måste även tagas till de enskilda djurens värde och kvalitet, i vilket avseende Skaraborgs och Hallands län intoge en synnerligen framstående plats.

Vidare påpekar utredningsmannen att, enligt en såsom bilaga till medicinalrådet Alegrens promemoria den 22 oktober 1943 fogad sammanställning över antalet av veterinärer sjukbehandlade och opererade djur inom vissa län under 1942, antalet operationer å hästar fränsett kastrationer i Skaraborgs län utgjorde 1 761 eller inemot 100 operationer mer än i Malmöhus län, vars hästantal dock översteg Skaraborgs läns med cirka 12 procent. I förhållande till Älvsborgs län innebar operationernas antal i Skaraborgs län ett mertal av omkring 80 procent. — Vad nötkreaturen beträffade uppgick år 1942 i Skaraborgs län antalet operationer till icke mindre än 4 344 eller nära nog det dubbla mot i Malmöhus län, ehuru proportionen mellan de båda länen i fråga om djurantalet var nära nog densamma som beträffande hästarna.

I anslutning till det sålunda förebragta statistiska materialet anför utredningsmannen.

De anförda siffrorna skulle möjligen fresta till det uttalandet, att när ett så avsevärt antal operationer kunnat utföras av distrikts- och andra praktiserande veterinärer utan tillgång till moderna sjukstall, detta förhållande snarast skulle utgöra ett belägg för riktigheten av den förut refererade åsikten, att något speciellt behov av den föreslagna kliniken icke föreligger.

En sådan slutsats är emellertid icke berättigad. Visserligen torde det förhålla sig så, att det för flertalet av de utförda operationerna icke spelat någon roll, om veterinären haft tillgång till sjukstall eller icke. Detta gäller i synnerhet de enkla fallen, vilka äro de övervägande. Enligt de upplysningar utredningsmannen inhämtat förekomma emellertid årligen talrika sjukdomsfall, där tillgång till en välutrustad klinik inom rimligt avstånd otvivelaktigt skulle möjliggjort för vederbörande veterinär att avsevärt förkorta den tid, under vilken djuret varit oanvändbart, eller att rädda det till livet. Många gånger är det också fråga om så brådskande fall, att djuret ej hinner sändas till den hittills enda specialkliniken, nämligen den vid veterinärhögskolan; avsaknaden av möjligheten att operera tvingar då veterinären att tillråda djurets nedslaktande. Någon statistik, som belyser sistnämnda förhållanden, finnes icke, men det torde icke råda något som helst tvivel om att av nämnda orsaker årligen betydande värden gå förlorade. I fråga om speciellt värdefulla djur brukar nog vederbörande försäkringsbolag om fallet så medger

ombesörja, att djuret kommer i åtnjutande av klinikvård i Stockholm, och då spelar ju avståndet till kliniken ingen roll för djurägaren. De fall då så sker måste emellertid sägas vara förhållandevis fåtaliga, vartill kommer att som regel djurets värde bedömes ur försäkringsgivarens och icke ur djurägarens synpunkt. Det må i detta sammanhang ej heller förbises, att veterinärhögskolans kirurgiska klinik mycket ofta är fullbelagd och således icke kan mottaga djur, som eljest skolat sändas dit. Det synes därför uppenbart, att tillkomsten inom ifrågavarande område av en funktionsduglig klinik skall medföra, att ett större antal djur och jämväl djur med mindre högt försäkringsvärde få klinikvård, vilket även kan uttryckas så, att värdegränsen för försäkringsgivarens ingripande kommer att förskjutas nedåt. Härtill kommer den fördel djurägarna omedelbart vinna genom ökad möjlighet för dem att utan bistånd av försäkringsgivarna kunna bringa sina djur under högklassig klinisk behandling, varjämte de kunna undgå den många gånger besvärliga vården av det sjuka djuret å gården. För de inom området verksamma veterinärerna blir det helt visst till icke ringa gagn och tillfredsställelse att kunna till klinikvård remittera djur, vilka de av förut nämnda orsaker eljest skulle vara nödsakade att låta utslå.

Vidare bör framhållas betydelsen för veterinärkåren att tillfälle gives kårmedlemmarna att vid en modernt utrustad och efter vetenskapens senaste rön arbetande klinik få del av uppnådda resultat och vunna erfarenheter. Jämväl för djurägarna kan verksamheten vid kliniken förväntas bliva instruktiv, varjämte stort värde måste tillmätas den undervisande verksamhet, vilken man kan utgå ifrån att klinikchefen kommer att bedriva vid den blivande lantmannaskolan.

Gentemot förslaget att knyta den föreslagna forskningsverksamheten till kliniken, vilket skulle få till följd, att nämnda forskning finge baseras på det från kliniken inkommande materialet, erinrar utredningsmannen, att detta material i övervägande grad vore kirurgiskt samt att det sannolikt komme att mest bestå av hästar och föl, samt anför.

Enligt veterinärinrättningssakkunnigas förslag och enligt från lantbruksstyrelsen m. fl. remissinstanser uttalade önskemål skulle forskningsverksamheten vara i huvudsak inriktad på bristsjukdomarna. Många hästsjukdomar äro helt säkert sammanhängande med brister i utfodringen, t. ex. en del håltor. Vidare återverka även fodrets mängd och beskaffenhet på fölens utveckling och hälsotillstånd. Klientelet vid kliniken kan därför i viss mån lämna material för studiet av bristsjukdomarna, men endast i mycket begränsad omfattning. En forskning, byggd allenast på ifrågavarande klinikmaterial, kommer i detta fall säkerligen ej att giva de resultat man önskar uppnå i fråga om bristsjukdomarnas klarläggande.

Utredningsmannen tillstyrker veterinärinrättningssakkunnigas förslag att till kliniken skall vara knuten *undervisningsverksamhet i hovbeslag m. m.*, vilket förslag i förhållande till den nuvarande organisationen innebär en utvidgning av verksamheten från en till två kurser om året.

Sammanfattningsvis framhåller utredningsmannen i denna del, att han och de sakkunniga funne sig kunna uttala, att förslaget att till veterinärinrättningens i Skara nuvarande område förlägga en tidsenlig djurklinik vore synnerligen välbetänkt. Klinikens inrättande inneböre en åtgärd, som

vore ägnad att bidraga till att eliminera eller minska de med husdjursskötseln förenade riskerna. Den finge anses alldeles särskilt angelägen i en tid, då frågan om rationalisering av jordbruksdriften mer än eljest stode på dagordningen.

Forsknings- och försöksavdelningen.

Rörande den av veterinärinrättningssakkunniga föreslagna forskningsverksamheten på området för husdjurens bristsjukdomar och ämnesomsättningsrubbningsar, vartill talrika fall av omlöpning och sterilitetsåkommor äro att hänföra, anför utredningsmannen följande.

Dessa sjukdomstillstånd medföra för jordbruksnäringen förluster, som enligt veterinärinrättningssakkunniga årligen kunna räknas i 100-talet miljoner. De drabba givetvis ofta djurägare, som äro mindre erfarna i husdjursskötsel, samt ägare av i jordbrukstekniskt hänseende otidsenliga jordbruk. Den överväldigande majoriteten av bristsjukdomar hos husdjuren inträffa emellertid enligt talrika iakttagelser på egendomar, där ingen vägande anmärkning kan riktas mot jordbrukets eller husdjursskötseln ledning, och utgöra därvid ofta ett resultat av ogynnsamma markförhållanden eller ogynnsamma nederbörds- och skördeförhållanden. Talrika exempel finnas på, att hithörande olyckliga händelser kunna ödelägga ett jordbruks ekonomi och bringa dess ägare på obestånd.

Man kan av hittills gjorda erfarenheter på detta område med säkerhet förutsäga, att bristsjukdomarna alltid komma att bli aktuella inom en husdjursskötsel, som måste arbeta under iakttagande av strängt ekonomiska synpunkter. Många åtgärder i jordbruk och utfodring, som under vissa naturliga förhållanden äro nödvändiga för att hålla bristsjukdomarna på avstånd, ha i talrika andra fall, där de naturliga förutsättningarna äro gynnsammare, karaktären av något överflödigt, som ej ger tillräckligt utbyte för nedlagda kostnader och arbete. Många djurägare frestas därför att underlåta att i tid företaga förebyggande åtgärder, som äro nödvändiga för djurens hälsotillstånd och produktionsförmåga, därför att de ej iakttagit något säkert fall av bristsjukdom. Härtill kommer såsom en mycket väsentlig erfarenhet på detta område, att en fortskridande förbättring av djurmaterialets egenskaper genom fortsatt avelsarbete samtidigt för med sig stegrade behov hos djuren i fråga om höskördens, betesvegetationens och foderstatens kvalitativa egenskaper. Talrika fall av bristsjukdomar och bortfallsfenomen hos djuren ha varit ett resultat av att jordbrukets hävd ej hållit jämna steg med kreaturens genom avelsarbete stegrade anspråk i fråga om de miljöfaktorer, som äro hänförliga till utfodringsfrågor och betesförhållanden. Man kan därför med säkerhet vänta sig, att nya framsteg på avelsarbetets område skola komma att medföra talrika problem på utfodringens område, därest nya fall av förluster på grund av ofullständig utfodring skola kunna förhindras.

Men även framsteg på beteskulturens och foderväxtodlingens områden kunna, trots att dessa landvinningar i regel åstadkomma en avsevärt minskad risk för tidigare förefintliga bristsjukdomsbilder, medföra nya problem, t. ex. beteskramp (grästetani) hos nötkreatur och får, i fråga om förutsättningar för djurens hälsotillstånd och förmåga att utnyttja vegetationen, varom erfarenheterna från olika länders veterinärstatistik lämna tydliga vittnesbörd. En starkt utökad inhemsk foderväxtodling, i avsikt att göra oss mindre beroende av importerade fodermedel, är exempelvis i många avseenden att betrakta som gynnsam även för förebyggandet av åtskilliga brist-

sjukdomstyper, men medför samtidigt risker i andra avseenden och erfordrar nya erfarenheter, därest den nya fodersituationen skall kunna utnyttjas utan förluster genom olika skadefall av veterinärmedicinsk natur. Man kan uttrycka saken så, att varje framsteg på husdjursområdet samtidigt innebär fröet till nya problem i fråga om bekämpandet av bristsjukdomar hos djurmaterialet.

Utredningsmanen framhåller härefter hurusom den forskning på området för de miljöbetingade bristsjukdomarna, som hittills bedrivits i vårt land, hade utförts vid institutioner, som ursprungligen ej haft denna uppgift, och drivfjädern till dessa arbeten hade därför i första hand kommit att utgöras av ett personligt intresse för uppgiften. Med de talrika problem, som mötte inom områdena för jordbruk och husdjursskötsel både från agronomisk och från veterinärmedicinsk synpunkt, hade man därför anledning att befara, att bristsjukdomsforskningen i en framtid skulle komma att ägnas för liten uppmärksamhet eller bliva helt försummad, därest inga anordningar vidtoges för att förhindra en sådan utveckling. Då vid Skara-inrättningen föreslagits inrättandet av en institution med förutsättningar att med tillgång till eget djur- och fodermaterial även utföra aktiva försök över bristsjukdomarnas olika orsaker inom jordbruk och utfodring, måste därför denna anordning anses innebära ett framsteg på detta område. Som ett ytterligare argument för inrättandet av denna avdelning, kunde hänvisas till de värdefulla resultat, som uppnåtts vid den sedan några år tillbaka vid veterinärhögskolan i Oslo verksamma avdelningen för bristsjukdomsforskning och bristsjukdomsbekämpande.

Vidare erinrar utredningsmannen, att mot denna del av veterinärinrättningssakkunnigas förslag hade i en del yttranden framförts kritik, som dock ej syntes ha tagit tillbörlig hänsyn till förslagets positiva innebörd. Såsom den mest vägande anmärkningen hade anförts, att den föreslagna forskningsinstitutionen på grund av sitt isolerade läge bleve i avsaknad av möjlighet till samarbete med andra vetenskapliga institutioner på jordbrukets och husdjursskötselns områden och ej kunde få tillgång till de biblioteksresurser, som vore en nödvändig förutsättning för ett forskningsarbets bedrivande. Grunden för denna kritik bortfölle emellertid, därest den föreslagna institutionen gäves karaktären av en försöksanstalt på bristsjukdomsområdet, i vetenskapligt och administrativt hänseende sorterande under veterinärhögskolan.

De anmärkningar, som innebure att Skara-trakten ej skulle vara lämplig till bristsjukdomsstudier, vore icke övertygande. Skaraborgs län utgjorde nämligen ett utmärkt exempel på ett landskap, där den bördiga jorden förekomme vid sidan av den magrare och där både kalkrika och kalkfattiga markförhållanden vore för handen. Inom länet förekomme talrika fosfatfattiga jordar och t. ex. i Hjo-trakten hade redovisats en avsevärd frekvens i fråga om sjukdomen puerperal hämoglobinuri. Under missväxtåren 1940 och 1941 ökade steriliteten inom de små besättningarna i så gott som hela riket till följd av bristfällig utfodring. I de stora besättningarna däremot

voro dräktighetsförhållandena i allmänhet goda, i många fall till och med bättre än normalt. Ett undantag härifrån utgjorde flera trakter av Skaraborgs län, där även ett flertal stora gårdar hade kännbara svårigheter med sterilitet, till synes beroende på fosfatfattigdom.

I anslutning härtill yttrar utredningsmannen.

En viktig del av den nya institutionens verksamhet måste i vilket fall som helst bestå i upprätthållandet av en livlig kontakt med de praktiserande veterinärerna inom hela riket och för denna verksamhet kan Skara anses ha en god belägenhet. I detta sammanhang uppställer sig emellertid en fordran på ett tillräckligt reseanslag samt möjlighet att anordna konsolideringsförsök inom jordbruk och utfodring på bristsjukdomsgårdar i ägarnas eget bruk i angränsande län eller i andra delar av Sverige.

Skara-inrättningens belägenhet i en stad, där en statsunderstödd lantbrukskemisk kontrollstation är verksam, som i förevarande fall kan övertaga en del av institutionens analysuppdrag, utgör en särskild tillgång. För de talrika kemiska analysuppgifter, som avsevärt skilja sig från verksamheten vid en lantbrukskemisk kontrollstation, exempelvis analyser å djurmaterial, och som därför i varje fall böra utföras i direkt anslutning till försöksarbetet, är det emellertid nödvändigt att utöka personalen med en kemiskt utbildad assistent samt ett tekniskt biträde, vilket sistnämnda jämväl bör kunna biträda med förekommande skrivarbeten och statistiska beräkningar.

I jordbrukstekniska frågor, i den mån dessa ej kunna lösas av den härför föreslagne driftsledaren, torde kunna påräknas biträde av tjänstemän inom Skaraborgs läns hushållningssällskap. I detta sammanhang kan även hänvisas till det av veterinärinrättningssakkunniga föreslagna samarbetet med en till Skara förlagd lantmannaskola.

Utöver vad sålunda anförts rörande den nya institutionens förläggning kan tilläggas, att någon för ifrågavarande ändamål lämplig jordbruksegendom icke finnes i sådan närhet av veterinärhögskolan, att de vid egendomen utförda försöken kunna stå under högskolans omedelbara ledning eller egendomen direkt skötas därifrån. Det finnes alltså ingen anledning att frånga veterinärinrättningssakkunnigas förslag i denna del.

Utredningsmannen erinrar härefter om, att medicinalrådet Alegren i sin förut omförmälda promemoria den 22 oktober 1943 liksom tidigare veterinärinrättningssakkunniga hade framhållit, att de sjukdomar bland husdjuren, som orsakades av bristfällig utfodring, årligen vållade det svenska lantbruket mycket avsevärda förluster. Alegren hade samtidigt framhållit det stora behovet av utökad forskning på ifrågavarande område och att denna fråga fordrade en snabb lösning, och han hade föreslagit en väsentligt utvidgad forskningsverksamhet vid veterinärinrättningen i Skara i jämförelse med vad veterinärinrättningssakkunniga tidigare föreslagit. Så hade ifrågasatts huruvida icke i Skara även borde inrättas ett väl utrustat hormonlaboratorium jämte ett patolog-anatomiskt-bakteriologiskt laboratorium.

Utredningsmannen anför härom.

Utredningsmannen och de sakkunniga, som beaktat de av medicinalrådet Alegren framförda förslagen, anse att med den organisation av forskningsverksamheten, som av dem föreslagits, Alegrens av medicinalstyrelsen biträdda önskemål böra bli väl tillgodosedda. Vad beträffar förslaget om inrättande av ett särskilt hormonlaboratorium vill utredningsmannen fram-

hålla, att ett dylikt laboratorium inredes i den institutionsbyggnad, som nu är under uppförande för veterinärhögskolans avdelning för obstetrik och bujatrik. Vad angår laboratorium i patologisk anatomi och bakteriologi finnas redan nu dylika även för forskningsarbete synnerligen väl utrustade laboratorier både vid veterinärhögskolan och vid statens veterinärmedicinska anstalt. Utredningsmannen anser sig kunna räkna med att Skara-inrättningen med den av honom föreslagna organisationen skall uppnå ett gott samarbete med nyss nämnda institutioner och anser i likhet med de sakkunniga att en ytterligare utvidgning av Skara-inrättningen i den riktning, som medicinalstyrelsen skisserat, ej är av behovet påkallad och i varje fall av finansiella skäl ej bör genomföras.

I denna del yttrar utredningsmannen till sist, att av det anförda framginge, att de av bristsjukdomar och därmed sammanhängande fall av omlopning och sterilitet jordbruket årligen orsakade förlusterna uppginge till stora belopp. Bland strävandena att förbättra jordbrukets lönsamhet hade bekämpandet av bristsjukdomarna sin givna plats. Genom inrättandet av en forsknings- och försöksavdelning med speciell inriktning på dessa sjukdomar kunde vinnas ett värdefullt bidrag till kännedomen om metoderna för detta bekämpande. Utredningen visade, att Skara måste anses vara en lämplig plats för en dylik avdelning. Genom den ställning i organisatoriskt avseende, som utredningsmannen i det följande komme att föreslå för den ombildade veterinärinrättningen, syntes det vara sörjt för sådan anknytning av forsknings- och försöksavdelningen till redan bestående institutioner på hithörande områden, att avdelningen även med den begränsade organisation, som av finansiella skäl måst givas densamma, kunde arbeta med erforderlig effektivitet. De kostnader, som måste nedläggas för det nuvarande byggnadsbeståndets iordningställande för sitt nya ändamål, vore visserligen i och för sig betydande. Sedda i förhållande till kostnaderna för en nybyggd institution på ett för ändamålet inköpt jordbruk måste de dock anses mycket måttliga och i förhållande till de värden, som det gällde att rädda, vore de små. Kunde genom tillkomsten av den nya forsknings- och försöksavdelningen erhållas ökad kännedom om bristsjukdomarna och deras förebyggande — och utredningsmannen vågade, därvid stödande sig på de sakkunnigas enhälliga mening, uttala, att så skulle bliu fallet — vore det en sak, som komme att bliu av värde icke blott för jordbruket utan jämväl för folkhushållet i dess helhet. Utredningsmannen tvekade därför icke att förorda ett genomförande i huvudsak av veterinärinrättningssakkunnigas förslag i denna del.

Veterinärinrättningens ställning i vetenskapligt och administrativt hänseende.

Utredningsmannen har rörande veterinärinrättningens ställning inledningsvis anført följande.

Den av veterinärinrättningssakkunniga tänkta organisationen med veterinärinrättningen såsom helt självständig under egen styrelse och utan direkt anknytning till någon befintlig vetenskaplig institution måste enligt utredningsmannens mening för försöksavdelningen innebära risk för isolering. Då

av finansiella skäl såväl personalstaten som laboratorientrustningen måst inskränkas till det minsta möjliga, kan det tänkas, att svårigheter skola uppstå att i erforderlig omfattning utföra det med försöksverksamheten sammanhängande forskningsarbetet. Visserligen ha veterinärinrättningssakkunniga tänkt sig, att försöksavdelningen skall stå i intim kontakt med såväl veterinärhögskolans som lantbrukshögskolans vederbörande institutioner. Att så skall ske torde väl också anses ligga i sakens natur men därav följer icke, att försöksledaren i Skara äger att utan vidare påfordra att vid nämnda institutioner få utförda de undersökningar och uppgjorda de planer, som på grund av den begränsade organisationen i Skara icke kunna utföras där.

Nu nämnda omständigheter ha föranlett utredningsmannen att till prövning upptaga spørsmålet, huruvida man icke genom en förändring av veterinärinrättningens ställning i vetenskapligt och administrativt hänseende därhän, att inrättningen inordnas under någon bestående vetenskaplig institution, skall kunna undgå berörda olägenheter och riskmoment. Utredningsmannen har därvid icke förbisett, att veterinärinrättningen jämväl i administrativt hänseende är starkt förankrad i orten, och att en ändring i inrättningens historiskt betingade ställning kan komma att av ortsintressena betraktas såsom ett åsidosättande av pietet och tradition. Man torde dock på orten ingalunda vilja motsätta sig en sakligt motiverad ändring i inrättningens administrativa status, blott det tillses att inrättningens särställning markeras, samt att ortsinflytandet icke blir helt eliminerat. Det avgörande vore, att inrättningen finge fortleva och komma till verkligt gagn.

Utredningsmannen anför härefter, att, då kliniken vore en rent veterinär institution och den vid försöksavdelningen bedrivna forskningen hade veterinärmedicinska företeelser till föremål, utredningsmannen icke funne någon tvekan råda om att veterinärinrättningen borde knytas till veterinärhögskolan. En anknytning av Skara-inrättningen till veterinärhögskolan innebure stora fördelar. Högskolan finge därigenom en försöksgård för praktiskt-vetenskaplig forskning och Skara-inrättningen komme genom att inordnas under veterinärhögskolan att bedriva sin verksamhet i intim kontakt med den veterinärvetenskapliga forskningen och dess företrädare, varigenom den befarade vetenskapliga isoleringen eliminerades.

I fråga om veterinärinrättningens vetenskapliga anknytning till veterinärhögskolan anför utredningsmannen följande.

Den kliniska avdelningen vid Skara-inrättningen, som i huvudsak torde komma att behandla kirurgiska sjukdomsfall, bör sortera under motsvarande avdelning vid veterinärhögskolan, medan försöksavdelningen vid Skara-inrättningen lämpligast torde bära inordnas under högskolans avdelning för avelsbiologi och husdjurshygien (husdjursavdelningen), vars undervisnings- och forskningsverksamhet omfattar husdjurens utfodring och dess samband med uppkomsten av sjukdomar. Försöksavdelningens i Skara huvudsakliga uppgift blir nämligen att genom planmässiga utfodringsförsök med fodermedel, som produceras på det egna jordbruket eller införskaffas från vissa utpräglade brist-sjukdomsgårdar under noga kontrollerade betingelser, studera de olika faktorer, som inverka på uppkomsten av bristsjukdomar för att därigenom finna medel till förebyggande av nämnda sjukdomar. Vid veterinärhögskolans husdjursavdelning pågår för närvarande forskningsverksamhet på hithörande område med laboratoriedjur som försöksmaterial. Avdelningen förfogar även över nödiga hjälpmedel och erfarenhet för den statistiska

bearbetningen av försöksmaterialet, varjämte avdelningen har möjligheter att på sitt vitaminlaboratorium verkställa erforderlig biologisk prövning av fodermedel på deras vitamininnehåll. Vid försöksavdelningen i Skara kommer biologiskt vitaminlaboratorium icke att inrättas, varför verksamheten där blir beroende av att vitaminanalyser av fodermedlen kunna utföras i samarbete med annan institution. Som ytterligare skäl för förläggning av försöksavdelningen i Skara under veterinärhögskolans husdjursavdelning kan anföras, att försöksgårdar, som äro anknutna till vissa utländska veterinärhögskolor, sortera under den institution, som har husdjurens utfodring och skötsel på sitt program.

Beträffande veterinärrättningens anknytning till veterinärhögskolan i administrativt hänseende framhåller utredningsmannen, att det varit förenat med vissa svårigheter att finna den lämpligaste formen för denna anknytning, främst med hänsyn till att den omorganiserade veterinärrättningen tänktes skola bestå av två avdelningar. Det hade gällt att så utforma den administrativa ledningen av inrättningen, att densamma dels gäve veterinärhögskolans styrelse ett fast grepp över inrättningen utan att belasta styrelsen med för många detaljspörsmål av huvudsakligen lokal art, dels komme att i sig innesluta sakkunskap å de båda avdelningarnas verksamhetsområden, dels finge vederbörlig anknytning till orten med beaktande av att beslut i frågor av lokal eller eljest mindre betydelsefull natur skulle kunna avgöras på platsen.

Efter prövning av ett flertal tänkbara organisationsformer hade utredningsmannen och de sakkunniga kommit fram till följande förslag.

Veterinärrättningen skall lyda under veterinärhögskolan.

För utövande av den omedelbara ledningen av inrättningen eller m. a. o. huvudsakligen de befogenheter, som regelmässigt pläga tillkomma en anstaltsföreståndare, tillsättes en nämnd. Av hänsyn till traditionen vore det måhända mera tilltalande att giva ifrågavarande organ värdighet av styrelse; en sådan benämning kan dock befaras vålla förväxlingar, vartill kommer att för anordningen med en nämnd finnes viss förebild i den tidigare under flera år tillämpade ledningen av statens veterinärbakteriologiska anstalt.

Nämnden förordnas av Kungl. Maj:t och gives följande sammansättning: rektorn vid veterinärhögskolan, ordförande;

en framstående representant för jordbruk och kreatursavel i Skaraborgs län, vice ordförande;

en representant för Skaraborgs läns hushållningssällskap;

professorn i kirurgi vid veterinärhögskolan;

professorn i avelsbiologi och husdjurshygien vid samma högskola;

professorn i lantbrukskemi vid lantbrukshögskolan.

Därest, såsom för närvarande är fallet, endera av de nyssnämnda professorerna vid veterinärhögskolan innehar rektorsämbetet vid högskolan, minskas antalet ledamöter i nämnden med en.

Föredragningen inför nämnden skall ombesörjas av klinikchefen och försöksledaren som därvid böra ha rätt att få till protokollet antecknad förekommande skiljaktig mening.

Vid prövning av planer för försöksavdelningens verksamhet skall nämnden äga att i fall av behov med sig adjungera speciell sakkunskap.

Nämnden bör som regel sammanträda i Skara. Det bör dock vara ordföranden obetaget att tillfälligtvis förlägga sammanträde till Stockholm.

Styrelsens för veterinärhögskolan och nämndens inbördes befogenhet synes kunna i princip avgränsas enligt i stort sett motsvarande grunder, som enligt stadgarna för högskolan gälla för styrelsen och rektor. På styrelsen skall alltså ankomma att fatta beslut i fråga av mera principiell natur, i ärenden angående befattningshavarnas tillsättande och entledigande samt i ärenden av större ekonomisk räckvidd etc. Givet är att ärende, som slutligt handlägges av styrelsen, dessförinnan skall ha beretts av nämnden. Det bör kanske till undvikande av missförstånd påpekas, att för befattning, vars tillsättande föregås av sakkunnigförfarande, lärarkollegiet vid högskolan skall utöva de befogenheter, som tillkomma detsamma i fråga om dylik befattning vid högskolan.

Nämnden åter skall ha att utöva den närmaste vården och tillsynen över inrättningen samt att avgöra ärenden av löpande natur eller av eljest mindre vikt. För att dessa funktioner skola kunna utövas utan alltför mycken omgång och med minsta möjliga kostnad, synes det nödvändigt, att åt de lokala representanterna i nämnden delegera nämndens beslutanderätt i sådana frågor, som röra den rent lokala förvaltningen och äro av den natur, att de icke lämpligen kunna uppskjutas till kommande sammanträde med nämnden. Denna förutsättes nämligen som regel icke komma att sammanträda mer än en gång i kvartalet. Att det därvid icke skall vara nämndens lokala ledamöter betaget att t. ex. per telefon orientera ordföranden om förekommande ärenden och inhämta hans mening är självfallet; tvärtom synes det lämpligt att så sker.

De sålunda angivna riktlinjerna måste givetvis komma till uttryck i blivande instruktion för veterinärrättningen. För att organisationen skall fungera friktionsfritt och utan onödiga kostnader synes det emellertid ändamålsenligt att vid reglernas utformning icke giva alltför specificerade föreskrifter, särskilt gäller detta angivandet av de ärenden, i vilka beslut skola få fattas av de lokala nämndledamöterna. I sistnämnda avseende torde det lämpligaste vara, att man åt styrelsen för veterinärhögskolan inrymmer befogenhet att bestämma vilka grupper av ärenden, som skola handläggas av nämnden in pleno och vilka som må avgöras av de lokala representanterna. I varje fall läser man innan kompetensfördelningen inom nämnden definitivt fastläses böra avvakta någon tids erfarenhet av den nya organisationen.

Veterinärrättningens medelsförvaltning bör i princip vara centraliserad till veterinärhögskolan. Sålunda skola alla större utbetalningar verkställas av högskolans syssloman. För inrättningens rörelse fordras emellertid vissa driftsmedel, vilka i likhet med vad som sker vid lantbrukshögskolans försöksgårdar lämpligen kunna ställas till förfogande i form av förskott. Den omedelbara uppbörden vid kliniken synes jämväl kunna ske utan anlitande av sysslomannen. Liksom hittills bör det ankomma på föreståndaren för hovbeslagssmedjan att handha uppbörden vid denna och ombesörja för densamma nödiga materialinköp. För redovisningen av förskotten, av uppbörden vid kliniken och av rörelsen vid hovbeslagssmedjan erfordras uppenbarligen en lokal räkenskapsföring. Veterinärrättningssakkunniga ha ock erinrat om behovet härav samt beräknat ett belopp av 3,000 kronor för anställande av härför ävensom för övriga administrativa göromål erforderlig arbetskraft. Enligt utredningsmannens mening kan för nyssnämnda räkenskapsföring ävensom för protokollföringen vid nämndens till Skara förlagda sammanträden lämpligen anlitas någon å orten bosatt räkenskapskundig person, t. ex. en bankkamrer, som har uppdraget som bisyssla. Härför torde icke behöva beräknas större belopp än 150 kronor för månad. Övriga eventuellt förekommande administrativa göromål torde kunna ombesörjas av nämndens vice ordförande och de båda avdelningsföreståndarna.

Utredningsmannen framhåller till sist, att den nya organisationen av veterinärinrättningens ledning här allenast angivits i sina tänkta huvuddrag. Givet vore att det vid densammas utarbetande i detalj kunde bliva nödvändigt att företaga en eller annan jämkning. Ehuru förslaget i förhållande till vad som i allmänhet gällde vid liknande institutioner onekligen innebure vissa nyheter, vore det utredningsmannens och de sakkunnigas bestämda uppfattning, att dess genomförande skulle komma att icke endast visa sig gagneligt för det framtida arbetet vid veterinärinrättningen utan även möjliggöra en betryggande kontroll från det allmännas sida över medelsanvändningen vid inrättningen.

Personalstaterna.

Utredningsmannen anför, att den verkställda överarbetningen av veterinärinrättningssakkunnigas förslag föranledde, såsom delvis framginge av det föregående, jämväl vissa ändringar i den av dem föreslagna personalorganisationen. Även i övrigt hade viss översyn av densamma befunnits önskvärd, varjämte utredningsmannen haft att taga i övervägande framställning om lönereglering från vissa nuvarande befattningshavare vid inrättningen.

Klinikavdelningen.

Utredningsmannen erinrar om att veterinärinrättningssakkunniga på anförda skäl föreslagit, att föreståndaren för kliniken, som jämväl skulle vara chef för veterinärinrättningen, förlänades professors titel ävensom löne- och tjänsteställning motsvarande den som tillkomme professor vid högskola, samt framhåller, att vid ett genomförande av utredningsmannens förslag bortföle för klinikföreståndaren först och främst chefskapet för veterinärinrättningen. Med inrättningens anknytning till och inordnande under veterinärhögskola syntes det vidare svårt att uppehålla någon differentiering i fråga om lönevillkor och ställning med avseende å de båda avdelningsföreståndarna. Väl talade beaktansvärda skäl för att båda skulle erhålla löneförmåner, motsvarande dem som utginge i 30 lönegraden, därvid, utöver vad som anförts av veterinärinrättningssakkunniga och professorn Eriksson i hans till betänkandet fogade reservation, kunde anföras det önskvärda i att de båda befattningarna icke finge huvudsaklig karaktär av passagetjänster utan komme att behållas av sina innehavare under längre tid. Veterinärinrättningens ställning såsom underordnad veterinärhögskolan och den av utredningsmannen föreslagna sammansättningen av nämnden syntes emellertid utesluta möjligheten av att giva avdelningsföreståndarna professors ställning. Med hänsyn härtill och då det icke syntes böra ifrågakomma att från början anlita systemet med viss lönefyllnad samt för närvarande all personal vid inrättningen torde böra uppföras på extra ordinarie stat, hade utredningsmannen stannat vid att föreslå, att klinikchefen skulle placeras i lönegrad Eo 28.

I detta sammanhang torde böra återgivas vad utredningsmannen anför i frågan om vissa befattningshavares vid veterinärinrättningen rätt till privatpraktik. Utredningsmannen yttrar.

Det torde kunna förutsättas att som regel klientelet å kliniken kommer att bestå av djur, som remitterats dit av vederbörande tjänsteveterinär. Fråga uppstår emellertid huruvida klinikchefen ävensom övriga veterinära befattningshavare vid inrättningen skola åga rätt till privat praktik. Om dylik tillåtes får den självfallet icke taga sådan omfattning att den vare sig inkräktar på befattningshavarnas vid inrättningen verksamhet i denna deras egenskap eller av distriktsveterinärerna kommer att betraktas såsom innebärande obehörig konkurrens. Utredningsmannens förslag innebär den ändringen i förhållande till veterinärinrättningssakkunnigas förslag, att veterinärinrättningen i Skara skall i organisatoriskt avseende knytas till veterinärhögskolan. Det synes vid sådant förhållande naturligt, att i förevarande avseende likställa ifrågavarande befattningshavare i Skara med motsvarande befattningshavare vid veterinärhögskolan och förty göra deras rätt att utöva privat praktik beroende av tillstånd av högskolans styrelse. Härigenom vinnas ur det allmänna synpunkt full garanti för att samtliga på frågan inverkan omständigheter bliva vederbörligen beaktade.

Beträffande lönegradsplaceringen för övriga av veterinärinrättningssakkunniga föreslagna befattningshavare vid klinikavdelningen anför utredningsmannen.

För *instruktionssmeden* har i betänkandet föreslagits placering i lönegrad Eo 11. Veterinärinrättningssakkunniga ha därvid uppenbarligen ansett honom i fråga om tjänsteåligganden m. m. jämställd med verkmästaren vid veterinärhögskolan, som är placerad i lönegrad A 10. Av vad utredningsmannen inhämtat angående instruktionssmedens nuvarande arbetsuppgifter framgår emellertid, att instruktionssmedens åligganden äro betydligt mer kvalificerade än verkmästarens. Särskilt är att observera, att i instruktionssmedens skyldigheter i fråga om undervisningen ingår två timmars teoretisk undervisning per vecka, ävensom att han har att för smedjan ombesörja dels materialupphandlingen, dels ock uppbörden, räkenskapsföringen och medelsredovisningen. Under nuvarande organisation uppgår omslutningen till 12 å 15,000 kronor för år. Det kan vidare nämnas, att instruktionssmeden för närvarande, sedan pensionsavgifter och ersättning för bostad avdragits, uppbär ett belopp av 443 kronor för månad eller för år 5,316 kronor, vartill kommer tantieme å rörelsen vid smedjan, i medeltal 300 kronor för år.

I betraktande av nu nämnda förhållanden samt angelägenheten av att kunna för ifrågavarande betydelsefulla befattning förvärva en person med erforderliga kvalifikationer av såväl teoretisk och praktisk som personlig art föreslår utredningsmannen, att instruktionssmeden placeras i lönegrad Eo 14.

För en var av *fodermarsken* och *hovslagaren* ha veterinärinrättningssakkunniga föreslagit lönegrad Eo 8. Då veterinärinrättningens hovslagare har att biträda instruktionssmeden i den vid smedjan bedrivna smidesverksamheten och förty måste vara smideskunnig, finner utredningsmannen riktigt, att han placeras i samma lönegrad som fodermarsken. För denne kan emellertid med hänsyn till lönegradsplaceringen för motsvarande befattningshavare vid veterinärhögskolan icke föreslås högre lönegrad än Eo 7, i vilken alltså båda ifrågavarande befattningshavare böra placeras.

Utredningsmannen biträder veterinärinrättningssakkunnigas förslag att placera *stalldrängen* i lönegrad Eo 5.

Utredningsmannen framhåller, att enligt veterinärinrättningssakkunnigas, av utredningsmannen godtagna förslag klinikchefen komme att bliva den

ende veterinärutbildade befattningshavaren vid kliniken. Det kunde därför förutses, att hans arbetsbörda bleve så stor, att densamma icke kunde bemästras, med mindre han å ett biträde kunde avlasta en del mindre kvalificerade göromål. Personalstaten vid kliniken borde i sådant syfte tillföras ett kvinnligt tekniskt biträde (klinikbiträde), som vore kompetent att biträda vid operationerna, ombesörja sterilisering av instrument, utföra kliniskt laboratoriearbete samt biträda vid röntgenarbetet och som kunde ombesörja journalföring och förekommande skrivarbete. Med hänsyn till de henne åvilande arbetsuppgifterna funne utredningsmannen lägre lönegradsplacering än i lönegrad Eo 4 icke kunna ifrågakomma.

Personalen å veterinärinrättningens klinikavdelning skulle alltså enligt utredningsmannens förslag utgöras av följande befattningshavare, nämligen

1 klinikchef	Eo 28
1 instruktionssmed	Eo 14
1 fodermarsk	Eo 7
1 hovslagare	Eo 7
1 stalldräng	Eo 5
1 klinikbiträde	Eo 4.

Utredningsmannen framhåller, att man vid bestämmande av anslagsbehovet för avlöningar vid klinikavdelningen, med hänsyn till att instruktionsmeden, fodermarsken, hovslagaren och stalldrängen för närvarande räknade respektive 22, 18, 26 och 8 år i innehavande befattning, av vilken tid de skäligen borde gottskrivas åtminstone viss del för löneklassplacering, synetes för dem böra räkna med lönerna i tredje löneklassen av vederbörande lönegrad. Sammanlagda beloppet av nettolönerna bleve därför $(8,424 + 4,092 + 2,952 + 2,952 + 2,670 + 2,241 =)$ 23,331 kronor. För rörligt tillägg torde få beräknas 3,500 kronor. För arvodesavlönad arbetskraft och vikariatersättning torde man kunna räkna med ett belopp av 3,000 kronor. Avlöningsstaten för klinikavdelningen komme alltså att sluta på ett belopp av 29,800 kronor.

Försöksavdelningen.

Utredningsmannen anför.

Mot den av veterinärinrättningssakkuniga föreslagna lönegradsplaceringen för befattningshavarna vid försöksavdelningen finner utredningsmannen intet annat att anföra än att för jordbruksassistenten åtminstone tills vidare högre lönegradsplacering än Eo 16 icke synes vara erforderlig, varjämte, enär ladugårdsförmannen vid veterinärhögskolan är placerad i lönegrad A 7, motsvarande befattningshavare vid veterinärinrättningen lärers böra placeras i Eo 7.

I det föregående har framhållits nödvändigheten av att utöka försöksavdelningens personal med en assistent och ett tekniskt biträde.

För assistenten, som måste besitta en omfattande vetenskaplig utbildning, föreslår utredningsmannen, att han placeras i lönegrad Eo 21, och för det tekniska biträdet samma placering som för det tekniska biträdet å klinikavdelningen eller lönegrad Eo 4.

Enligt utredningens förslag komme således personalen å veterinärinrättningens försöksavdelning att bestå av följande befattningshavare, nämligen

1 avdelningsföreståndare	Eo 28
1 assistent	Eo 21
1 jordbruksassistent	Eo 16
1 laboratoriebiträde	Eo 9
1 ladugårdsförmän	Eo 7
1 djurskötare, tillika vaktmästare ..	Eo 7
1 tekniskt biträde	Eo 4.

Sammanlagda beloppet av nettolönerna bleve sålunda (8,424 + 5,559 + 4,047 + 2,925 + 2,652 + 2,652 + 2,241 =) 28,500 kronor. För rörligt tillägg beräknades 4,300 kronor och för vikariatsersättningar 1,000 kronor. Avlöningsstaten för försöksavdelningen slutade alltså på ett belopp av 33,800 kronor.

Omkostnadsstaten.

Utredningsmannen anför rörande omkostnaderna för klinikavdelningen följande.

I betänkandet ha de årliga omkostnaderna för klinikavdelningen beräknats till för expenser, inberäknat bränsle, lyse och vatten, 25,000 kronor, för publikationstryck 500 kronor samt för diverse utgifter 1,000 kronor eller tillhoppa 26,500 kronor, varjämte för materielens förnyelse beräknats erfordras ett årligt belopp av 5,000 kronor.

Överarbetningen har icke givit anledning till annan erinran mot veterinärinrättningssakkunnigas förslag i denna del än att ett belopp av 1,200 kronor bör beräknas för reseersättningar, bland annat till nämndens ledamöter och vederbörande institutionsföreståndare vid veterinärhögskolan, varemot det för diverse utgifter beräknade beloppet torde kunna nedsättas till 300 kronor. Utredningsmannen föreslår alltså, att till omkostnader för klinikavdelningen anvisas ett årligt belopp av 27,000 kronor. Härtill kommer anslaget för materielens förnyelse. Detta synes vid det förhållande att, såsom i betänkandet förutsatts, för djursjukvården erforderliga förbrukningsartiklar torde komma att direkt erläggas av vederbörande djurägare kunna upptagas till 3,000 kronor.

Beträffande omkostnaderna för försöksavdelningen har utredningsmannen yttrat.

De årliga omkostnaderna för försöksavdelningen ha i betänkandet beräknats till för expenser, inklusive bränsle, lyse och vatten, 13,000 kronor, för reseersättningar 500 kronor, för publikationstryck 500 kronor, för jord- och fodermedelsanalyser 2,000 kronor samt för diverse utgifter 1,000 kronor eller tillhoppa 17,000 kronor. Härtill kommer för materielens förnyelse ett årligt belopp av 5,000 kronor.

Av skäl, som anförts i det föregående, föreslår utredningsmannen, att reseanslaget höjes till 3,000 kronor, vilket belopp emellertid utgör ett oundgängligt minimum. Posten för diverse utgifter synes å andra sidan kunna nedsättas till 300 kronor. Årliga omkostnaderna för försöksavdelningen bliva alltså enligt detta förslag 18,800 kronor. Vad angår det i betänkandet till

förnyelse av materielen beräknade anslaget av 5,000 kronor, från vilket uppenbarligen jämväl måste bestridas kostnaderna för förbrukningsartiklar, synes en viss höjning ofrånkomlig, och utredningsmannen föreslår, att det samma upptages till 7,000 kronor.

Veterinärinrättningens inkomster.

I anslutning till redogörelsen för utredningsmannens förslag i denna del bör här lämpligen intagas en av utredningsmannen verkställd kompletterande redogörelse beträffande dels veterinärinrättningens donationsfonder, dels inrättningens fastighetsinnehav. Utredningsmannen anför därutiinnan.

Donationsfonderna.

I en i betänkandet intagen specifikation till den år 1919 fastställda staten för inrättningen finnes upptaget ett belopp, motsvarande avkastningen av det av E. U. Ugglas, A. Hellstadius och N. Thunberg donerade kapitalet.

Veterinärinrättningssakkunniga ha föreslagit, att ifrågavarande fonder borde sammanföras med de Hernqvistska donationsmedlen till en enda fond, vars avkastning borde ingå i veterinärinrättningens rörelse och tagas i anspråk för dess löpande utgifter.

Av från föreståndaren för veterinärinrättningen, lektor V. Behm inhämtade uppgifter framgår beträffande ifrågavarande fonder följande.

Brukspatron C. Ugglas upprättade år 1781 ett testamente å 500 R:r spec. till förmån för inrättningen, därvid årliga räntan framdeles finge användas så att därav erhöles bästa nytta.

Regementspastor Adam Hellstadius testamenterade den 1 februari 1781 166,66 R:r spec. till inrättningen. Särskilda bestämmelser rörande användningen gavs icke.

Prosten N. Thunbergs, Ryda pastorat, testamente saknas, det är emellertid bokfört med 349.66.

Gemensamt för dessa tre donationer gäller, att de i inrättningens årsberättelse för 1877/78 äro betecknade såsom »Donationer till premier åt eleverne».

Doktor Gustaf Löwenskiöld testamenterade den 9 mars 1881 till inrättningen 2,500 kronor, »deraf årliga räntan anslås som extra lön åt den lärare som vill hålla särskilda föreläsningar, hvilka ensamt afhandla skyldigheten, nyttan och tillfredsställelsen, att på ett ömmare och människovänligare sätt umgås med och behandla alla djur».

Fastigheterna.

I betänkandet äro de under veterinärinrättningen lydande fastigheterna förtecknade i tretton punkter. Sedan förteckningen uppgjordes har fastighetsbeståndet undergått vissa förändringar. Kvar under inrättningens förvaltning äro följande.

Statsegendom.

1. Institutionstomten.
2. Hemmanet Brogården. Det kan anmärkas, att årliga arrendet för hemmanet, som utarrenderas genom ettåriga kontrakt, numera utgår med 3,100 kronor.
4. Tomt 371, transformatorrtomt.

Hernqvistska donationen.

10. Stadsägan 435 eller Lerlidsgärdet. Fastigheten, som är obebyggd, omfattar cirka 3 tunnland och är utarrenderad genom ettårskontrakt för 105 kronor för år.

11. Stadsägan 439 eller Lilla Bergsgärdet är likaledes obebyggd. Den omfattar cirka $\frac{3}{4}$ tunnland och är genom ettårskontrakt utarrenderad för 70 kronor för år.

12. Hemmanet Forsen i Härlunda socken är fortfarande osålt.

Norlingska donationen.

3. Tomt nr 107 b av Metes 2. Tomten är obebyggd.

Under punkt 13 redovisar betänkandet skogsmark under bland andra Brogården, Baden och Balsum. Härav har till Skaraborgs läns hushållningssällskap försålts cirka 10 tunnland av den till Brogården hörande skogsmarken, varjämte vid försäljningarna av lägenheterna Baden och Balsum viss del av den till sagda fastigheter hörande skogen ingått i köpen. Arealen av kvarvarande skogsmark kan uppskattas till omkring 75 tunnland.

Vidkommande beräkningen av veterinärrättningens inkomster anför utredningsmannen, att veterinärrättningssakkunniga syntes ha utgått ifrån att den vid kliniken meddelade djursjukvården skulle vara avgiftsfri eller förknipad med låga avgifter. Dock skulle detta ej gälla hundkliniken.

Häremot ville utredningsmannen framhålla, att om staten inrättade en anstalt för meddelande av djursjukvård av den standard, som ifrågavarande förslag innebure, det syntes naturligt, att djurägarna också finge betala vad denna sjukvård vore värd. Härför talade även det förhållandet att man, såsom i det föregående anförts, hade att räkna med att en avsevärd del av klientelet vid kliniken komme att utgöras av mycket värdefulla djur. Det vore givetvis svårt att med någon grad av säkerhet beräkna vad som kunde komma att inflyta av den vid kliniken bedrivna verksamheten. Med betonenande av att man finge vara beredd på att frekvensen vid kliniken i början bleve mindre med ty åtföljande minskning av nettot, syntes det dock utredningsmannen, som om man vid kostnadsberäkningen kunde utgå från ett årligt överskott av 15,000 kronor.

Avkastningen av fonderna hade i betänkandet upplagits till 2,000 kronor. I staten för budgetåret 1944/45 hade föreståndaren beräknat inkomst av intressekontot, d. v. s. de fonderade medlen, till 2,125 kronor. Häri inginge dock räntorna å Ugglas, Hellstadius, Thunbergs och Löwenskiölds donationsfonder, vilka finge anses vara ändamålsbestämda. Därest försäljning skedde av hemmanet Forsen och tomten nr 107 b av Metes 2 lägst till taxeringsvärdena, tillhopa 18,800 kronor, samt nuvarande, ur räntesynpunkt fördelaktiga arrendeinkomst av lägenheterna Lerlidsgärdet och Lilla Bergsgärdet, tillhopa 175 kronor, finge bibehållas, syntes den för driften av inrättningen disponibla avkastningen av fonderna kunna beräknas till 2,800 kronor. Med godtagande i övrigt av veterinärrättningssakkunnigas beräkningar av inkomsterna funne utredningsmannen veterinärrättningens inkomster kunna upptagas till 24,800 kronor. Detta belopp borde uppföras såsom uppbörd å omkostnadsstaten.

Byggnadsarbeten och övriga engångsutgifter.

Utredningsmannen har rörande resultaten av den verkställda överarbetningen såvitt angår dels de egentliga byggnadsarbetena och dels laboratorieinredningen, instrumentutrustningen och försöksjordbrukets uppsättande m. m. anfört följande.

Byggnadsarbeten.

Den av utredningsmannen och de sakkunniga verkställda granskningen av det i betänkandet framlagda förslaget till disposition och inredning av veterinärinrättningens byggnader har allenast på ett par punkter föranlett ändringsförslag. Därvid har icke kunnat undvikas viss ökning av kostnaderna, varjämte den omständigheten, att veterinärinrättningssakkunnigas kostnadsberäkningar uppgjordes, innan det allmänna prisstoppet inträdde, medför en fördyring av ombyggnadsprojekten, som i nuvarande stund kan skattas till 10 å 15 procent.

Veterinärinrättningssakkunniga ha fördelat byggnadsarbetena på inrättningens båda avdelningar sålunda, att till kostnader för klinikavdelningen hänförts arbetena på föreståndarbostaden, sjukstallet, smedjan, klinikbyggnaden och arkivbyggnaden, medan till kostnader för försöksavdelningen hänförts arbetena på arrendatorsbostaden å Brogården, försöksladugården och den till nyuppförande föreslagna arbetarbostaden. Utredningsmannen saknar anledning föreslå någon ändring härutinnan.

I detta sammanhang torde böra framhållas, att den enda detalj i förslaget, som kan anses dikterad huvudsakligen av pietet mot traditionen och ortsintrössena, är åtgärden att i den nuvarande arkivbyggnaden inrymma den museala apoteksinteriören ävensom biblioteket. Efter att ha besiktigt ifrågavarande inventarier tillstyrker utredningsmannen livligt veterinärinrättningssakkunnigas förslag i denna del och vill samtidigt uttala, att den härför av dem beräknade kostnaden, 2,400 kronor, som väl under alla förhållanden synes vara nödvändig för att göra arkivbyggnaden fullt användbar, måste anses vara ur nyssnämnda synpunkter väl motiverad.

De först omförmälda ändringsförslagen avse dels sjukstallet, dels försöksladugården.

Sjukstallet. Mot den föreslagna dispositionen av utrymmena i sjukstallet, ha de sakkunniga anmärkt, dels att en för hundar och smärre djur avsedd operationssal är onödigt stort tilltagen, dels att utrymme icke beräknats för ett kliniskt laboratorium. Tillgång till ett mindre sådant måste nämligen anses oundgänglig för utförande av de talrika laboratorieundersökningar som förekomma i samband med det löpande klinikarbetet.

I anledning härav har på föranledande av utredningsmannen arkitekten Joel Lundequist, vilken upprättat förslaget till ombyggnad och inredning av sjukstallet, omarbetat detta förslag. I det omarbetade förslaget har den nämnda operationssalen uppdelats, varigenom utrymme erhållits för det kliniska laboratoriet.

Vidare ha de sakkunniga konstaterat, att det utrymme, som beräknats för försöksavdelningen, måste anses vara knappt tillmätt redan för den nu föreslagna organisationen. Utvecklingsmöjligheter saknas alltså. Härjämte har anmärkts, att inredningen av laboratoriet företer vissa brister. Vid den av arkitekten Lundequist verkställda omarbetningen ha ändringar vidtagits på så sätt, att en i det ursprungliga förslaget i omedelbar anslutning till försöksavdelningen förlagd försöksdjuravdelning flyttats till vinden, vilket i sin

tur medfört inrättande av en innertrappa, varjämte värmeanläggningen helt nedsänkts. Härigenom erhålles ett väsentligt utökat laboratorieutrymme, och dessutom vinnes den fördelen, att man tack vare trappanläggningen kan i en framtid utan vidare utnyttja det återstående stora vindsutrymmet för eventuella utvidgningar av försöksavdelningens lokaler.

Kostnaderna för dessa omändringar beräknas av arkitekten Lundequist till 14,500 kronor. Härtill kommer inredningen av de nya laboratorierna, vilka för det kliniska laboratoriet kan uppskattas till 3,000 kronor och för försökslaboratoriet till 7,000 kronor.

Den på klinikavdelningen belöpande andelen i kostnaderna för byggnadsarbeten blir alltså $(264,700 + 0.10 \times 264,700 + 14,500 =)$ 305,670 kronor, vilket i förhållande till beräkningarna i betänkandet innebär en merkostnad av 40,970 kronor.

I det ursprungliga förslaget har icke räknats med gas i laboratorierna. De sakkunniga ha framhållit, att tillgång till gas skulle medföra stora lättnader i laboratoriearbetet. Enligt vad utredningsmannen inhämtat kan framdragandet av en gasledning till sjukstallet utföras för en kostnad av 650 kronor. Härtill komma kostnaderna för de inre ledningarna och installationen. Utredningsmannen anser sig emellertid icke behöva härför beräkna något särskilt belopp, då ifrågavarande kostnader synas kunna inrymmas i det av veterinärrättnings-sakkunniga för icke specificerade utgifter beräknade beloppet.

Försöksladugården och övriga för försöksavdelningen speciellt avsedda byggnader. Mot planeringen av försöksladugården ha de sakkunniga i huvudsak icke haft annat att erinra, än att dels vissa utrymmen, bland dem försöksrummet, måste förses med uppvärmningsanordning, dels ock möjlighet måste finnas att i fall av misstanke om smittsam sjukdom hos något försöksdjur isolera detta.

Då kontinuerlig elektrisk uppvärmning torde komma att i längden ställa sig förhållandevis dyrbar, har på begäran Lantbruksförbundets byggnadsförening, som uppgjort samtliga ritningar för ombyggnadsarbetena med undantag av sjukstallet, inkommit med en den 29 januari 1944 dagtecknad ny kostnadsberäkning, avseende de approximativa kostnaderna för omändring av arrendatorsbostad för två familjer. I beräkningarna ingå kostnaderna för ett centralt uppvärmningssystem för samtliga byggnader med pannrummet förlagt till arrendatorsbostaden. Däremot ingå icke brandpostledningar. Härjämte har föreningen anfört, att den knappa utredningstiden icke medgivit införskaffande av avvägnings- och provborrningskartor, varför föreningen reserverar sig för eventuella sprängningskostnader i samband med ledningsdragningen. I sistnämnda avseende vill utredningsmannen i anledning av de upplysningar angående jordbeskaffenheten, som han vid sitt besök i Skara erhöll, allenast framhålla, att mycket talar för att några sprängningsarbeten icke skola bli erforderliga.

Föreningen beräknar kostnaden för ifrågavarande byggnadsarbeten till 171,300 kronor enligt följande specifikation:

Ombyggnad av arrendatorsbostaden	kronor	22,200
» » försöksladugården	»	99,100
Nybyggnad » arbetarbostad 2 fam.	»	38,000
Kostnaderna för yttre vatten- och avloppsledningar cirka	..	»	12,000.

Det av de sakkunniga uppställda kravet på isoleringsutrymme i försöksladugården torde enklast och utan att därför behöver beräknas särskilda medel tillgodoses på så sätt, att placeringen och inredningen av en för häst-

stallet planerad fölbox sker med tanke på att den skall kunna användas jämväl för isoleringsändamål.

De på försöksavdelningen belöpande kostnaderna för byggnadsarbeten komma alltså att uppgå till 171,300 kronor eller 47,100 kronor mer än vad som beräknats i betänkandet.

Laboratorieinredning, instrumentutrustning samt försöksjordbrukets uppställande m. m.

Kliniken. Veterinärinrättningssakkunniga ha beräknat kostnaderna för instrumentutrustningen vid kliniken till 15,000 kronor. För diverse icke specificerade engångsutgifter ha samma sakkunniga beräknat ett belopp av 5,000 kronor, varvid de anfört, att från sistnämnda anslagspost syntes kunna gäldas kostnaderna för viss möbelanskaffning m. m.

Förslaget föranleder intet annat yttrande från utredningsmannens sida än att till de sålunda beräknade kostnaderna får läggas en post å 3,000 kronor, utgörande kostnaderna för inredning av det förut omförmälda kliniska laboratoriet.

Försöksavdelningen. För inredning av avdelningens laboratorium har i betänkandet upptagits ett belopp av 15,000 kronor, för apparatur och vetenskaplig utrustning vid avdelningen 31,700 kronor samt för diverse engångsutgifter 5,000 kronor.

Såsom nyss anförts bör det för inredning av laboratoriet beräknade beloppet höjas med 7,000 kronor. Av anslagsposten å 5,000 kronor bör såsom jämväl förut anförts kunna gäldas kostnaden för inledning av gas till laboratorierna.

I detta sammanhang torde böra anmärkas, att utredningsmannen och de sakkunniga diskuterat frågan, huruvida utrustningen med en, huvudsakligen för klinikens operationsrum avsedd röntgenapparat kan anses vara tillfyllest jämväl för försöksavdelningens behov. I den planerade forskningsverksamheten ingår nämligen även röntgenfotografering av försöksdjuren och det har satts i fråga om icke härför skulle erfordras en i försöksladugården placerad röntgenapparat. Emellertid ha de sakkunniga kommit till den uppfattningen, att det mycket väl låter sig göra att för båda avdelningarna använda en röntgenapparat. Antingen kan apparaten flyttas till försöksladugården eller kunna de djur, som skola fotograferas, transporteras till sjukstallet. Avståndet mellan de båda byggnaderna är nämligen mindre än 300 meter.

Försöksjordbruket. I betänkandet upptages för inventarieanskaffning till försöksjordbruket 57,700 kronor, varav 27,700 kronor för inköp av en tjur, tjugu kor, fem hästar och två avelssuggor samt 30,000 kronor för maskiner och redskap.

Förslaget föranleder ingen annan erinran från utredningsmannens sida än att man med utgångspunkt från nuvarande prisläge torde få räkna med ett tillägg av 10 procent å nyssnämnda belopp.

Sammanfattning av kostnaderna.

En sammanfattning av utredningsmannens överarbetning av veterinärinrättningssakkunnigas kostnadsberäkningar utvisade följade resultat, därvid å omkostnaderna avräknats veterinärinrättningens inkomster, enligt utredningsmannens förslag 24,800 kronor.

Anslagstitel			Ökning och minskning
Årliga utgifter.			
Avlöningar	kronor	63,600	+ 8,100
Omkostnader	»	21,000	— 6,000
Materielens förnyelse	»	10,000	—
Summa kronor		94,600	+ 2,100
Engångsutgifter.			
Byggnadsarbeten	kronor	476,900	+ 88,000
Inredning och utrustning	»	71,700	+ 10,000
Försöksjordbruket	»	63,500	+ 5,800
Diverse engångskostnader	»	10,000	—
Summa kronor		622,100	+ 103,800

En fördelning av kostnaderna på de båda avdelningarna utvisade följande, därvid försöksavdelningens omkostnader minskats med det beräknade nettot av försöksjordbruket, 2,000 kronor, medan övriga inkomster avräknats å omkostnaderna för klinikavdelningen.

Klinikavdelningen.

Anslagstitel			Ökning och minskning
Årliga utgifter.			
Avlöningar kronor	29,800	+ 900
Omkostnader »	4,200	— 7,800
Materielens förnyelse »	3,000	— 2,000
Summa kronor		37,000	— 8,900
Engångsutgifter.			
Byggnadsarbeten kronor	305,600	+ 40,900
Inredning och utrustning »	18,000	+ 3,000
Diverse engångskostnader »	5,000	—
Summa kronor		328,600	+ 43,900

Försöksavdelningen.

Årliga utgifter.			
Avlöningar	kronor	33,800	+ 7,200
Omkostnader	»	16,800	+ 1,800
Materielens förnyelse	»	7,000	+ 2,000
Summa kronor		57,600	+ 11,000
Engångsutgifter.			
Byggnadsarbeten	kronor	171,300	+ 47,100
Inredning och utrustning	»	53,700	+ 7,000
Försöksjordbruket	»	63,500	+ 5,800
Diverse engångskostnader	»	5,000	—
Summa kronor		293,500	+ 59,900

Forskningsverksamhet rörande vissa hovsjukdomar hos hästar.

Utredningsmannen anför, att i samband med det av honom och de sakkunniga behandlade spörsmålet, huruvida den vid veterinärinrättningens försöksavdelning bedrivna forskningsverksamheten skulle kunna tänkas grundad på det från kliniken inkommande materialet, de jämväl hade till övervägande upptagit den för hästaveln synnerligen viktiga frågan om forskning rörande hovsjukdomar hos hästar. Beträffande dessa sjukdomar föreläge nämligen betydande outforskade problem och genom sjukdomarna i fråga åsamkades hästägarna årligen avsevärda kostnader och förluster. Härom yttrar utredningsmannen.

Den mest vanliga av dessa åkommor är hovbroskförbeningen. Den innebär, att hovbroskben undergå sjuklig förändring med påföljd att de förbenas och sålunda helt eller delvis förlora sin elasticitet. Följden av denna minskade fjädring i hoven blir ofta en inflammation i hovbroskben, vilken gärna sprider sig till själva hovbenet. En sådan inflammation kan, om hästen får lämplig vård, många gånger läkas så att uppkommen hälta försvinner. Jämväl kan, då hovbrosket är förbenat, uppstå brott på detsamma eller på hovbensgrenen. Sådana brott kunna läkas, men härför kräves lång tid, flera månader till halvår. Hovbroskförbening finnes hos såväl varm- som kallblodiga hästar. Mest vanlig är åkomsten hos ardenerrasen.

Om av hovbroskförbening orsakad hälta icke trots omsorgsfull behandling kan fås att försvinna, förefinnes som regel även andra sjukdomstillstånd i hoven än förbening av brosket. Det vanligaste av dessa är s. k. strålbenshälta, vilken är en mycket allvarlig åkomma som i de flesta fall är obotbar. I många fall lär det förhålla sig så, att hovbroskförbeningen verkar stimulerande på uppkomsten av strålbenshälta. En annan åkomma som icke sällan påträffas hos hästar, vilka ha förbenade hovbrosk, är inflammation av hovleden. Det är mycket sannolikt att även hovledsinflammationen står i orsakssamband med hovbroskförbeningen genom den ökade stötverkan i leden, som uppkommer genom den minskade fjädringen.

Sannolika skäl föreligga emellertid för ett antagande, att såväl hovbroskförbening som strålbenshälta bero på ärftlig disposition. Den möjligheten finnes också, att hästar, som samtidigt lida av hovbroskförbening och strålbenshälta, ha ärftlig disposition för båda dessa åkommor.

Utredningsmannen har vidare framhållit att rörande hovbroskförbeningens uppkomst genom ärftlig disposition ej finnes några ingående vetenskapliga undersökningar. Det syntes utredningsmannen och de sakkunniga, att det såväl för hästuppfödarna som för köparna av hästar samt för den veterinärmedicinska vetenskapen borde vara av allra största intresse att i Sverige få till stånd en planmässig sådan forskning. Den borde förläggas till en sådan del av riket, där det förekomme omfattande avel av kallblodiga hästar. Skaraborgs län fyllde genom sin betydande uppfödning av ardennerhästar väl detta krav. Dessutom torde det förhålla sig så, att ifrågavarande åkommor vore mest framträdande i Skaraborgs län.

I fråga om de närmare detaljerna rörande undersökningens utförande anför utredningsmannen.

Undersökningen bör omfatta så många som möjligt av hingstarna inom området, de ston som de parats med och möjligast största antal av avkomman.

Undersökningen skall utföras under ett antal år, förslagsvis fem, och så många som möjligt av hästarna skola undersökas varje år. Den som omhänderhar undersökningarna skall söka samarbete med hästägarna och veterinärerna, så att meddelande lämnas undersökaren, då hästar, som befunnits lida av hovbroskförbening, bliva halta. Härigenom erhåller man uppfattning om i vilken utsträckning undersökningsmaterialet blir utsatt för hovåkommer och av vilket slag dessa åkommor äro. Från dem av hästarna, som utslagits på grund av hältor, samt från så många som möjligt av dem, som slaktats av annan anledning, skall man söka få hovarna insända för undersökning vid ett till undersökarens förfogande stående laboratorium. Vid detta skall verkställas en noggrann patologisk-anatomisk undersökning. De sakkunniga anse, att genom en sådan omfattande undersökning och statistisk behandling av det insamlade materialet kan erhållas ett verkligt utslagsgivande resultat.

Enligt utredningsmannens mening kunde en dylik undersökning med fördel förläggas till veterinärinrättningen i Skara, där vid genomförande av utredningsmannens i det föregående omförmälda olika förslag nödigt laboratorieutrymme kunde ställas till förfogande. För undersökningarna borde under en tid av fem år anställas en lämplig veterinär, vilken borde vara underställd veterinärhögskolan men för vilken Kungl. Maj:t, efter förslag av högskolan och lantbruksstyrelsen, borde fastställa instruktion och undersökningsplan. Bearbetningen ur ärftlighetssynpunkt av försöksmaterialet borde äga rum vid veterinärhögskolans avdelning för avelsbiologi och husdjurshygien.

Kostnaderna under ifrågavarande femårsperiod syntes kunna beräknas till 150,000 kronor enligt följande uppställning, därvid särskilt borde anmärkas, att, därest undersökningen skulle få något värde, veterinären måste ha tillfälle att göra nödiga resor, vadan resekostnaderna icke kunde sättas lägre än till 10,000 kronor för år.

Arvode till veterinären (10,000 kr./år)	kronor	50,000
Veterinärens resor (10,000 kr./år)	»	50,000
Laboratorieutrustning	»	8,000
Bearbetning av försöksmaterialet	»	20,000
Publikation av arbetsresultaten m. m.	»	12,000
Oförutsedda utgifter	»	10,000.

Igångsättandet av ifrågavarande forskningsarbetet bleve givetvis beroende av när de nya laboratorierna vid veterinärinrättningen kunde tagas i bruk.

Finansieringsfrågor.

I sin promemoria har utredningsmannen framlagt vissa förslag ävensom antytt vissa möjligheter i frågan rörande gäldandet av de med genomförandet av den ifrågasatta omorganisationen förbundna kostnaderna, främst sådana av engångsnatur. Utredningsmannen anför härom.

Av en i betänkandet intagen redovisning över veterinärinrättningens sammanlagda tillgångar den 1 juli 1942 inhämtas, att sagda dag hos statskontoret inestodo köpeskillingsmedel för fastigheter, som tidigare försålts med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 17 oktober 1941, till ett belopp av 23,600 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t med riksdagen beslutat att för utökning av den blivande lantmannaskolans i Skara skoljordbruk låta försälja veterinärinrättningen tillhöriga dels lägenheten Hederstorpet, dels ock 11,29 hektar huvudsakligen skogsmark av hemmanet Brogården för en köpeskilling av sammanlagt 31,500 kronor.

Av statsegendom, som disponeras av veterinärinrättningen och som ej erfordras för den blivande institutionens behov, återstår tomten 371, som är under nyttjanderätt upplåten till vattenfallsstyrelsen som transformatorrtomt jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 18 oktober 1907 och den 31 december 1920. Taxeringsvärdet å tomten är 7,800 kronor och årliga arrendeavgiften för närvarande cirka 240 kronor för år.

Av en i betänkandet intagen redogörelse framgår vidare, att veterinärinrättningen häftar i skuld till statsverket med ett belopp av 28,000 kronor, vilket på sin tid av Kungl. Maj:t och riksdagen anslagits för vissa byggnader å hemmanet Brogården.

Enligt utredningsmannens mening borde ifrågavarande tomt försälas till nyttjanderättshavaren. Med den influtna köpeskillingen, vilken med hänsyn till att köparen vore ett statligt verk icke torde böra beräknas till högre belopp än taxeringsvärdet, såsom nämnts 7,800 kronor, samt med ianspråktagande av ett belopp av 20,200 kronor av inestående försäljningsmedel syntes veterinärinrättningens skuld till statsverket böra regleras. Återstående försäljningsmedel ($23,600 - 20,200 + 31,500 =$) 34,900 kronor har utredningsmannen föreslagit skola få tagas i anspråk såsom bidrag till byggnadskostnaderna för klinikavdelningen.

Utredningsmannen erinrar vidare om den av mig inledningsvis omförmälda skrivelsen från Skandinaviska kreatursförsäkringsbolaget, enligt vilken bolaget, under förutsättning att veterinärinrättningssakkunnigas förslag i huvudsakliga delar komme att genomföras, förbunde sig att till statsverket överlämna dels för anläggande av den planerade försöksavdelningen ett belopp av 233,600 kronor, dels ock för driften vid avdelningen under verksamhetens två första år ett årligt belopp av 48,675 kronor. Utredningsmannen yttrar, att, sedan den verkställda överarbetningen resulterat i, bland annat, för försöksavdelningen ökning av anläggningskostnaden med 59,900 kronor till 293,500 kronor samt av årskostnaden med 11,000 kronor (i förhållande till bolagets förbindelse med cirka 9,000 kronor) till 57,600 kronor, hade han under hand vänt sig till bolagets verkställande direktör med förfrågan, huruvida bolaget vore villigt att låta sin omförmälda förbindelse omfatta jämväl de sålunda ökade kostnaderna.

Utredningsmannen andrager slutligen, att han fått del av en den 3 mars 1943 dagtecknad skrivelse från statens hästexportberedning, vilken jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 6 december 1940 av lantbruksstyrelsen tillsatts för att biträda styrelsen vid utarbetande av närmare plan för under pågående stormaktskrig företagen export av hästar, samt yttrar därom.

I skrivelsen har hästexportberedningen lämnat vissa uppgifter angående den då i huvudsak avslutade exporten samt vidare anført, att i syfte att förhindra en stegring av det inhemska priset på hästar har vid exporten eftersträfvats, att hästägarna icke skulle erhålla större köpeskilling för de för

export avsedda hästarna än den som de skulle uppburit vid försäljning inom landet. Hästexportberedningen, som uppträtt såsom köpare av hästarna gentemot de svenska hästägarna, har sedermera överlätit hästarna å de utländska intressenterna. Därvid har beredningen emellertid utverkat sig priser å hästarna efter de å Europas kontinent gällande noteringarna. Den handelsvinst, som härigenom uppstått, har av beredningen insatts å särskilda räkningar. Beredningens ekonomiska ställning per utgången av februari månad 1943 utvisar en behållning å något över 2,900,000 kronor.

Vidare har beredningen i skrivelsen lämnat förslag rörande överskottsmedlens disposition. Beredningen har därom yttrat, att beredningen för sin del finner det naturligt, att ifrågavarande överskottsmedel — såsom också i huvudsak skedde med motsvarande medel under 1914—18 års världskrig — komma att användas till åtgärder för hästavelns främjande. Det är härvid angeläget att understryka, att medlen icke böra tagas i anspråk för att ersätta anslag, som redan hittills plägat utgå till hästavelsändamål. Av medlen synes ett belopp av omkring 300,000 kronor lämpligen böra disponeras för modernisering av kliniken och hovbeslagsskolan vid veterinärinrättningen i Skara i enlighet med veterinärinrättningssakkunnigas förslag. Ett belopp av ungefärligen 200,000 kronor torde böra användas för understödjande av vissa forskningar rörande hästsjukdomar, speciellt hovbroskförbening. Återstående medel, i runt tal 2,400,000 kronor, synas böra användas för hästavelns befrämjande i olika hänseenden, i främsta rummet i syfte att åstadkomma viss centralisering av hästpremieringen enligt de närmare riktlinjer, som Kungl. Maj:t kan finna ändamålsenliga.

I skrivelse den 11 december 1943 har hästexportberedningen därefter avgivit slutligt förslag rörande användningen av de å beredningens verksamhet uppkomna överskottsmedlen, inberäknat upplupna räntor uppgående till i runt tal 3,000,000 kronor. Beredningen har därvid beräknat ett belopp av 300,000 kronor för understödjande av det vetenskapliga forskningsarbetet på hästsjukdomarnas område. Enligt vad utredningsmannen inhämtat, åsyftas härmed ingen ändring av det i beredningens skrivelse den 3 mars framlagda förslaget, att ett belopp av omkring 300,000 kronor lämpligen borde disponeras för modernisering av kliniken och hovbeslagsskolan vid veterinärinrättningen i Skara. Enligt vad utredningsmannen vidare under hand inhämtat, torde hästexportberedningens förslag till disposition av övriga överskottsmedel icke utesluta, att ett belopp av i runt tal 150,000 kronor disponeras för forskningsverksamhet på hovsjukdomarnas område.

Engångskostnaderna för modernisering av kliniken har utredningsmannen funnit kunna beräknas till 328,600 kronor. Förut har utredningsmannen föreslagit, att till gäldande av dessa kostnader i främsta rummet skulle tagas i anspråk behållna försäljningsmedel av vissa veterinärinrättningens fastigheter, uppgående till 34,900 kronor. För gäldande av återstoden eller 293,700 kronor har utredningsmannen ansett böra ianspråktagas omförmålda, av hästexportberedningen beräknade belopp av 300,000 kronor, vilket, då till följd av tidsförhållandena någon ovisshet alltid måste vidlåda de uppgjorda kostnadsberäkningarna, borde i sin helhet reserveras för ändamålet. Härutöver borde enligt utredningsmannens mening av hästexportberedningens behållna medel ett belopp av 150,000 kronor reserveras för den föreslagna forskningsverksamheten på hovsjukdomarnas område.

Frågan om lönereglering för vissa befattningshavare vid veterinärrättningen.

Utredningsmannen har även upptagit frågan om lönereglering för vissa befattningshavare vid veterinärrättningen. Här om har utredningsmannen yttrat följande.

De icke ordinarie befattningshavarna vid veterinärrättningen äro hovslagaren, fodermarsken och stalldrängen.

I veterinärrättningssakkunnigas betänkande lämnas vissa uppgifter angående, bland andra, ifrågavarande befattningshavares löneförmåner. Därav inhämtas att de enligt rättningens lönestat för budgetåret 1941/42 hade att uppbära, förutom kristillägg enligt därför gällande bestämmelser, för år räknat fodermarsken 2,519 kronor 48 öre, hovslagaren 3,094 kronor 73 öre och stalldrängen 2,127 kronor 50 öre enligt följande fördelning.

	Fodermarsk kronor	Hovslagare kronor	Stalldräng kronor
Lön	1,370: —	1,560: —	1,150: —
Tillfällig löneförbättring	342: 48	390: —	287: 50
Dyrtidstillägg	720: —	958: 09	612: —
Tantieme	—	99: 64	—
Kompensation för familjepension	87: —	87: —	78: —
Summa kronor	2,519: 48	3,094: 73	2,127: 50.

I en av styrelsen för veterinärrättningen med eget utlåtande överlämnad skrivelse den 12 augusti 1943 har Civilförvaltningens personalförbund på anförda skäl anhållit, att Kungl. Maj:t måtte förelägga 1944 års riksdag förslag till lönereglering för personalen vid veterinärrättningen. Alternativt har förbundet yrkat sådan provisorisk löneförbättring för ifrågavarande personal, att densamma icke längre behöver intaga en i lönehänsende sämre ställning än övrig personal i statens tjänst.

Över ansökningen, som tillstyrkts av veterinärrättningens styrelse, ha infördrade utlåtanden avgivits av medicinalstyrelsen och statskontoret. Därvid har medicinalstyrelsen, för den händelse förslag angående veterinärrättningens framtida användning och organisation icke skulle komma att föreläggas 1944 års riksdag, tillstyrkt ansökningen om provisorisk löneförbättring, vilken så vitt angår ifrågavarande befattningshavare skulle medföra en kostnad av 2,214 kronor, varemot statskontoret funnit att, i avvaktan på statsmakternas ställningstagande till förslaget angående veterinärrättningens framtida användning m. m., någon reglering av befattningshavarnas löneförmåner icke borde vidtagas.

Vidare ha fodermarsken Oskar Wallgren, hovslagaren Teodor Johansson och stalldrängen Karl Flink i en den 29 januari 1944 till jordbruksdepartementet inkommen skrift anhållit bland annat om sådan löneförstärkning, räknat från och med den 1 juli 1943, att deras avlöningsförmåner komme att uppgå till de belopp veterinärrättningssakkunniga föreslagit.

Av skriften samt uppgifter, som utredningsmannen vid sitt besök i Skara erhållit av nämnda befattningshavare, inhämtas.

Fodermarsken Wallgren är född 1890, kom i veterinärrättningens tjänst den 1 november 1914 och har oavbrutet tjänstgjort där under tiden till och med den 31 oktober 1926 såsom stalldräng och därefter i innehavande befattning.

Hovslagaren Johansson är född 1899 och har sedan den 10 februari 1918

oavbrutet tjänstgjort där, först såsom extra hovslagare och från och med den 1 januari 1932 såsom hovslagare och yrkeskunnig smed.

Stalldrängen Flink är född 1914 och har sedan den 15 april 1936 tjänstgjort vid veterinärinrättningen.

Vid sin tillstyrkan av ansökningsen om provisorisk löneförbättring har medicinalstyrelsen utgått från de av veterinärinrättningssakkunniga föreslagna lönegradsplaceringarna, därvid räknats med lägsta löneklassen i respektive lönegrad. Med hänsyn till att uti ifrågavarande befattningshavares nuvarande löneförmåner ingår dyrtidstillägg, har nyssnämnda belopp uppräknats med femton procent, motsvarande utgående rörligt tillägg. Vid angivandet av befattningshavarnas nuvarande löner har enligt av inrättningens föreståndare lämnade uppgifter räknats med följande årliga belopp, nämligen respektive 2,514, 2,980 och 2,120 kronor. Medicinalstyrelsen har i enlighet med sålunda angivna grunder tillstyrkt provisorisk avlöningsförbättring till fodermarsken med 898 kronor, till hovslagaren med 432 kronor och till stalldrängen med 784 kronor, allt för år räknat.

Utredningsmannen framhåller härefter, att det synes honom uppenbart, att de till ifrågavarande befattningshavare utgående lönerna låge betydligt under skälig nivå. Enligt i handlingarna förekommande uppgifter understeg de med ungefär 1,000 kronor om året de löner, som utginge till motsvarande befattningshavare i Skara stads tjänst. Det kunde, såsom utredningsmannen såg det, icke anses förenligt med rättvisa och billighet att låta den omständigheten, att frågan om veterinärinrättningens framtida användning under en lång följd av år hållits svävande, verka därhän, att vid inrättningen anställd personal måste åtnöjas med löner, som innebure obestridlig underbetalning. En löhereglering syntes därför utredningsmannen ofrånkomlig. Med hänsyn till omorganisationsfrågans nuvarande läge borde emellertid denna löhereglering, som syntes böra träda i kraft den 1 juli 1944, bliva av allenast provisorisk art.

Med utgångspunkt från den av utredningsmannen för ifrågavarande befattningshavare föreslagna lönegradsplaceringen — Eo 7 för fodermarsken och hovslagaren samt Eo 5 för stalldrängen — samt med tillämpning i övrigt av den av medicinalstyrelsen tillstyrkta beräkningsgrunden har utredningsmannen föreslagit, att till följande befattningshavares löner skulle från och med den 1 juli 1944 utgå provisoriskt lönetillägg — å vilket tillägg jämväl skulle utgå vederbörligt kristillägg — med följande belopp för år räknat, nämligen till fodermarsken 725 kronor, till hovslagaren 260 kronor och till stalldrängen 785 kronor.

Det i årets statsverksproposition, nionde huvudtiteln, punkt 62, till veterinärinrättningen i Skara beräknade anslaget av 10,500 kronor borde alltså enligt utredningsmannens mening ökas med 1,870 kronor eller till i avrundat tal 12,400 kronor.

Utredningsmannen har till sist anfört, att den av Civilförvaltningens personalförbund gjorda ansökningsen hade avseende jämväl å veterinärinrättningens instruktionssmed. Med hänsyn till att dennes nuvarande avlöningsförmåner överstege vad han skulle komma att uppbära med tillämpning av den

av veterinärrättnings-sakkunniga för honom föreslagna lönegradsplaceringen, Eo 11, jämväl om man räknade med högsta löneklassen, hade utredningsmannen, som visserligen i det föregående föreslagit instruktionsmedens placering i lönegrad Eo 14, icke ansett sig kunna i nuvarande läge föreslå någon provisorisk löneförbättring för honom.

Yttrandena.

Vad utredningsmannen föreslagit har i stort sett tillstyrkts i de infordrade yttrandena. Av de i yttrandena gjorda uttalandena av mera principiell innebörd må här återgivas följande.

Veterinärhögskolans lärarkollegium har uttalat, att kollegiet vore övertygat om att ett realiserande av utredningsmannens förslag skulle lända jordbruksnäringen och landet till mycken nytta, och kollegiet ville på det varmaste tillstyrka förslaget.

Beträffande klinikavdelningen har kollegiet framhållit, att behovet av förbättrade möjligheter att bereda särskilt de större husdjuren anstaltsvård vore allmänt vitsordat, samt att detta behov icke kunde för hela landet fyllas enbart av veterinärhögskolans kirurgiska klinik. För de husdjursrika trakterna i sydvästra Sverige skulle därför en modernt utrustad klinik i Skara bliva av den största betydelse, speciellt i de talrika fall, då kirurgisk anstaltsvård skulle kunna avsevärt förkorta sjukdomstiden eller rädda värdefulla djur från nedslaktning. Om värdet och behovet av en dylik klinik syntes för övrigt meningarna icke vara delade.

Kollegiet har vidare anført, att den enligt förslaget till kliniken knutna undervisningsverksamheten i hovbeslag m. m. uppenbarligen vore i högsta grad av behovet påkallad.

I fråga om den föreslagna försöksavdelningen har kollegiet uttalat, att planmässig forskning rörande de ur ekonomisk synpunkt betydelsefulla sjukdomar, som kunde antagas uppkomma genom brister i fodermedlens kvalitet, vore i hög grad angelägen. Kollegiet, som erinrat om att bristsjukdomarna hos de större husdjuren årligen åsamkade landet högst betydande förluster, har vidare anført följande.

Djurmaterialets ur produktions- och andra synpunkter fortskridande förbättring genom avelsarbete kommer att medföra stegrade krav på fodermedlens kvalitativa egenskaper, varför dylik forskning alltid kommer att vara aktuell. Hittillsvarande forskning på området skulle genom inrättande av föreslagna försöksavdelning erhålla ett värdefullt stöd och en synnerligen välbehövlig komplettering i och med att tillfälle bereddes till planmässiga utfodringsförsök med eget djur- och fodermaterial. Försöksavdelningens placering till veterinärrättningen i Skara synes fördelaktig ur många synpunkter. Markförhållandena i Skaraborgs län äro mycket lämpliga för ifrågavarande försök, och inom trakten förekomma även talrika fall av bristsjukdomar.

Av vikt synes vara att den ombildade veterinärrättningen i Skara och speciellt dess försöksavdelning anknytes till redan bestående institutioner på

motsvarande områden, då härigenom befarad isolering kan undvikas. Kollegiet finner utredningsmannens förslag att inordna veterinärinrättningen under veterinärhögskolan innebära en utmärkt lösning. Då forskningsverksamheten kommer att bedrivas under veterinärhögskolans egen ledning föreligger enligt kollegiets bestämda uppfattning ingen risk för att Skarainrättningen skall bliva ur vetenskaplig synpunkt isolerad. En försöksgård med eget jordbruk, anknuten till veterinärhögskolan, måste under alla förhållanden ligga utanför högskolan, och med nutidens kommunikationer är det av ringa betydelse, om belägenheten är på något längre eller kortare avstånd, så mycket mera som försöksverksamheten kommer att bedrivas av på orten fast anställd försöksledare och personal i övrigt. Skara har en ur geografisk synpunkt central och mycket lämplig belägenhet i en av landets djurrikaste bygder, och det torde vara svårt att finna en försöksgård med ur olika synpunkter fördelaktigare läge. Ett önskvärt samarbete med lantbrukshögskolan tryggas genom att professorn i lantbrukskemi vid denna högskola kommer att ingå i nämnden.

I särskilt till kollegiets utlåtande fogat yttrande har *professorn B. Carlström* bland annat anført, att den föreslagna kliniken borde bliva blandad medicinsk-kirurgisk, varför klinikchefen syntes böra äga ingående såväl kirurgisk som medicinsk sakkunskap. Professor Carlström ansåge sig böra tillstyrka förslaget rörande hovslagarskolan i Skara. Vidkommande forsknings- och försöksavdelningen åberopade han i huvudsak sitt i anledning av veterinärinrättningssakkunnigas betänkande avgivna särskilda yttrande. Det vore synnerligen viktigt, att bristsjukdomsforskningen finge bättre arbetsmöjligheter. Emellertid syntes ej denna forsknings förläggande till Skara på sätt veterinärinrättningssakkunniga och utredningsmannen föreslagit tillfredsställande, varför organisationen av denna forskning ytterligare borde utredas av på området verksamma forskare. Skulle Skandinaviska kreatursförsäkringsbolagets donation till förmån för bristsjukdomsforskningen emellertid vara beroende av att forskningsinstitutet förlades till Skara och således denna forskning under andra omständigheter ej kunna få erforderligt ekonomiskt stöd, har professor Carlström förklarat sig vilja, ehuru med tvekan, i huvudsak tillstyrka utredningsmannens förslag.

Medicinalstyrelsen har hemställt, att den ifrågasatta omorganisationen av veterinärinrättningen måtte genomföras snarast i huvudsaklig överensstämmelse med utredningsmannens förslag. Härvid har styrelsen understrukt nödvändigheten av att den tilltänkta kliniken inreddes och utrustades så att den samma kunde komma att fungera såsom blandad klinik för såväl kirurgiska som medicinska fall. En dylik anordning syntes knappast komma att medföra några nämnvärda merutgifter för statsverket.

Lantbrukshögskolans lärarråd har uttalat, att enligt dess mening den av utredningsmannen föreslagna omändringen och utvidgningen av den nuvarande veterinärinrättningen syntes kunna i huvudsak tillstyrkas. Av vikt syntes vara, att veterinärhögskolan erhöles dessa ökade möjligheter för sin forskningsverksamhet. Att den kliniska avdelningen kunde erbjuda husdjursskötseln även direkta fördelar syntes uppenbart, enär inrättningen förlades till

en del av riket, där uppfödning av kvalitetsdjur spelade en viktig ekonomisk roll. Mot denna avdelnings föreslagna organisation och arbetssätt hade lärarrådet intet att invända. Rörande försöksavdelningen och dess organisation vore lärarrådet mera tveksamt. Sålunda kunde lärarrådet ej ansluta sig till huvuddelen av den motivering, som för denna avdelnings verksamhet framlagts i promemorian. Häröfver har lärarrådet i huvudsak anført följande.

Hänsyn hade ej tagits till det välkända förhållandet, att husdjursstammarnas förbättring till mycket väsentlig del beror på förbättrade miljöförhållanden, bland vilka främst utfodringstekniska åtgärder må nämnas. Utan att förbättringen av dessa förhållanden går hand i hand med urvalet, torde framsteg genom detta endast i mycket ringa grad vara möjliga. Den starkt ökade produktion, samtliga våra husdjursslag kunnat uppvisa under senare årtionden, beror också främst på förbättrad utfodring.

Ehuru någon definition på termen »bortfallsfenomen» inom husdjurskötseln ej torde föreligga, synes man på håll, där denna term användes, avse bland annat utebliven eller nedsatt fruktsamhet och avkastning från djuren som följd av bland annat irrationellt ordnad utfodring. Följaktligen skulle alla de åtgärder av fysiologisk och utfodringsteknisk art, som avse att höja husdjurens prestationsförmåga till den i varje särskilt fall eftersträfvade nivån, höra under försöksavdelningens verksamhet. Denna skulle därför komma att sammanfalla med den vid lantbrukshögskolans institutioner för fysiologi och utfodringslära samt vid dess husdjursförsöksanstalt bedrivna verksamheten. Härtill skulle emellertid komma markförbättrande åtgärder av skilda slag, varför arbetet skulle omspänna hela det fält, som i gångna tider ansågs vara agrikulturkemiens arbetsområde. Att detta numera skall behäskas av en enda person, såsom fallet måste bli vid försöksavdelningen, synes orimligt.

Den i promemorian använda terminologien är ägnad att förvilla. Vad det här främst gäller är att skapa ökade möjligheter för foderstaternas balansering. Ovannämnda institutioner och anstalter vid lantbrukshögskolan äro inriktade på detta arbete, varför det borde ligga närmare till hands att bereda ökade arbetsmöjligheter för dessa än att skapa en ny försöksavdelning på samma verksamhetsfält.

Det långt öfvervägande antalet misslyckanden inom husdjurskötseln sammanhänger med att foderstater användas, om vilka vi bestämt veta, att de äro obalanserade. Detta gäller huvuddelen av de fall, som i promemorian gå under den allmänna beteckningen bristsjukdomar. Enligt lärarrådets mening kan det ej ifrågakomma, att utredningen av dessa förhållanden skall omhändertagas av försöksavdelningen vid Skarainrättningen, även om det stora flertalet av de fall, som genom den s. k. bristsjukesforskningen i vårt land anses ha uppklarats, hört till denna grupp. De bakomliggande felaktigheterna hos foderstaterna ha sedan länge varit bekanta inom fysiologi och utfodringslära.

Om de i promemorian omnämnda ekonomiska förlusterna skola kunna undvikas, erfordras följaktligen en utvidgad upplysningsverksamhet på utfodringens område, så att jordbrukarna läras att balansera foderstaterna. Krav härpå ha också under senare tid framförts från skilda håll, ehuru de ännu ej vunnit beaktande. Om förbättrad och utvidgad undervisning och utbildning kunde bibringas jordbrukarna och om dessa även i öfrigt finge resurser för att i praktiken omsätta vetandet på området, skulle ett förhållandevis litet antal fall av bristsjukdom och bortfallsfenomen återstå för veterinär behandling.

På grund av det här anförda synes det nödvändigt, att den vid lantbruks-högskolan förefintliga sakkunskapen på fysiologiens och utfodringslärans område beredes inflytande på försökens planläggning och ledning. Detta kan ske antingen genom att denna sakkunskap insättes i den föreslagna nämnden eller ock genom att arbetsuppgifter och försöksplaner utformas i samråd med lantbrukshögskolans försöksnämnd och husdjursförsöksråd. Å andra sidan är det klart att avdelningens arbetsområde bör begränsas till rubbningar, för vilkas klarläggande veterinär sakkunskap erfordras eller äger särskilda förutsättningar. Sådana ha dock i promemorian endast i förbi-gående omnämnts. En väsentlig förändring av planen för verksamheten erfordras därför, om försöksavdelningen skall få en verklig uppgift att fylla.

Styrelsen för lantbrukshögskolan har förklarat, att den i allt väsentligt kunde ansluta sig till de i lärarrådets yttrande anförda synpunkterna. Det kunde visserligen betraktas såsom en förbättring att den föreslagna institutionen skulle ställas under veterinärhögskolans ledning, men enligt högskolestyrelsens mening undanröjdes icke därigenom den isolering som den vetenskapligt arbetande personalen genom en förläggning till Skara skulle utsättas för. Styrelsen anför vidare.

Även om det icke direkt utsagts i promemorian, synes utredningsmannen ha utgått ifrån, att foder som producerats på Brogården skulle kunna framkalla bristsjukdomar vid utfodringsförsöken. Någon utredning om jordens beskaffenhet finnes icke, men utredningsmannen meddelar, att egendomen synes befinna sig i god hävd. Högskolestyrelsen anser det därför föga troligt, att man genom jordbruksförsök skall inom överskådlig tid kunna på Brogården producera sådant foder, att bristsjukdomsstudier i någon mera betydande omfattning och belysande hittills icke tillräckligt kända arter av bristsjukdomar skulle kunna anställas på basis härav. Huvuddelen av fodret som skall användas till bristsjukdomsförsöken torde följaktligen få anskaffas från annat håll. Högskolestyrelsen anser, att vid anskaffandet av det för försöken erforderliga fodret lantbrukshögskolans försöksanstalter och försöksgårdar skulle kunna lämna verksamt stöd. Högskolestyrelsen vill framhålla, att vid husdjursförsöksanstaltens utfodringsförsök självfallet behovet icke allenast av de direkta näringsämnen som kolhydrat och äggvita liksom i benbyggnaden ingående mineralämnena såsom kalk och fosforsyra utan jämväl alla ifrågakommande accessoriska substanser i form av s. k. spår-element, vitaminer och övriga biofaktorer måste beaktas. Högskolestyrelsen kan av det i betänkandet och promemorian mycket kortfattat angivna försöksprogrammet sålunda icke finna skäl förebragta för att försöksanstalten behöver ha tillgång till eget jordbruk för anläggande av jordbruksförsök. Däremot bör det ur ekonomisk synpunkt vara fördelaktigt för den planerade Skarainrättningen att förfoga över Brogården för produktion av normalt foder avsett för båda avdelningarnas djur. Trots de betänkligheter styrelsen måst anföra mot försöksavdelningens organisation och arbetsprogram, vill styrelsen emellertid icke motsätta sig inrättandet av försöksavdelningen under förutsättning att hänsyn tas till vad styrelsen och lärarrådet anført.

Lantbruksstyrelsen har — under hänvisning till sitt tidigare yttrande i ärendet — ehuru kostnaderna för genomförandet av utredningsmannens förslag vore högst betydande, tillstyrkt en utbyggnad av veterinärinrättningen i huvudsaklig överensstämmelse med sagda förslag. Härvid har styrelsen betonat angelägenheten av att redan vunna erfarenheter om orsakerna till brist-

sjukdomar såväl som framkommande resultat av vidare forskning verkligen bringades till den jordbrukande befolkningens kännedom. Härutinnan syntes brister föreligga. Skyldighet för försöksavdelningen att samarbeta med jordbrukets upplysningsnämnd syntes sålunda böra föreskrivas. — Kravet på veterinärutbildning för ledaren av försöksavdelningen syntes lantbruksstyrelsen olämpligt. Som försöksledare borde anställas person med största möjliga förutsättningar att tjäna forskningen.

Styrelsen för veterinärrättningen i Skara har icke haft något att erinra mot förslaget att inrättningen i organisatoriskt hänseende knytas till veterinärhögskolan och att en särskild nämnd tillsättes i stället för den nuvarande styrelsen. Enligt styrelsens uttalande vore det lämpligt att benämningen Veterinärrättningen i Skara finge fortleva, och att därtill knutna donationer finge följa densamma och ej uppgå i veterinärhögskolans fonder. Donationerna vore nämligen lämnade till veterinärrättningen i Skara.

Institutet för husdjursförädling, som tillstyrkt utredningsmannens förslag, har anfört bland annat följande.

Enligt veterinärrättningssakkunnigas förslag skulle föreståndaren för båda avdelningarna vara veterinärer, och härutinnan har utredningsmannen icke föreslagit ändring. Att klinikchefen måste vara veterinär säger sig självt. Men det förefaller felaktigt att detta formella krav skall upprätthållas även för försöksavdelningens föreståndare. Denna avdelning skall enligt förslagen framför allt arbeta med bristsjukdomarna och deras biologiska orsaker. Dessa frågor äro utpräglat biologiskt-agronomiskt betonade, och det kan icke vara riktigt att försöksavdelningen nödvändigt måste förestås av en veterinär, då det mycket väl är tänkbart, att, när platsen sökes, en bättre kvalificerad biolog utan veterinärutbildning står att få. Om sålunda en kvalificerad person med lantbrukshögskole- eller universitetsutbildning söker platsen som föreståndare för försöksavdelningen bör det förhållandet, att han icke är veterinär, icke vara ett hinder för hans anställande.

Den välbetänkta utökningen av försöksavdelningens personella resurser har av utredningsmannen icke fullföljts med avseende på antalet försöksdjur. Med hänsyn till de stora arbetsuppgifterna för försöksavdelningen förefaller det ringa antalet djur: 1 tjur (till 3.000 kronor), 20 kor, 5 hästar och 2 avelsuggor komma att allvarligt hämma avdelningens möjligheter. Att med hjälp av olika foderstater studera bristsjukdomar på detta antal kor torde icke bli lätt. Men det är troligt att förbättrade möjligheter kunna erhållas att utnyttja ett begränsat djurantal, om försöken baseras på jämförelser mellan enäggstvillingar.

Statskontoret har uttalat, att de förutsättningar, från vilka statskontoret utgick i sitt utlåtande över veterinärrättningssakkunnigas betänkande, numera i vad anginge försöksavdelningen i viss mån ändrats genom Skandinaviska kreatursförsäkringsbolagets erbjudande den 3 mars 1943 att gälda anläggningskostnaden och två års driftkostnader för samma avdelning. Med hänsyn till vad sålunda förekommit hade givetvis de betänkligheter av statsfinansiell natur, vilka av statskontoret gjordes gällande i dess nyssnämnda utlåtande, minskat i betydelse. Statskontoret har vidare yttrat.

Då emellertid försäkringsbolagets utfästelse bundits vid det villkoret, att

veterinärinrättningssakkunnigas förslag i huvudsakliga delar genomfördes, men statskontoret alltså är av den uppfattningen, att anledning saknas att inom ifrågavarande del av landet sörja för djursjukvården på annat sätt än i riket i övrigt, anser ämbetsverket det böra undersökas, huruvida nämnda bidrag till försöksavdelningens inrättande och drift kan påräknas även om endast denna avdelning skulle komma till stånd. Därest försäkringsbolaget skulle vara villigt härtill, vill statskontoret icke längre motsätta sig avdelningens anordnande.

Riksräkenskapsverket har anfört följande.

Även om, på sätt utredningsmannen föreslagit i den nu remitterade memorian, den omorganiserade veterinärinrättningen skulle komma att anknytas till veterinärhögskolan, har denna anknytning givit upphov till en rätt tungrodd apparat, medförande onödiga kostnader, vilka skulle undvikas om uppgifterna organisatoriskt fastare inordnades i veterinärhögskolan eller någon annan central anstalt på jordbrukets område. Riksräkenskapsverket har alltså av den förebragta utredningen icke föranletts att frångå sin förut angivna uppfattning i förevarande organisationsfråga och får alltså avstyrka jämväl det nu föreliggande förslagets genomförande.

Denna ämbetsverkets inställning rubbas icke av de förslag till lösandet av finansieringsfrågan, som utredningsmannen framlagt. Det av Skandinaviska kreatursförsäkringsaktiebolaget gjorda erbjudandet att bestrida viss del av engångskostnaderna för anläggningen och viss del av de löpande kostnaderna under två år med ett sammanlagt belopp av 300,000 à 400,000 kronor är visserligen i och för sig ett vackert uttryck för god samhällsanda. Då emellertid förutsättningen för donationen får anses vara att den omorganiserade anstalten skall av staten drivas allt framgent och de årliga kostnaderna måste uppskattas till minst cirka 100,000 kronor, bör mot värdet av donationen ställas förutom statens engångskostnader kapitalvärdet av de framtida förpliktelser som staten åtager sig genom donationens mottagande, nämligen att svara för verksamhetens upprätthållande; kapitalvärdet av statens insats kan efter nuvarande långtidsränta uppskattas till över 3 000 000 kronor. Den alldeles övervägande delen av kostnaderna för den omorganiserade inrättningen skulle alltså komma att stanna på staten. Riksräkenskapsverket måste därför i anslutning till sitt tidigare uttalande förorda, att mottagandet av donationen i denna form och under angivna förutsättning avböjes.

I detta sammanhang kan riksräkenskapsverket icke underlåta framhålla, att vissa av de av utredningsmannen gjorda kalkylerna för såväl engångskostnader som årskostnader förefalla vara i underkant. Det kan sålunda ifrågasättas, om fördyringen av kostnaderna för ombyggnadsarbeten kan kalkyleras till endast 10 procent. Inga kostnader ha beräknats för kristillägg, för underhåll av byggnader eller för värdeminskning å byggnader. Vidare torde reseanslaget få anses vara alltför lågt beräknat med hänsyn till de betydande kostnader, som lära komma att betingas av såväl nämndledamöternas resor som upprätthållande av den för försöksavdelningen betydelsefulla kontakten med veterinärerna i riket.

Allmänna lönenämnden har under hänvisning till sitt yttrande över veterinärinrättningssakkunnigas förslag framhållit, att det syntes lönenämnden tveksamt, huruvida den tilltänkta utvidgningen av veterinärinrättningen borde komma till stånd.

Beträffande finansieringen av viss del av utredningsmannens förslag har *Skandinaviska kreatursförsäkringsbolaget* förklarat, att bolaget under förutsättning, att veterinärinrättningssakkunnigas förslag i den form, som erhållits efter utredningsmannens överarbetning, komme att i huvudsakliga delar genomföras, förbunde sig att till statsverkets förfogande ställa dels ett belopp av 171,300 kronor för byggnadsarbeten vid den planerade försöksavdelningen, dels ett belopp av 53,700 kronor för inredning och utrustning inom samma avdelning samt dels lösa inventarier till försöksjordbruket till ett belopp av 68,500 kronor. Dessa inventarier erhöles antingen genom överlämnande av medel till statsverket för direkt inköp eller genom att bolaget ställde inventarier till förfogande utan kostnader för statsverket. Bolaget förbunde sig också att för driften vid försöksavdelningen under verksamhetens två första år överlämna ett årligt belopp av 57,600 kronor. De förstnämnda beloppen komme att av bolaget utbetalas successivt efter överenskommelse samt de årliga beloppen i förskott vid vardera verksamhetsårets början.

I fråga om utredningsmannens förslag att engångskostnaderna för modernisering av Skarainrättningens klinikavdelning skulle intill ett belopp av 300,000 kronor bestridas av hästexportberedningens vinstmedel, med vilka medel även skulle bestridas de av utredningsmannen föreslagna undersökningarna på hovsjukdomarnas område, har *statskontoret* erinrat om att ämbetsverket i utlåtande den 28 januari 1944 angående dispositionen av vinst, uppkommen vid export av hästar i statens hästexportberednings regi, uttalat bland annat följande.

Förevarande vinstmedel torde genom det sätt, varpå de tillkommit, ha karaktär av statsmedel. På grund därav får statskontoret fästa uppmärksamheten vid att riksdagen i skrivelse den 27 maj 1938, nr 308, i anledning av 1937 års statsrevisors berättelse hemställt bland annat, att Kungl. Maj:t måtte taga under övervägande vad revisorerna och riksdagen anført rörande de statliga fondmedlens användning och förvaltning. I det av riksdagen åberopade uttalandet hade revisorerna framhållit det mindre tillfredsställande däruti, att statliga fondtillgångar skulle göras räntebärande och förvaltas allenast för fyllande av sådana ändamål, vilka i regel plägade tillgodoses genom särskilda riksstatsanslag. I anledning därav anbefallde Kungl. Maj:t den 17 juni 1938 statskontoret att i enlighet med de riktlinjer, som angåvos i statsrådsprotokollet över finansärenden samma dag, bland annat verkställa utredning rörande behandlingen av de statskontorets förvaltning underställda räntebärande fonderna. Statskontorets utredning slutfördes den 2 juni 1943. I enlighet med direktiven utgjorde utrensningen från fondförvaltningen av sådana fonder, vilkas uppgifter numera tillgodoses genom anslag å riksstaten, en viktig del av statskontorets uppdrag. Utredningen kan i detta avseende sägas ha varit ett led i de senare årens strävan att så vitt möjligt avveckla de på åtskilliga håll i statsförvaltningen förekommande specialbudgeterna. Ett stort antal fonder, som tillkommit genom statliga medelsanvisningar eller eljest uppstått av allmänna medel, ha i anslutning härtil av ämbetsverket föreslagits till indragning genom fondkapitalens överföring till riksstatens inkomstitel »Diverse inkomster».

Med anledning av vad sålunda förevarit synes det statskontoret principiellt riktigtast, att de vinstmedel, som uppstått genom den i statens hästexportberednings regi bedrivna hästexporten, icke disponeras vid sidan av budgeten utan tillgodoföras riksstatens inkomsttitel »Övriga diverse inkomster» och sålunda av hästexportberedningen inlevereras till statsverket. Därest de av beredningen föreslagna anordningarna för en centraliserad hästpremiering m. m. anses böra komma till stånd, torde härför erforderliga medel i vanlig ordning böra anvisas genom anslag å riksstaten.

I enlighet med den uppfattning, som kommit till uttryck i sistnämnda utlåtande, har statskontoret föreslagit, att, om utredningsmannens förslag till modernisering av djurkliniken i Skara och om särskild forskningsverksamhet vid denna i fråga om hovsjukdomar genomfördes, medel måtte ställas till förfogande genom anslag i vanlig ordning å riksstaten.

Liknande synpunkter ha framförts av *riksräkenskapsverket*, som därvid vidare yttrat följande.

I nu förevarande ärende bör en bestämd åtskillnad göras mellan kostnader för fasta anläggningar, engångskostnader för lös egendom samt löpande kostnader för anläggningens drift. Den fasta anläggningen synes böra upptagas till redovisning å statens allmänna fastighetsfond (byggnadsstyrelsens delfond). För anläggningen bör alltså anvisas ett investeringsanslag och såsom grundavskrivning torde med hänsyn till anläggningens art — under förutsättning att de nuvarande byggnaderna invärderas å fastighetsfonden såsom helt avskrivna — böra beräknas 50 procent av byggnadsvärdet. För avskrivningen torde böra disponeras de av Skandinaviska kreatursförsäkringsaktiebolaget donerade medlen i den mån dessa belöpa å fasta anläggningar. Å fastighetsfondens stat böra medel beräknas för reparationer och underhåll av de fasta anläggningarna samt för avsättning till värdeminskningskonto, liksom ock fonden bör tillgodoföras eventuella hyresinkomster från befattningshavare m. m. Under nionde huvudtiteln böra upptagas sedvanliga anslag till avlöningar, omkostnader och materiel, avseende de löpande kostnaderna för anläggningens drift i den mån desamma icke på sätt nyss sagts skola hänföras till fastighetsfondens stat. Vid sidan om dessa anslag torde böra upptagas ett särskilt anslag till engångskostnader för anskaffande av lös egendom. Den del av donationsmedlen från kreatursförsäkringsaktiebolaget, som avses för täckande av engångskostnader och, under vartdera av de båda första åren, jämväl löpande kostnader för anläggningen, torde böra tillgodoföras engångskostnadsanslaget respektive omkostnadsanslaget såsom särskilda uppbördsmedel. För avlönings- och omkostnadsanslagen böra stater upprättas i sedvanlig ordning. Vid anslagsberäkningen böra beaktas de erinringar rörande beräkningens tillförlitlighet, som ämbetsverket förut framfört.

Beträffande utredningsmannens förslag i fråga om veterinärinrättningens ställning i administrativt hänseende med en särskild nämnd såsom verkställande organ ha i yttrandena uttalats huvudsakligen följande.

Veterinärhögskolans lärarkollegium har anfört.

Beträffande nämndens sammansättning kunde möjligen ifrågasättas att giva denna en något vidare omfattning, så att den blivande innehavaren av professuren i kemi vid veterinärhögskolan och representanterna för interna

sjukdomar och sterilitet vid samma högskola bleve representerade i nämnden. För att icke göra nämnden för stor och tungrodd och nämndens sammanträden alltför kostsamma vill kollegiet emellertid icke framställa något yrkande härutinnan. Såsom utredningsmannen framhåller skall nämnden äga med sig adjungera erforderlig sakkunskap, och detta torde vara det smidigaste sättet att tillförsäkra nämnden speciell kompetens, när sådan kan komma att krävas. Skulle någon utökning av nämnden ske, synes i första hand professorn i nötkreaturens interna sjukdomar och sterilitet böra ifrågakomma, då försöksverksamheten i huvudsak kommer att omfatta bristsjukdomar och därmed sammanhängande sterilitet hos nötkreatur.

I särskilt yttrande har *professorn A. Palmgren* föreslagit, att professorn i medicin bereddes plats i nämnden.

Styrelsen för veterinärhögskolan har anfört följande.

Det torde vara obestriddt, att den av utredningsmannen föreslagna anknyttningen till veterinärhögskolan med särskild nämnd såsom verkställande organ är ägnad att på ett effektivt sätt avlägsna de farhågor, som under den föregående behandlingen yppats angående inrättningens isolering i vetenskapligt hänseende och dess möjlighet till samarbete med den veterinärmedicinska forskningen och lantbrukets försöksanstalter. Men det kan ej heller förnekas, att den föreslagna administrativa organisationen — veterinärhögskolans styrelse, särskild nämnd och lokala nämndsledamöter med särskild kompetens — är såsom både komplicerad och tungrodd mindre tillfredsställande. Då styrelsen emellertid icke vill motsätta sig den föreslagna organisationen, sker detta i förhoppningen, att ett genomförande av förslaget i huvudsaklig anslutning till de av utredningsmannen uppdragna riktlinjerna skall visa sig ägnat att bereda stor och varaktig nytta såväl för den veterinärvetenskapliga forskningen överhuvud som för jordbruksnäringen och husdjursskötseln i landets sydvästra delar. Styrelsen vill emellertid i detta sammanhang icke underlåta att tillkännagiva vissa önskemål, varav det ena avser sammansättningen av den föreslagna nämnden och det andra har samband med den medelsförvaltning för inrättningen, som skulle anföras till högskolan.

Då det får förutsättas såsom avsett, att klinikavdelningen skall vara öppen också för behandling av internmedicinska sjukdomsfall, och då försöksavdelningen i främsta rummet skall vara inriktad på bekämpande och förbyggande jämväl ur medicinsk synpunkt av bristsjukdomar, anser styrelsen, att även en av högskolans professorer i husdjurens invärtes sjukdomar bör ingå i den föreslagna nämnden. — Medelsförvaltningen för inrättningen kommer att medföra en icke oväsentligt ökad arbetsbörda för syssломannaexpeditionen vid högskolan.

Medicinalstyrelsen har angående nämndens lokala representanter, vilka enligt förslaget skulle vara två, framhållit, att vid skiljaktig mening dem emellan svårigheter kunde uppstå att få ärenden snabbt avgjorda. Styrelsen har därför ifrågasatt, om icke den lokala representationen borde utökas med ytterligare en person, som lämpligen skulle utses av länsstyrelsen i Skaraborgs län. Därest någon utökning av de lokala ledamöternas antal ej ansåges påkallad, torde föreskrift böra meddelas, att vid lika röstetal vice ordförandens mening skulle vara rådande. Med hänsyn till styrelsens önskemål att kliniken jämväl skulle behandla medicinska fall samt att det finge antagas att försöksavdelningen skulle studera de faktorer, som invercade på uppkomsten

av sterilitet och bristsjukdomar m. m., och härvid otvivelaktigt komme att röra sig med frågor, som intimt sammanhänge med den interna veterinärmedicinen, ansåge styrelsen lämpligt, att sammansättningen av den föreslagna nämnden skedde så, att i densamma komme att ingå såsom ledamot även professorn i medicin vid veterinärhögskolan.

Styrelsen för lantbrukshögskolan har framhållit, att den nuvarande innehavaren av professuren i lantbrukskemi vid lantbrukshögskolan nedlagt ett betydande arbete på studiet av bristsjukdomarna. För att dubbelarbete i görigaste mån skulle undvikas, syntes det likväl styrelsen angeläget, att de professorer vid lantbrukshögskolan, som hade att syssla med fysiologiska frågor och utfodringsfrågor och därigenom även med bristsjukdomsfrågor, nämligen professorerna i djurfysiologi samt i husdjurens utfodring och skötsel och föreståndaren för husdjursförsöksanstalten, kunde beredas plats i denna nämnd.

Lantbruksstyrelsen har ifrågasatt, huruvida icke i stället för inrättande av en särskild nämnd veterinärhögskolans styrelse vid handläggning av ärende rörande inrättningen borde förstärkas med en framstående representant för jordbruk och kreatursavel i Skaraborgs län såsom adjungerad ledamot. Vissa frågor med lokalbetonat intresse och av mera löpande art kunde därjämte uppdragas åt denne att avgöra i samråd med vederbörande avdelningschef vid inrättningen.

Statskontoret har anförut.

Enligt statskontorets mening skulle anstalten med den föreslagna organisationen komma att arbeta i onödigt tunga former. Ämbetsverket anser de av utredningsmannen uppställda önskemålen kunna förverkligas, även om nämnden och dess lokala delegation slopas. Avgörandet av mindre viktiga ärenden synes kunna anförtros åt försöksavdelningens föreståndare eller, om även en klinikavdelning kommer till stånd, åt endera av avdelningsföreståndarna. Denna anordning förefaller desto naturligare som enligt promemorians förslag medelsförvaltningen väsentligen skulle omhänderhavas av veterinärhögskolans sysslomanskontor, varför den lokala ledningen skulle erhålla mycket begränsade uppgifter på det ekonomiska området. De fackinsikter, vilka äro erforderliga för skötseln av löpande göromål, torde kunna förutsättas vara för handen hos avdelningsföreståndarna i högre grad än hos den lokala delegationen inom den föreslagna nämnden. För att bereda ortsintressena inflytande på ledningen torde det vara tillfyllest, att veterinärhögskolans styrelse vid behandlingen av ärenden rörande anstalten utökas med två lokala representanter.

Allmänna lönenämnden har ifrågasatt, om den föreslagna nämnden, vilken i regel skulle sammanträda i Skara en gång i kvartalet, kunde anses behöflig, samt erinrat om att beträffande lantbrukshögskolans försöksgårdar icke förefunnes några särskilda lokala styrelser.

Vad angår den av utredningsmannen föreslagna personalstaten och lönegradsplaceringarna må av innehållet i yttrandena återgivas följande.

Allmänna lönenämnden hade för sin del icke funnit tillräckliga skäl att frångå sitt tidigare förslag om avdelningsföreståndarnas placering i 26 löne-

graden, därvid lönenämnden ville framhålla, att nämnden icke hade något att erinra mot, att sagda båda tjänstemän erhöle ordinarie anställning. Om den föreslagna lokala nämnden icke komme till stånd, borde den av lönenämnden i sitt tidigare yttrande angivna anordningen med visst arvode åt klinikchefen för administrativa uppgifter genomföras. Beträffande instruktionssmeden ville lönenämnden efter förnyat överbäggande av frågan förorda, att instruktionssmeden placerades i 12 lönegraden. Vid det förhållandet, att befattningen såsom instruktionssmed för närvarande vore ordinarie, syntes böra överbäggas att inplacera den nyreglerade befattningen i A 12. Vid en nyreglering borde den instruktionssmeden nu tillkommande andelen i nettovinsten å rörelsen vid smedjan upphöra. Givetvis borde därjämte genom särskild övergångsbestämmelse tillses, att den nuvarande tjänstinhavaren vid övergång till ny lönestat genom personlig lönefyllnad hölles skadeslös för uppkommande minskning i nu utgående löneinkomst, inberäknat nämnda andel i nettovinst. I fråga om jordbruksassistenten-förvaltaren ville lönenämnden erinra, att nämnden i sitt tidigare utlåtande förutsatt, att det borde ankomma på förvaltaren att utan särskild ersättning övertaga en del av bokföringsgöromålen vid inrättningen.

Beträffande förslagen i övrigt har lönenämnden i huvudsak anført följande.

Utredningsmannen har i sitt förslag upptagit viss personal utöver den av veterinärinrättningssakkunniga föreslagna. Sålunda skulle å försöksavdelningen anställas en assistent i Eo 21 samt å en var av klinikavdelningen och försöksavdelningen ett tekniskt biträde i Eo 4. Lönenämnden kan icke på grundval av vad utredningsmannen anført bedöma behovet av den föreslagna assistenten å försöksavdelningen. Om oavvisligt behov av en sådan tjänsteman föreligger, synes enligt lönenämndens mening en löneställning enligt lönegraden Eo 18 till en början tillfyllest, eventuellt med möjlighet till framtida uppflyttning till Eo 20. Vidare vill lönenämnden framhålla, att därest de arbetsuppgifter, som av utredningsmannen angivits skola tillkomma det tilltänkta tekniska biträdet å klinikavdelningen, helt skulle fylla biträdets arbetstid, den föreslagna placeringen i Eo 4 synes väl låg.

Utredningsmannen har vid beräkandet av anslagsbehovet för avlöningar vid klinikavdelningen utgått från en inplacering av, bland andra, fodermarsken, hovslagaren och stalldrängen i tredje löneklassen av vederbörande lönegrad. Lönenämnden har i anledning härav funnit sig böra inhämta detaljerade uppgifter angående ifrågavarande befattningshavares nuvarande löneställning. Av dessa uppgifter, sammanställda med nettoavlöningen i de av utredningsmannen föreslagna lönegradernas lägsta löneklasser, framgår, att vid oförändrad värdering av ifrågakommande naturaförmåner en inplacering i begynnelselöneklass medför löneökning för samtliga tre befattningshavarna. Vid sådant förhållande utgår lönenämnden från att de inplaceras i begynnelselöneklass, för så vitt icke Kungl. Maj:t, efter särskild framställning i visst fall, skulle med hänsyn till föreliggande omständigheter, exempelvis omvärdering av naturaförmåner, finna förhöjd löneklassplacering böra medgivnas.

Slutligen föreslår utredningsmannen, att till lönerna för fodermarsken, hovslagaren och stalldrängen måtte från och med den 1 juli 1944 få utgå provisoriskt lönstillägg med vissa angivna belopp. Ehuru det icke direkt ut-

säges i promemorian, utgår lönenämnden från att förslaget i denna del framställts under förutsättning att lönereglering enligt ovan angivna linjer icke genomföres från den 1 juli 1944. Enligt lönenämndens mening kan under nämnda förutsättning en provisorisk förbättring av nämnda befattningshavares löner i och för sig anses motiverad. Denna bör i så fall ansluta sig till det nuvarande löneläget, sådant detsamma enligt av lönenämnden införskaffad utredning föreligger, och åsyfta att bereda befattningshavarna i fråga en löneställning, som motsvarar den som skulle ha gällt enligt begynnelselöneklass i de av utredningsmannen föreslagna lönegraderna. Härvid bör i förekommande fall uppmärksamhet ägnas frågan om naturaförmånernas riktiga värdering. På det lönetillägg, som framkommer med tillämpning av nu angivna beräkningsgrund, bör kristillägg — liksom rörligt tillägg — ej utgå.

En ledamot av lönenämnden har i *särskilt yttrande* förklarat sig anse, att klinikföreståndaren och försöksledaren icke borde placeras i lägre lönegrad än den 28, varjämte en annan ledamot under hänvisning till tidigare avgivet särskilt yttrande förordat instruktionssmedens placering i lönegrad A 14.

Statskontoret har uttalat i huvudsak följande.

Då inrättningen enligt det nya förslaget skulle underställas veterinärhögskolan, på vilken skulle ankomma både att utöva den vetenskapliga ledningen och att i huvudsaklig del handhåva medelsförvaltningen, synes anledning ej föreligga att placera någondera av föreståndarna i högre lönegrad än den 26. För den händelse inrättningen skulle komma att omfatta två avdelningar och åt den ene av avdelningsföreståndarna, på sätt statskontoret föreslagit, skulle anförtros att vara anstaltschef, torde denne böra erhålla ett lämpligt avpassat arvode. Den för försöksavdelningen avsedde vetenskapligt utbildade assistenten, vilkens syssla torde komma att få karaktären av passagetjänst, synes böra anställas såsom extra tjänsteman i 21 lönegraden. Beträffande jordbruksassistenten vidhåller statskontoret sin tidigare uttalade uppfattning, att — med hänsyn till jordbrukets ringa omfattning — befattningshavaren borde kunna placeras i lönegrad Eo 14. För instruktionssmeden torde högst 12 lönegraden böra ifrågakomma, det vill säga samma lönegrad som för lärare i yrkesämne vid fångvårdsanstalterna och skyddshemmen. I samband med instruktionssmedens inplacering på löneplan bör hans rätt till tantiem å rörelsen vid smedjan upphöra. Laboratoriebiträdet anser statskontoret böra hänföras till lönegrad Eo 7. Å hovslagare och djurskötare torde samma lönegrader böra tillämpas som för motsvarande befattningshavare vid veterinärhögskolan eller 6, respektive 5 lönegraden.

Den av utredningsmannen föreslagna provisoriska löneförbättringen för vissa befattningshavare vid veterinärinrättningen bör enligt statskontorets uppfattning anstå i avvaktan på statsmakternas beslut rörande inrättningens framtida användning.

Medicinalstyrelsen har uttalat.

Även om veterinärinrättningens anknytning och inordnande under veterinärhögskolan skulle medföra att klinikföreståndarens chefskap för inrättningen skulle bortfalla, synas dock enligt styrelsens mening skäl föreligga att placera denne i högre lönegrad än den föreslagna, nämligen i Eo 30. Därigenom bör kunna undvikas att tjänsten huvudsakligen får karaktär av passagetjänst och det bör även medföra, att klinikföreståndaren icke bör tillåtas utöva privatpraktik. Skulle tillstånd härtill erhållas, kan nämligen befaras, att detta kan komma att inverka menligt på arbetet vid kliniken. Någon differentiering i fråga om de båda föreståndarna i lönehänseende bör

icke ifrågakomma och följaktligen synes därför även föreståndaren för försöksavdelningen böra placeras i lönegrad Eo 30.

Utredningsmannen har förutsatt att assistenten å försöksavdelningen måste besitta en omfattande vetenskaplig utbildning och föreslagit en lönegradsplacering för denne i lönegrad Eo 21. Det synes som om detta vore en alltför låg placering med hänsyn till de kvalifikationer, som torde komma att krävas för innehavaren av tjänsten i fråga. Styrelsen ifrågasätter om icke denna befattning borde placeras i lönegrad Eo 24.

Styrelsen för veterinärinrättningen i Skara har beklagat den av utredningsmannen föreslagna nedskärningen i fråga om lönegradsplaceringen av veterinärinrättningssakkunnigas förslag, särskilt gällde detta de båda avdelningsföreståndarna och ladugårdsförmannen, och framhåller i fråga om den föreslagna provisoriska löneregleringen, att det förefölle styrelsen som om hovslagarens avlöningsförstärkning blivit tillmätt för låg. Enligt styrelsens mening borde han tilldelas samma bruttoavlöning som fodermarsken.

Vattenfallsstyrelsen har förklarat sig villig att inköpa den veterinärinrättningen tillhöriga tomten nr 371 i Skara. Styrelsen hade icke någon invändning mot den föreslagna köpeskillingen, 7,800 kronor. Styrelsen skulle önska inköpa ytterligare delar av veterinärinrättningens mark, nämligen dels ett 12 meter brett område längs nämnda tomts norra gräns, dels ett sådant område utmed tomtens västra sida så att den västra gränsen bleve vinkelrät mot den södra gränsen.

Byggnadsstyrelsen har funnit de av utredningsmannen beräknade kostnaderna för ifrågavarande byggnadsföretag skäliga i förhållande till de avsedda arbetenas omfattning men framhållit, att för ett närmare bedömande av kostnaderna krävdes besiktning på platsen.

Vidkommande utredningsmannens förslag att vid veterinärinrättningen skulle företagas undersökning rörande vissa hovsjukdomar hos hästar, för vilket ändamål borde reserveras 150,000 kronor av hästexportmedel, ha de hörda myndigheterna yttrat i huvudsak följande.

Veterinärhögskolans lärarkollegium har funnit ett realiserande av utredningsmannens förslag synnerligen önskvärt. Kollegiet förutsatte, att utarbetande av undersökningsplan för högskolans del skulle ske i samråd mellan högskolans kirurgiska avdelning, avdelningen för hovbeslag och hovsjukdomar samt husdjursavdelningen.

I en särskild skrift den 20 februari 1944 har läraren i hovbeslag och hovens sjukdomar vid veterinärhögskolan, *veterinärmedicine doktorn Eric Åkerblom* hemställt, att undersökningen av hovbroskförbening jämte med den kombinerade sjukdomar i fortsättningen som hittills finge bedrivas vid den av honom ledda avdelningen för hovsjukdomar vid högskolan och att, när så ansåges lämpligt, en bearbetning av rönen beträffande sjukdomens ärftlighet — för vilken Åkerblom ej ansåge tiden vara mogen — finge ske i samarbete med en sakkunnig på området samt med ordförandena i samtliga premieringsdistrikt.

Lantbrukshögskolans lärarråd har erinrat, att husdjursförsöksrådet redan för flera år sedan beslutat upptaga hovbroskförbeningen till undersökning. Av allt att döma inverkade även miljöfaktorer av skilda slag å nämnda åkomma. Det vore därför sannolikt att även uppfödningförsök bleve nödvändiga för att klarlägga orsakssammanhanget. Att hovbroskförbeningen med fördel kunde studeras vid försöksavdelningen i Skara vore uppenbart, även om arbetet måste planläggas på annat sätt än enligt utredningsmannens promemoria.

Styrelsen för lantbrukshögskolan har uttalat, att styrelsen, som icke ansåge sig böra närmare ingå på frågan om forskningsverksamheten rörande vis-sa hovsjukdomar hos hästar, dock ville framhålla, att de av utredningsman-nen beräknade kostnaderna för verksamheten syntes alltför höga.

Statskontoret har ifrågasatt, huruvida icke forskningen rörande hovsjuk-domar kunde bedrivas inom ramen för veterinärhögskolans verksamhet.

Lantbruksstyrelsen, som helt avstyrkt utredningsmannens förslag i denna del, har anfört.

Med avseende å utredningsmannens ifrågavarande förslag vill lantbruks-styrelsen erinra, att statens hästexportberedning i samråd med lantbruksstyrelsen i skrivelse den 4 september 1942 till chefen för jordbruksdepartementet föreslagit att av hästexportmedlen 200,000 kronor måtte avsättas till en fond att av lantbruksstyrelsen disponeras för undersökningar rörande sådana sjuk-domar hos hästar, som kunde befaras vara ärftliga. Styrelsen måste alltjämt hävda, att denna anordning synes mest ändamålsenlig, enär erfarenheter rö-rande dylika sjukdomar endast kunna vinnas vid hästpremieringarna och an-nan offentlig ledning av vår hästavel. Någon inventering av sagda sjukdomar kan näppeligen tänkas ifrågakomma i annan ordning. Vad särskilt rör åkom-man hovbroskförbening må framhållas, att denna icke blott har lokal sprid-ning utan förekommer inom hela landet. Emellertid har genom den upp-märksamhet, som fästs vid denna sjukdom i samband med hästpremiering-arna, dess omfattning reducerats i sådan grad, att något behov av särskild undersökning för att kunna bemästra denna åkomma numera icke synes er-forderlig. Kostnaderna för undersökningen synas även vara för högt beräk-nade. Den förebrogta utredningen härom har icke kunnat övertyga lantbruks-styrelsen om att så stort belopp kan vara erforderligt för undersökningens genomförande. Lantbruksstyrelsen vill därför ifrågasätta, huruvida icke med-len i fråga kunna användas på ett bättre sätt.

Föredraganden.

Den veterinärmedicinska vetenskapen har under de senaste årtiondena gjort avsevärda landvinningar. Betydande upptäckter ha möjliggjort att på ett helt annat sätt än tidigare förebygga eller bota svårartade kreaturssjuk-domar. Nya verksamhetsfält för det vetenskapliga arbetet inom veterinärme-dicinen ha öppnats, som synas erbjuda rika möjligheter till ytterligare fram-steg för höjande och bevarande av landets kreatursstam. Mycket synes stå att vinna i detta hänseende genom den forskning som inriktat sig på att närmare utreda de olika förhållanden och faktorer, som i skilda avseenden påverka

kreaturens avkastningsförmåga och resistens. Kunde dessa förhållanden klarläggas, skulle betydande värden kunna bevaras för den svenska lanthushållningen. Såsom framgår av vad förut uttalats medföra bristsjukdomarna och ämnesomsättningsrubbningsar inom kreatursstammen årligen förluster, som kunna uppskattas till betydande belopp. Särskilt allvarliga äro de förluster, som föranledas av den sterilitet hos kreaturen, vilken ofta blir en följd av nyssnämnda sjukdomstillstånd. Det skulle uppenbarligen i icke ringa grad bidra till att förbättra och stärka jordbrukets ställning i ekonomiskt hänseende, därest berörda veterinärmedicinska problem kunde lösas. Härigenom skulle kunna vinnas en icke oväsentlig rationalisering i jordbruket. De möjligheter till vetenskaplig forskning som finnas på dessa områden av veterinärmedicinen äro emellertid förhållandevis begränsade. Den enda institution, som i dessa avseenden för närvarande erbjuder förutsättningar för vetenskaplig forskning, torde i stort sett vara veterinärhögskolan i Stockholm. För att ifrågavarande forskning skall kunna utvecklas och nå resultat, måste densamma förenas med försöksverksamhet vid för ändamålet lämpligt jordbruk. Förutsättningar härför finnas givetvis icke vid högskolan i Stockholm. För bedrivande inom landet av den forskning varom här är fråga — vilket, såsom framgår av vad förut anförts, är av stor ekonomisk betydelse för vårt jordbruk — torde det därför vara ofrånkomligt, att ett forskningsinstitut förläggas i samband med ett lämpligt jordbruk, där forskningen intimt kan sammanknytas med praktiska försök. Även för utrönandet av andra sjukdomar än de nyss nämnda skulle en dylik institution bliva av värde och i hög grad berika den veterinärmedicinska forskningen i landet. Under det senaste årtiondet har insikten om den vetenskapliga forskningens betydelse och de vinster, som kunna ernås genom densammas utveckling inom skilda områden, mer och mer vunnit allmänt beaktande. Statsmakterna ha även funnit anledning att i allt större utsträckning lämna forskningen sitt stöd. På olika områden ha vetenskapliga institutioner kommit till stånd, som redan lämnat betydande bidrag till förbättrandet av landets näringsliv. Det synes mindre välbetänkt att icke i möjligaste mån tillvarataga även den veterinärmedicinska forskningens möjligheter. Med hänsyn till det anförda anser jag, att statsmakterna näppeligen längre kunna underlåta att vidtaga åtgärder för att i den mån så låter sig göra undanröja de hinder för den veterinärmedicinska forskningen, som enligt vad förut framhållits otvivelaktigt föreligga.

Ett annat område av husdjurssjukvården, som enligt min uppfattning även behöver avsevärt utvecklas och förstärkas, är klinikvården. Det torde vara i hög grad önskvärt, att större möjligheter förefinnas att vid välutrustade kliniker bereda vård åt kreaturen vid svårare sjukdoms- eller olycksfall. För närvarande finnas förutsättningar härför endast vid veterinärhögskolan. Såsom den särskilt tillkallade utredningsmannen framhållit skulle, därest möjligheter föreläge till sådan vård i de delar av landet, där en större och värdefullare kreatursstam funnes uppdragen, säkerligen betydande värden kunna räddas åt landets jordbrukare. Enligt de upplysningar utredningsmannen meddelat torde årligen förekomma talrika sjukdomsfall, då tillgången på en

modern klinik inom rimligt avstånd otvivelaktigt skulle möjliggöra att rädda djur från nedslaktning och avsevärt förkorta de tider djuren vore obrukbara. En klinik av ifrågavarande slag bör givetvis vara utrustad på sådant sätt att den kan för behandling mottaga såväl kirurgiska som medicinska fall. Emellertid synes antagligt, att kliniken i första hand kommer att anlitas för kirurgiska fall under det att sjukdomar, som kräva endast medicinsk vård, liksom hittills komma att behandlas av vederbörande distriktsveterinär.

I de avgivna yttrandena har även i allmänhet varmt tillstyrkts, att en försöksinstitution och en klinik av förut angiven beskaffenhet inrättades. Behovet av en sådan institution har allmänt vitsordats av hörda myndigheter och organisationer. I yttrandena har understrukits den betydelse och de fördelar som densamma skulle få för husdjursskötseln i landet.

Såsom jag i det föregående anført kan en försöksinstitution av förevarande slag icke förläggas till veterinärhögskolan i Stockholm. Enligt vad utredningsmannen uttalat torde icke heller finnas någon egendom, som lämpar sig för anläggande av en dylik försöksinstitution och som för en rimlig kostnad kan förvärfvas, så belägen att institutionen omedelbart kan anslutas till veterinärhögskolan eller lantbrukshögskolan. Givet är, att stora fördelar skulle stå att vinna, därest försöksinstitutionen och kliniken förlades till samma plats. Såväl byggnadskostnaderna som de löpande utgifterna för personalen och driften i övrigt skulle därigenom kunna nedbringas. Vid övervägande av spørsmålet om ifrågavarande veterinäranstalts placering har jag kommit till den uppfattningen, att den föreslagna förläggningen av densamma till Skara erbjuder många fördelar ur de synpunkter, som härvid kunna komma i betraktande. Skaraborgs län, liksom flera av de kringliggande länen, innefattar några av de kreatursrikaste delarna av landet. Enligt de uppgifter som lämnats i utredningsmannens promemoria finnas i de delar av landet, som kunna ha fördel av ifrågavarande institution, cirka 27 procent av landets nötkreaturs- och hästbestånd. Utredningsmannen har framhållit att jordförhållandena i dessa trakter äro lämpade för försöksverksamhet av den art varom här är fråga. Till Skara äro även förlagda flera institutioner, med vilka den nu ifrågasatta veterinäranstalten kan etablera ett fruktbringande samarbete. Sålunda finns där en statsunderstödd lantbrukskemisk kontrollanstalt, som kan lämna bistånd vid vissa analysuppgifter. Till Skara finns även förlagt ett tuberkuloslaboratorium, som drives av hushållningssällskapet. Ett gagnande samarbete torde kunna komma till stånd med hushållningssällskapets befattningshavare, liksom ock med den till Skara förlagda lantmannaskolan. De farhågor, som i vissa yttranden uttalats därom, att en till Skara förlagd institution för vetenskaplig forskning skulle bli alltför isolerad från övrig inom landet bedriven forskningsverksamhet på ifrågavarande eller närliggande områden, synas mig i hög grad överdrivna. Flerstädes ute i landet bedrives forskning under huvudsakligen liknande betingelser som dem, vilka skulle råda vid en till Skara förlagd forskningsinstitution, utan att detta inverkat menligt på resultatet av arbetet. I synnerhet om institutionen i Skara på sätt utredningsmannen föreslagit anknötes till

veterinärhögskolan — till vilket förslag jag kan giva min anslutning — torde institutionen kunna vinna ett intimt samarbete med högskolan och den där bedrivna forskningen. Genom att ifrågavarande institution förlägges till Skara kunna veterinärrättningens byggnader användas för institutionens behov, varigenom kostnaderna för densamma torde kunna nedbringas. I samband med ett genomförande av nu ifrågasatta förslag skulle den vid veterinärrättningen i Skara bedrivna verksamheten kunna uppgå i den tilltänkta nya vetenskapliga forskningsanstalten och kliniken.

I betraktande av det anförda finner jag mig böra tillstyrka, att åtgärder nu vidtagas i syfte att få till stånd en till Skara förlagd institution för vetenskaplig försöksverksamhet liksom ock för husdjurssjukvård. I anslutning till omorganisationen synes även den föreslagna utvidgningen av undervisningen i hovbeslag, vilken utvidgade undervisning torde vara synnerligen önskvärd, böra genomföras. Jag skulle dock icke — oaktat de starka skäl som tala härför — ha ansett mig böra förorda, att beslut i nuvarande läge fattades om inrättande av ifrågavarande veterinära institution, därest samtliga kostnader därför nu skulle drabbat statsverket. Emellertid torde såsom framgår av vad förut anförts möjligheter finnas att i stor utsträckning finansiera institutionens och klinikens anordnande liksom verksamhetens igångsättande och uppehållande under de första verksamhetsåren utan anlitande av statsmedel. Med hänsyn till nuvarande svårigheter att erhålla arbetskraft och anskaffa byggnadsmaterial kan det vara ovisst när arbetena vid inrättningen kunna igångsättas. Ett påbörjande av desamma torde dock böra ske så snart en ändring av situationen gör det möjligt.

Engångskostnaderna för om- och nybyggnadsarbeten, inredning samt utrustning m. m. vid inrättningen ha av utredningsmannen beräknats draga en kostnad av 622,100 kronor, därav 328,600 kronor avse klinikavdelningen och 293,500 kronor försöksavdelningen. De årliga kostnaderna ha uppskattats till i runt tal 94,600 kronor, av vilket belopp 37,000 kronor belöpa å klinikavdelningen och 57,600 kronor å försöksavdelningen. Härvid har utredningsmannen å omkostnaderna avräknat veterinärrättningens inkomster.

Som förut angivits har Skandinaviska kreatursförsäkringsbolaget erbjudit sig att, därest veterinärrättningssakkunnigas förslag, i den form, som erhållits efter utredningsmannens överarbetning, i huvudsakliga delar genomföres, bekosta såväl engångskostnaderna för försöksavdelningen som driftkostnaderna vid densamma under en tid av två år. Denna gåva, vilken kan bli till mycket stort gagn för landets djurskötsel, anser jag statsmakterna böra mottaga.

Erinras må, att hästexportberedningen på sätt framgår av vad förut anförts upptagit frågan om användningen av överskottsmedel, som uppkommit vid export av hästar, och därvid förordat att ett belopp av 500,000 kronor skulle disponeras för veterinärrättningen i Skara och viss veterinärmedicinsk forskning. Av detta belopp torde på sätt utredningsmannen föreslagit omkring 300,000 kronor böra disponeras för gäldande av engångskostnaderna för genomförande av den föreslagna moderniseringen och utbygg-

naden av kliniken vid veterinärinrättningen. Härutöver bör, på sätt utredningsmannen funnit, ett belopp av 34,900 kronor, utgörande behållna försäljningsmedel av vissa veterinärinrättningens fastigheter, tagas i anspråk för samma ändamål.

Av hästexportmedlen torde vidare ett belopp av omkring 150,000 kronor böra ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för att användas till forskningar rörande hästsjukdomar. I första hand synes det lämpligt att av dessa medel bestrida kostnaderna för forskningar rörande hovsjukdomar hos hästar. Såsom utredningsmannen framhållit föreligga nämligen betydande outforskade problem beträffande dessa sjukdomar. Genom ifrågavarande sjukdomar åsamkas hästägarna årligen avsevärda kostnader och förluster. Den mest vanliga av här åsyftade åkommor torde vara hovbroskförbeningen, vilken åkomma innebär, att hovbroskbenen undergå en sjuklig förändring med påföljd att de förbenas samt därigenom helt eller delvis förlora sin elasticitet. Om förbeningen medför hälla och denna icke försvinner trots omsorgsfull behandling, förefinnas som regel även andra sjukdomstillstånd i hoven än förbening i brosket. Den vanligaste av dessa sjukdomar är s. k. strålbenshälla. En annan åkomma, som ej sällan påträffas hos hästar med förbenade hovbrosk, är inflammation av hovleden. Sambandet mellan nu nämnda sjukdomar i hästens hov och de ärftliga dispositionerna för desamma synes enligt mitt förmenande böra vetenskapligt klarläggas. Härför erfordras emellertid omfattande undersökningar. Då nämnda åkommor lära vara mest framträdande inom Skaraborgs län, torde det vara lämpligt att förlägga dessa undersökningar till veterinärinrättningen i Skara, där nödigt laboratorieutrymme kan ställas till förfogande. För undersökningarna bör som utredningsmannen föreslagit under en tid av fem år anställas lämplig veterinär med ett årsarvode av omkring 10,000 kronor. För veterinärens resor torde böra beräknas ett årligt belopp av 10,000 kronor. Laboratorieutrustningen kan beräknas draga en kostnad av 8,000 kronor. För den bearbetning av undersökningsmaterialet ur ärftlighetssynpunkt, som bör äga rum vid veterinärhögskolans avdelning för avelsbiologi och husdjurshygien, synes kunna beräknas ett engångsbelopp av 20,000 kronor. Publikationen av arbetsresultaten m. m. torde draga en kostnad av 12,000 kronor. Sammanlagt beräknas alltså kostnaderna för nu avsedda undersökningar uppgå till 140,000 kronor, vartill bör läggas ett belopp av 10,000 kronor för oförutsedda utgifter. Där-
est riksdagen icke har något att erinra mot vad jag sålunda förordat, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att, efter förslag från veterinärhögskolan och lantbruksstyrelsen, fastställa arbetsplan och instruktion för undersökaren, vilken lämpligen bör vara underställd veterinärhögskolan. Det synes även böra tillkomma Kungl. Maj:t att bestämma tidpunkten för forskningsverksamhetens igångsättande. Jag förutsätter härvid att för ändamålet icke komma att användas mera medel än som äro absolut nödvändiga. Därest å förut beräknade belopp uppkomma besparingar, torde de böra få avses till andra forskningar rörande hästsjukdomar.

Vad angår dispositionen av återstoden av ifrågavarande överskottsmedel,

omkring 2,500,000 kronor, synes detta belopp i anslutning till vad hästexportberedningen framhållit böra användas för hästavelns befrämjande. Då det av hästexportberedningen framlagda förslaget om medlens disposition synes böra bli va föremål för ytterligare utredning och övcrväganden, torde slutlig ståndpunkt icke nu kunna tagas till förslaget i denna del utan torde detsamma framdeles ånyo få anmälas för Kungl. Maj:t.

Beträffande veterinärinrättningens framtida organisation kan jag i allt väsentligt ansluta mig till vad utredningsmannen föreslagit. Inrättningen bör alltså organiseras på två avdelningar, nämligen en klinisk avdelning med hovbeslagsskola samt en försöksavdelning. Då samma person knappast kan beräknas besitta erforderlig kompetens både i egenskap av kliniker och som försöksledare, har jag alltså icke, såsom i några yttranden ifrågasatts, ansett det möjligt att sammanslå de båda föreslagna avdelningarna. I administrativt hänseende synes inrättningen böra lyda under veterinärhögskolan och dess styrelse. Givet är emellertid, att ett samarbete även bör äga rum med övriga forskningsinstitutioner på jordbruksnäringens område. Särskilt vid uppgörandet av försöksplanerna bör ett dylikt samarbete komma till stånd, varvid säkerligen den vid lantbrukshögskolan samlade erfarenheten kan bli va till synnerligen stort gagn. Utö vandet av den omedelbara ledningen av inrättningen torde, på sätt utredningsmannen föreslagit, böra tillkomma en särskild nämnd, som bör tillsättas av Kungl. Maj:t. De i vissa yttranden uttalade farhågorna för att anordningen med en nämnd av den sammansättning som föreslagits skulle bli va tungrodd torde vara överdrivna. Att lägga den omedelbara ledningen av inrättningen under högskolans styrelse förstärkt med vissa lokala representanter, såsom från vissa håll ifrågasatts, synes mig däremot komma att medföra onödig omgång och besvär. Vad utredningsmannen föreslagit i fråga om nämndens sammansättning och dess uppgifter samt gränsdragningen mellan nämndens och högskolestyrelsens funktioner torde i huvudsak kunna godtagas. Det synes emellertid böra få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela de närmare föreskrifterna om nämndens sammansättning m. m.

Kliniken och försöksavdelningen synas böra organiseras i enlighet med vad utredningsmannen föreslagit. Chefen för kliniken, som bör vara legitimerad veterinär, bör placeras i lönegrad Eo 28. Det torde böra åligga denne befattningshavare att inför nämnden föredraga de till hans avdelning hörande ärendena. Till kliniken böra ytterligare knytas följande befattningshavare, nämligen en instruktionssmed, en hovslagare, en fodermarsk och en djurskötare, vilka befattningshavare böra hänföras till de av allmänna lönenämnden föreslagna lönegraderna. Därjämte bör såsom utredningsmannen föreslagit vid kliniken finnas ett kvinnligt tekniskt biträde (klinikbiträde). Med hänsyn till de med sistnämnda befattning förenade arbetsuppgifterna bör befattningen placeras i lönegrad Eo 6.

Försöksavdelningen bör förestås av en försöksledare, som har att föredraga de till hans avdelning hörande ärendena inför nämnden. Meningarna

ha varit delade rörande såväl denne befattningshavares kompetens som hans lönegradsplacering. Då den ifrågasatta forskningen är av utpräglat veterinärmedicinsk natur, finner jag det i princip riktigt, att försöksledaren bör ha avlagt veterinärexamen eller ådagalagt motsvarande kompetens å dithörande områden. Kungl. Maj:t bör emellertid äga möjlighet att meddela dispens från detta kompetenskrav. För att till befattningen kunna förvärva en person med erforderliga kvalifikationer synes det mig icke möjligt att placera tjänsten lägre än i lönegrad Eo 28. Vid försöksavdelningen böra, i enlighet med vad utredningsmannen föreslagit, ytterligare anställas en assistent, en jordbruksassistent, ett laboratoriebiträde, en ladugårdsförman, en djurskötare, tillika vaktmästare, samt ett tekniskt biträde. Beträffande dessa befattningshavares lönegradsplacering kan jag biträda vad utredningsmannen föreslagit. Särskilt vill jag härvid framhålla angelägenheten av att assistentbefattningen erhåller den förordade lönegradsplaceringen med hänsyn till vikten av att för befattningen kunna erhålla en i allo kompetent kraft.

Personalstaterna för veterinärrättningen skulle i anslutning till det anförda få följande utseende.

Vid klinikavdelningen.

	Lönegrad
1 klinikchef	Eo 28
1 instruktionssmed	Eo 12
1 fodermarsk	Eo 7
1 hovslagare	Eo 7
1 klinikbiträde	Eo 6
1 djurskötare	Eo 5.

Vid försöksavdelningen.

1 försöksledare	Eo 28
1 assistent	Eo 21
1 jordbruksassistent	Eo 16
1 laboratoriebiträde	Eo 9
1 djurskötare, tillika vaktmästare	Eo 7
1 ladugårdsförman	Eo 7
1 tekniskt biträde	Eo 4.

Som de sakkunniga föreslagit böra såväl klinikchefen som försöksledaren tillsättas efter sakkunnigförfarande.

I avlöningsstaten för veterinärrättningen torde under en anslagspost för avlöningar till icke-ordinarie personal i enlighet med vad jag förordat och under beaktande av vad lönenämnden anført beträffande befattningshavarnas löneklassplacering böra uppföras för klinikavdelningen ($8,424 + 3,324 + 2,652 + 2,652 + 2,514 + 2,379 =$) i runt tal 22,000 kronor och för försöksavdelningen ($8,424 + 5,559 + 4,047 + 2,925 + 2,652 + 2,652 + 2,241 =$ 28,500

kronor. Härutöver bör för vikariatsersättningar och extra arbetskraft beräknas ett belopp av 4,000 kronor. Ifrågavarande anslagspost bör följaktligen upptagas med $(22,000 + 28,500 + 4,000 =)$ 54,500 kronor. För rörligt tillägg torde böra beräknas 7,800 kronor. Avlöningsstaten skulle enligt nu angivna beräkningar få följande utseende.

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	kronor 54,500
2. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 7,800
<hr/>	
Summa	kronor 62,300.

Den sålunda uppgjorda avlöningsstaten förutsätter, att de nuvarande ordinarie tjänstemännen vid inrättningen kunna överföras å den nya personalstaten. Där så icke kan ske, torde böra övervägas att uppföra ifrågavarande tjänster å övergångsstat. För den händelse den nuvarande instruktionssmeden kommer att överföras på den nya personalstaten, torde han böra erhålla personlig lönefyllnad till förhindrande av att en minskning sker i hans nuvarande löneinkomst. Härvid bör i lönetillägget inräknas hans andel i nettovinsten av smedjan, vilken andel i samband härmed torde böra indragas.

Omkostnaderna för veterinärinrättningen torde i enlighet med vad utredningsmannen förutsatt kunna beräknas till 45,800 kronor varav 38,000 kronor synas böra avses till expenser, 4,200 kronor till reseersättningar, 1,000 kronor till publikationstryck, 2,000 kronor till jord- och fodermedelsanalyser samt 600 kronor till diverse utgifter. Å omkostnadsstaten bör såsom särskilda uppbördsmedel upptagas vad som kan inflyta i form av inkomster från inrättningens fonder och dess rörelse.

Med hänsyn till önskvärdheten av att statens utgifter för driften i möjligaste mån hållas nere synes det, på sätt utredningsmannen föreslagit, lämpligt att skäliga avgifter erläggas för djurvården och behandlingen å kliniken. En strävan bör vara att klinikens omkostnader täckas av avgifterna. Genom uttagande av lämpligt avvägda avgifter, vilket ej bör utesluta differentiering och i särskilt ömmande fall nedsättning eller befrielse från avgift, torde, som utredningsmannen funnit, inkomsterna från klinikrörelsen bliva betydligt högre än de sakkunniga beräknat. Försiktigheten torde dock bjuda att till en början räkna med ganska låga inkomster, vilka efter hand kunna förväntas stiga så att klinikavdelningen i möjligaste mån blir självförsörjande. Om överskottet från kliniken beräknas till 15,000 kronor och anstaltens övriga inkomster, inbegripet avkastningen av dess fonder, till 9,800 kronor, bör omkostnadsanslaget upptagas till $(45,800 - 15,000 - 9,800 =)$ 21,000 kronor.

Slutligen bör såsom de sakkunniga och utredningsmannen förutsatt, till materiel m. m. beräknas ett årligt anslag av 10,000 kronor.

Utredningsmannens beräkningar av engångskostnaderna, sammanlagt 622,100 kronor, varav 476,900 kronor till byggnadsarbeten, ha icke föranlett någon erinran från min sida.

Därest de av mig förut uppdragna riktlinjerna för finansieringen av ifrågavarande förslag godtagas, torde medel icke behöva äskas för engångsutgifter eller för de löpande utgifterna vid försöksavdelningen under två år. Bortsett från utgifter för personalens pensionering och för kristillägg skulle medelsanvisningen för ändamålet under verksamhetens två första år kunna begränsas till omkring 36,000 kronor. Därefter kan det årliga medelsbehovet beräknas till 93,300 kronor eller det lägre belopp, som erfordras efter det avgifter enligt av mig föreslagna principer uttagits. Det synes mig naturligt, att åtminstone en del av dessa utgifter bestridas av totalisatormedel, därest så kan ske utan att inkräkta på de åtgärder för hästavelns främjande vartill dylika medel nu användas.

Då den av mig nu förordade veterinärmedicinska institutionen icke kan träda i verksamhet förrän erforderliga byggnadsarbeten utförts, torde för nästa budgetår endast böra anvisas medel till veterinärinrättningen för den hittillsvarande verksamheten. Det synes emellertid böra få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om igångsättande av förevarande byggnadsarbeten samt anskaffande av inventarier, så snart det med hänsyn till omständigheterna kan anses lämpligt. De för detta ändamål erforderliga medlen finnas, därest riksdagen biträder vad jag förut förordat, tillgängliga utan särskild medelsanvisning.

Under veterinärinrättningens förvaltning stå sedan gammalt flera donationsfonder. Dessa torde jämväl efter omorganisationen böra bibehållas var för sig under särskild bokföring. Den föreslagna omläggningen av verksamheten, som bland annat innebär en utbyggnad av veterinärinrättningens nuvarande arbetsuppgifter, torde kunna genomföras utan att detta kommer att strida mot donationsbestämmelserna.

I samband med att veterinärinrättningens nyorganisation genomföres synes inrättningens nuvarande skuld till statsverket om 28,000 kronor lämpligen böra regleras på sätt utredningsmannen föreslagit. Frågan om förvaltningen av de statsfastigheter, som ställts till inrättningens disposition, ävensom frågan om försäljning av ett mindre område av Brogården till vattenfallsstyrelsen torde böra upptagas till avgörande, då nyorganisationen skall träda i kraft. Likaså bör beslut i dylikt sammanhang träffas angående erforderlig omändring av Skara veterinärinrättnings (Axvalls) veterinärdistrikt.

I årets statsverksproposition har under nionde huvudtiteln till Veterinärinrättningen i Skara för nästa budgetår beräknats ett anslag av 10,500 kronor. Den av utredningsmannen förordade provisoriska löneförbättringen för inrättningens fodermarsk, hovslagare och stalldräng synes enligt mitt förmenande böra genomföras från och med nästa budgetår. Till nämnda befattningshavare bör alltså från och med den 1 juli 1944 utgå provisoriskt lönetillägg enligt av allmänna lönenämnden angivna grunder med 340 kronor till fodermarsken, 360 kronor till hovslagaren och 790 kronor till stalldrängen, allt för år räknat. Med hänsyn till vad jag nu förordat bör anslaget till veterinärinrättningen för nästa budgetår uppföras med $(10,500 + 340 + 360 + 790 =)$ i runt tal 12,000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

1) besluta, att verksamheten vid veterinärrättningen i Skara skall från och med den tidpunkt, som sedermera bestämmes, omorganiseras i huvudsaklig överensstämmelse med det av mig i det föregående tillstyrkta förslaget;

2) bemyndiga Kungl. Maj:t att i enlighet med av mig förordade riktlinjer låta igångsätta byggnadsarbeten för veterinärrättningen samt anskaffa inventarier till inrättningen;

3) bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad jag i det föregående tillstyrkt till ett belopp av högst 500,000 kronor disponera de till hästexportberedningen inflytande hästförsäljningsmedlen; samt

4) till Veterinärrättningen i Skara för budgetåret 1944/45 under nionde huvudtiteln anvisa ett anslag av . . kronor 12,000.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall och förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Siv Schiöter.